

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
*ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ—
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΗΓΕΣΙΑ*

Διπλωματική Εργασία

«Οι απόψεις των Διευθυντών Α/θμιας Εκπαίδευσης, σχετικά με την ενσωμάτωση των προσφύγων στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα»

του

Χρυσικού Χρήστου

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Γρίβα Έλενα, Καθηγήτρια Π.Τ.Δ.Ε του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Εξεταστές: 1. Ιορδανίδης Γεώργιος, Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

2. Παπαδοπούλου Βασιλική, Καθηγήτρια Π.Τ.Δ.Ε του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Φλώρινα 21/02/2020

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ως την ελάχιστη δυνατή μνεία, με την παρούσα παράγραφο οφείλω να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν στην εκπόνησή της και ιδιαίτερα:

Την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, Δρ. Γρίβα Έλενα, για την πολύτιμη υποστήριξη της όλο αυτό το χρονικό διάστημα, τις παραγωγικές υποδείξεις της και το πολύ καλό κλίμα συνεργασίας που διαμόρφωσε, συμβάλλοντας τα μέγιστα για την κατάρτιση της διπλωματικής μου εργασίας.

Τους διευθυντές των σχολικών μονάδων, οι οποίοι δέχθηκαν με προθυμία και ευχαρίστηση να συμμετάσχουν στο ερευνητικό κομμάτι της διπλωματικής μου εργασίας, καταθέτοντας ανοικτά τις απόψεις τους αναφορικά με την υλοποίηση του Προγράμματος Υποδοχής Προσφύγων από το ΥΠΑΙΘ και συγκεκριμένα στην υλοποίηση τάξεων υποδοχής προσφύγων.

Τους εξαιρετικούς καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης – Εκπαιδευτική Ηγεσία» του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, για το υπέροχο ταξίδι στον κόσμο της γνώσης.

Τα μέλη της οικογένειάς μου, για την υπομονή που υπέδειξαν για τις ώρες απουσίας μου καθώς και για την ηθική συμπαράσταση που μου προσέφεραν, μέχρι την ολοκλήρωση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος και ιδιαίτερα της διπλωματικής μου εργασίας.

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Χρήστος Χρυσικός, 2020

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν στη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Υπεύθυνη Δήλωση

Όνοματεπώνυμο: Χρήστος Χρυσικός

A.E.M.: 912

Ηλεκτρονική διεύθυνση: christosf16@gmail.com

Έτος εισαγωγής: 2018

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: «Οι απόψεις των Διευθυντών Α/θμιας Εκπαίδευσης, σχετικά με την ενσωμάτωση των προσφύγων στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα».

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι τον/τη συγγραφέα.

Ημερομηνία: 21 Φεβρουαρίου 2020

Ο δηλών

Χρήστος Χρυσικός

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΠΘ – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΥΠΑΙΘ – Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

ΔΥΕΠ - Δομές Υποδοχής για την Εκπαίδευση Προσφυγοπαίδων

Ε.Ε. - Ευρωπαϊκή Ένωση

ΖΕΠ – Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας

ΚΕΕΛΠΝΟ – Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων

ΚΦΠΜ- Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων και Μεταναστών

ΟΟΣΑ – Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΣΕΠ – Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων

ΕΛΚΕ - Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες	2
Πνευματικά δικαιώματα	3
Υπεύθυνη δήλωση	4
Συντομογραφίες	5
Περιεχόμενα	6
Περίληψη	8
Abstract	9
Εισαγωγή	10
Κεφάλαιο 1. Προσφυγική κρίση και σχολική εκπαίδευση	12
1.1. Μετανάστευση και εκπαίδευση στην Ευρώπη	12
1.2. Σχολική εκπαίδευση προσφύγων: Η διεθνής εμπειρία	15
Κεφάλαιο 2. Εκπαιδευτική ένταξη προσφύγων	20
2.1. Εκπαιδευτική ένταξη προσφύγων: Ευρωπαϊκή πολιτική ...	20
2.2. Εκπαιδευτική ένταξη προσφύγων στο ελληνικό σχολείο	23
2.3. Απόψεις εκπαιδευτικών για την ένταξη προσφύγων	27
Κεφάλαιο 3. Έρευνα	33
3.1. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	33
3.2. Δείγμα	33
3.3. Ποιοτική μέθοδος	33
3.4. Συνέντευξη	35
3.5. Διαδικασία	35
3.6. Ανάλυση δεδομένων	36
Κεφάλαιο 4. Αποτελέσματα	39
1 ^{ος} Θεματικός άξονας	39
2 ^{ος} Θεματικός άξονας	51
3 ^{ος} Θεματικός άξονας	64
4 ^{ος} Θεματικός άξονας	71
Συμπεράσματα – Συζήτηση	77
Περιορισμοί και Προτάσεις	82

Βιβλιογραφία	83
Παράρτημα 1.....	87
Πρωτόκολλο Συνέντευξης	87
Απομαγνητοφώνηση 1 ^{ης} Συνέντευξης	89
Απομαγνητοφώνηση 2 ^{ης} Συνέντευξης	97
Παράρτημα 2	102
Ατομικοί Πίνακες Έκθεσης Δεδομένων	102
Συγκεντρωτικός Πίνακας Δεδομένων Συνέντευξης	139
Παράρτημα 3	144
Παραχωρητήριο	144

Περίληψη

Την τελευταία τετραετία (2016-2020), οι ελληνικές εκπαιδευτικές μονάδες μετά τη μεγάλη εισροή μεταναστευτικών πληθυσμών στη χώρα, έχουν έρθει αντιμέτωπες με την πρόκληση της υποδοχής και ένταξης σημαντικού αριθμού παιδιών μεταναστών και προσφύγων στο ελληνικό σχολικό πλαίσιο. **Σκοπός** της παρούσας ποιοτικής έρευνας ήταν η διερεύνηση των απόψεων των διευθυντών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Βορείου Ελλάδος, αναφορικά με το μείζον ζήτημα της ένταξης των προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και συγκεκριμένα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. **Μεθοδολογία:** Για τις ανάγκες υλοποίησης της παρούσας ερευνητικής μελέτης, επιλέχθηκε η διενέργεια της ποιοτικής έρευνας με τη μέθοδο της ημι-δομημένης συνέντευξης. Συγκεκριμένα, εξετάστηκαν οι απόψεις 26 διευθυντών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, σε δυο φάσεις, με ή χωρίς τάξεις υποδοχής στις σχολικές τους μονάδες. **Συμπεράσματα:** Από την παραπάνω μελέτη διαπιστώθηκε, η αδυναμία του ΥΠΑΙΘ έως και σήμερα να αξιοποιήσει παραγωγικά την προγενέστερη εκπαιδευτική εμπειρία, με σκοπό τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλαισίου, για την ένταξη των μαθητών προσφύγων στο ελληνικό σχολικό περιβάλλον. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τις τοποθετήσεις των διευθυντών των σχολικών μονάδων, τόσο οι ίδιοι αλλά και το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας είναι πλέον ιδιαίτερα θετικοί ως προς την υλοποίηση του προγράμματος «Υποδοχής των Προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση» του ΥΠΑΙΘ, καθώς πιστεύεται σθεναρά ότι το σύγχρονο σχολείο δύναται να συμβάλλει μακροπρόθεσμα στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων. Εντούτοις, έως και σήμερα παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις τόσο σε οργανωτικό όσο και σε εκπαιδευτικό πλαίσιο. Δηλαδή, διαπιστώνονται ελλείψεις σε κτηριακές και υλικοτεχνικές υποδομές, καθώς και σε εκπαιδευτικό προσωπικό το οποίο πρέπει να διαθέτει τις αναγκαίες ικανότητες και δεξιότητες, προκειμένου να μπορεί να ανταπεξέλθει στις πραγματικές ανάγκες των μαθητών προσφύγων. Παράλληλα, η απουσία διερμηνέων συνιστά ένα διαχρονικό ζητούμενο καθώς δυσχεραίνει την επικοινωνία μεταξύ των παιδιών και των εκπαιδευτικών. Ενώ, είναι εμφανής η αδυναμία ελέγχου της φοίτησης των μαθητών προσφύγων, οι οποίοι δεν διαμένουν σε κλειστές δομές φιλοξενίας, αλλά εντός του αστικού ιστού.

Λέξεις – Κλειδιά: πρόσφυγες, διαπολιτισμική εκπαίδευση, τάξεις υποδοχής, τμήματα ένταξης

Abstract

Over the past four years (2016-2020), Greek educational units following the large influx of migrant populations in the country have faced the challenge of welcoming and integrating a significant number of migrant and refugee children into the Greek school environment. Within this framework, this qualitative survey sought to investigate for the first time the views of 26 Primary Education principals of Northern Greece on the major issue of the integration of refugees into the Greek education system. The above study showed the inability of the Ministry of Education and Science to make productive use of the earlier educational experience, with the aim of creating an integrated framework for the successful integration of refugee pupils into the Greek school environment. However, as is apparent from the viewpoints of the school directors, both themselves and the entire educational community keep an extremely positive outlook on the implementation of the " Refugee Welcome Program " of the Ministry of Education, as it is firmly believed that in the long term the modern school can contribute to reducing cultural inequalities. However, to date there have been significant deficiencies both in organizational and educational contexts. That is to say, there are significant deficiencies in building and logistical infrastructure, as well as in educational staff with the necessary abilities and skills so as to be able to cope with the real needs of refugee pupils. At the same time, the absence of interpreters is a timeless issue as it makes communication between children and teachers difficult.

Key – Words: refugees, intercultural education, reception classes, integration sections

Εισαγωγή

Η πρόσφατη προσφυγική κρίση, έχει θέσει πλήθος χωρών του ΟΟΣΑ –μεταξύ των οποίων και την Ελλάδα υπό μεγάλη πίεση, προκειμένου να φιλοξενήσουν και να ενσωματώσουν μεγάλο αριθμό προσφύγων. Οι πρόσφυγες μαθητές συνιστούν μια ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα λόγω της αναγκαστικής μετακίνησής τους, οι ανάγκες των οποίων δεν καλύπτονται πάντα από τα υφιστάμενα εκπαιδευτικά συστήματα, τα οποία ενδέχεται να παρεμποδίσουν τις δυνατότητες ένταξής τους. Αυτό δημιουργεί σημαντικές προκλήσεις καθώς, η ένταξη των προσφύγων μαθητών στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών υποδοχής είναι σημαντική τόσο για τα ακαδημαϊκά τους αποτελέσματα, καθώς και για την κοινωνική και συναισθηματική τους ευημερία (OECD, 2019).

Μολονότι, οι κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ε.Ε. εργάστηκαν εντατικά εδώ και δεκαετίες προκειμένου τα εκπαιδευτικά τους συστήματα να καταστούν ικανά να ανταποκριθούν, τόσο στις δυνατότητες μάθησης όσο και στις ανάγκες του εύρους των εκπαιδευομένων, εντούτοις η πρόοδος προς την επίτευξη αυτού του στόχου ήταν άνιση – ακόμα και πριν η προσφυγική κρίση προκαλέσει μεγαλύτερο σοκ σε αυτά τα συστήματα. Σε πλήθος ευρωπαϊκών χωρών, οι προσπάθειες εξυπηρέτησης ποικίλων εκπαιδευομένων συνιστά μέρος μίας ευρύτερης πολιτικής κίνησης προς την ενσωμάτωση των μεταναστευτικών πληθυσμών τους (Ahad & Benton, 2018).

Αντίστοιχα στον ελλαδικό χώρο, εξίσου σημαντική ήταν η πρόκληση στον τομέα της εκπαίδευσης, καθώς μεταξύ του μεταναστευτικού πληθυσμού εισήλθε σημαντικά μεγάλος αριθμός παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Εντός του παραπάνω πλαισίου, το Υπουργείο Παιδείας (ΥΠΑΙΘ) το σχολικό έτος 2016-2017, συνέταξε και έθεσε σε εφαρμογή σχέδιο με σκοπό την ενσωμάτωση παιδιών ηλικίας έως 15 ετών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα (Αναγνώστου & Νικόλοβα, 2017). Την τρέχουσα χρονική στιγμή υλοποιείται το πρόγραμμα «Υποδοχής των Προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση» του ΥΠΑΙΘ, με σκοπό την εκπαιδευτική ένταξη των μαθητών προσφύγων στο ελληνικό σχολικό και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.

Εντός αυτού του πλαισίου, πλήθος εμπειρικών μελετών διενεργήθηκαν στον ελλαδικό χώρο, εξετάζοντας τις απόψεις κυρίως των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αναφορικά με το ζήτημα της υποδοχής και ενσωμάτωσης των μαθητών προσφύγων στο ελληνικό σχολικό περιβάλλον. Μελέτες οι οποίες επιδίωξαν συστηματικά να καταγράψουν τις προσπάθειες, αλλά και τις δυσκολίες της εκπαιδευτικής κοινότητας για υποδοχή και ένταξη

των προσφύγων στο κανονικό πρωινό σχολικό ωράριο. Ωστόσο, καμία μελέτη έως σήμερα στον ελλαδικό χώρο δεν διερεύνησε την άποψη των διευθυντών των σχολικών μονάδων, αναφορικά με την υλοποίηση του Προγράμματος Υποδοχής Προσφύγων στις σχολικές μονάδες, το οποίο ξεκίνησε μόλις το 2016 και συνεχίζεται και την τρέχουσα σχολική χρονιά 2019-2020.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των Διευθυντών Σχολικών Μονάδων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αναφορικά με το μείζον ζήτημα της ένταξης των προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και συγκεκριμένα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Κατά κάποιο τρόπο, η παρούσα μελέτη συνιστά μια συνέχεια προηγούμενων παρόμοιων μελετών.

Για την καλύτερη προσέγγιση του ζητούμενου, η παρούσα μελέτη δομήθηκε σε τέσσερα κυρίως κεφάλαια, αλλά και σε επιμέρους θεματικές ενότητες εντός αυτών. Συγκεκριμένα, στην αρχή το εισαγωγικό σημείωμα επιδίωξε να ενημερώσει τον αναγνώστη για την αναγκαιότητα υλοποίησης της παρούσας μελέτης και ταυτόχρονα να τονίσει τον βασικό σκοπό της.

Στο γενικό μέρος και ειδικότερα στο πρώτο κεφάλαιο της μελέτης, προσεγγίζεται το ζήτημα της προσφυγικής κρίσης, καθώς και ο ρόλος τον οποίο διαδραματίζει η εκπαίδευση σε αυτές τις περιπτώσεις. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η αναγκαιότητα της ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών υποδοχής, αλλά και οι προσπάθειες οι οποίες καταβλήθηκαν προς αυτή την κατεύθυνση στον διεθνή χώρο.

Στη συνέχεια στο 3^ο Κεφάλαιο, δηλαδή στο ειδικό μέρος πλέον της παρούσας μελέτης, αναλύεται διεξοδικά η έρευνα όπως αυτή προσεγγίστηκε. Δηλαδή, παρουσιάζεται ο στόχος της έρευνας καθώς και τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία προέκυψαν μετά τη συστηματική βιβλιογραφική έρευνα η οποία διενεργήθηκε, σε ελληνικές και ξένες επιστημονικές βάσεις δεδομένων. Εντός αυτού του πλαισίου, παρατίθεται λεπτομερώς η μεθοδολογία η οποία επιλέχθηκε για την υλοποίηση της έρευνας.

Στο 4^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα τα οποία προέκυψαν για κάθε θεματικό άξονα της έρευνας, σύμφωνα με τις απόψεις/απαντήσεις των συμμετεχόντων και στη συνέχεια παρατίθενται τα συμπεράσματα στα οποία οδηγήθηκε η παρούσα ερευνητική μελέτη, μέσω της διαδικασίας καταγραφής των απόψεων των Διευθυντών Σχολικών Μονάδων, όσον αφορά την υλοποίηση του Προγράμματος Υποδοχής Προσφύγων στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και οι ανάγκες για μελλοντική έρευνα.

Κεφάλαιο 1. Προσφυγική κρίση και σχολική εκπαίδευση

1.1. Μετανάστευση και εκπαίδευση στην Ευρώπη

Υπό την επίδραση της κοινωνικοοικονομικής παγκοσμιοποίησης, τα εθνικά σύνορα καθίστανται ολοένα και πιο διαπερατά. Στο πλαίσιο της μετα-βιομηχανικής εποχής, η επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού και η επιστημονική ανάπτυξη, έχουν εντείνει την εμφάνιση φαινομένων ανισότητας μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών, σε συνάρτηση με την κοινωνικοοικονομική αλληλεξάρτηση από τις πολυεθνικές, καθιστώντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη μετανάστευση μια διεθνή πραγματικότητα. Η πολιτική και οικονομική ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πέραν των ιστορικών αλλαγών που συντελέστηκαν περίπου στα τέλη του 20ου αιώνα στην περιοχή των Βαλκανίων και στις πρώην σοβιετικές χώρες, ώθησαν σε μεγάλης έκτασης μετατοπίσεις πληθυσμών και σε εντατικοποίηση των φαινομένων μετανάστευσης (Griva & Panitsides, 2013).

Η διεθνής κινητικότητα είναι αυτή η οποία θέτει νέες προκλήσεις για την πλειοψηφία των χωρών υποδοχής, επιβάλλοντας δημογραφικές, κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές, παράλληλα με τη συγκρότηση νέων ευκαιριών για ανάπτυξη. Προκειμένου να επιτευχθεί η κοινωνική σταθερότητα, κρίνεται αναγκαία η υλοποίηση πλήθους πρακτικών και νομοθετικών πλαισίων από τις χώρες υποδοχής για τη διευκόλυνση των μεταναστών. Για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού, θεμελιώδεις παράγοντες οι οποίοι επιτρέπουν την μακροπρόθεσμη ενσωμάτωση των μεταναστών, την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή, είναι απαραίτητη η εξασφάλιση δίκαιης και ισότιμης πρόσβασης στην εκπαίδευση, καθώς και η εφαρμογή συμπεριληπτικών γλωσσικών πολιτικών (Griva & Panitsides, 2013).

Πλήθος ερευνητών χρησιμοποίησαν την έννοια της «διαπολιτισμικότητας», προκειμένου να προσεγγίσουν τη νέα αυτή πολυπολιτισμική κατάσταση η οποία διαμορφώθηκε σε πλήθος χωρών, εξαιτίας της κινητικότητας των πληθυσμών – μετανάστευση. Σύμφωνα με τον Porcher (1989), η διαπολιτισμικότητα αναφέρεται στην παράλληλη διαβίωση των ατόμων οι οποίοι προέρχονται από ποικίλες εθνότητες και σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό στη συσχέτιση των διάφορων πολιτισμών οι οποίοι απαντώνται.

Σύμφωνα με τους Κανακίδου & Παπαγιάννη (1994) η έννοια της διαπολιτισμικότητας εστιάζει στην αλληλεπίδραση, την αμοιβαιότητα και την αλληλεγγύη. Παράλληλα, βασική επιδίωξη είναι η διαμόρφωση κοινωνικά ικανών ατόμων, οι οποίοι θα είναι σε θέση να αντιληφθούν, να επεξεργαστούν και να ερμηνεύσουν τα ποικίλα αντιφατικά ερεθίσματα τα οποία αναδύονται.

Ο Μάρκου (1997) από την πλευρά του υποστήριξε ότι, η πολυπολιτισμικότητα προσδιορίζει μια συγκεκριμένη κοινωνική πραγματικότητα και διεργασία, σε αντίθεση με τη διαπολιτισμικότητα η οποία αναφέρεται σε μια δυναμική αλληλεπίδραση, αμοιβαίας αναγνώρισης και συνεργασίας μεταξύ των ατόμων διαφορετικών εθνοτήτων.

Συνεπώς, η πολυπολιτισμική εξέλιξη των σύγχρονων κοινωνιών, δεδομένης της αυξημένης πληθυσμιακής μετακίνησης εκτός από τα γλωσσικά και πολιτισμικά ερεθίσματα, υπαγορεύει μια νέα κατάσταση η οποία δεν θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστο τον τομέα της εκπαίδευσης και κυρίως το ελληνικό σύγχρονο σχολικό πλαίσιο (Γκόβαρης, 2000).

Η Μπουγιουκλή (2014) στη μελέτη της επιχείρησε να διερευνήσει τον ρόλο της διαπολιτισμικής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών, στην ανάπτυξη θετικού ψυχολογικού κλίματος σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα. Δηλαδή, έγινε προσπάθεια αξιολόγησης του κυρίαρχου ψυχολογικού κλίματος εντός της σχολικής αίθουσας, ως βασικός παράγοντας ο οποίος επηρεάζει τη μάθηση των παιδιών, την ευρύτερη κοινωνική ζωή τους και παράλληλα συμβάλλει στη σχολική προσαρμογή και της κοινωνικοποίησής τους. Μέσω της παραπάνω μελέτης διαπιστώθηκε η απουσία διαπολιτισμικής ετοιμότητας από την πλευρά των εκπαιδευτικών, δεδομένης της απουσίας αντίστοιχων διδασκόμενων μαθημάτων στις βασικές σπουδές τους. Εντούτοις, η κάποια διαπολιτισμική επάρκεια αποδίδεται αποκλειστικά σε ίδια πρωτοβουλία για αυτοκατάρτιση και αυτομόρφωση. Από την άλλη πλευρά, οι κάτοχοι μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, διέθεταν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση για τη διαπολιτισμική τους ετοιμότητα. Ενώ, ο βασικότερος λόγος για την επιλογή ενός διαπολιτισμικού σχολείου από τους εκπαιδευτικούς ήταν, η επιθυμία τους για ένταξη των μαθητών προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο, καθώς και η μελλοντική συμμετοχή τους σε επιμορφωτικά προγράμματα, σχετικά με θέματα διαχείρισης της πολυπολιτισμικής τάξης.

Ενώ, η μελέτη των Griva & Panitsides (2013), πριν από την ραγδαία αύξηση των μεταναστευτικών ροών στον ευρωπαϊκό χώρο, επιδίωξε να διερευνήσει διεξοδικά τις πρακτικές και τις πολιτικές στον τομέα της εκπαίδευσης και τον ρόλο που αυτές μπορούν να διαδραματίσουν, ως προς τη διευκόλυνση της εγκατάστασης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα.

Από την άλλη πλευρά, οι Faas και συνεργάτες (2014) προσπάθησαν να αναλύσουν τη δυναμική η οποία επηρεάζει τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ευρώπη, προσεγγίζοντας τριάντα (30) πολιτικά έγγραφα των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αναλύοντας σε πρώτο χρόνο το ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό πλαίσιο, η ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση και δια βίου μάθηση αποτέλεσαν τους βασικούς πυλώνες του Ευρωπαϊκού πλαισίου ευημερίας (Panitsides, 2013). Με αφετηρία τη Συνθήκη της Ρώμης (1957) έως και την καθιέρωση της Λευκής Βίβλου της Διδασκαλίας, και της Μάθησης (1995), αλλά και μετέπειτα τη Συνθήκη της Λισαβώνας (2000), βασική επιδίωξη των ευρωπαϊκών κρατών ήταν η εξάλειψη της φτώχειας καθώς και η συγκρότηση ενός στρατηγικού πλαισίου για την προώθηση της αποτελεσματικότητας και της ισότητας στην εκπαίδευση. Παράγοντες οι οποίοι θα μπορούσαν να συμβάλλουν μακροπρόθεσμα τόσο στην ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (E.E.) όσο και στην κοινωνική συνοχή (Griva & Panitsides, 2013).

Ωστόσο, το 2003 προωθήθηκε μια έκθεση προς την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων η οποία εστίαζε στην αναγκαιότητα εξάλειψης των διαφορών που σχετίζονται με το φύλο, τη φυλή, τη γλώσσα, τη θρησκεία και το εισόδημα. Η παραπάνω έκθεση ζητούσε από τα κράτη μέλη να εστιάσουν σε έξι πολιτικές προτεραιότητες, μεταξύ των οποίων η ανάπτυξη μιας δυναμικής πολιτικής για τη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες. Εντός αυτού του πλαισίου, τα κράτη μέλη καλούνταν να διαχειριστούν το ζήτημα της ένταξης των μεταναστών, εντός ενός ολοκληρωμένου στρατηγικού πλαισίου, μεριμνώντας για τις εθνικές μειονότητες και τους μετανάστες, ως μια ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα εκτεθειμένη στον κίνδυνο ενδεχόμενου κοινωνικού αποκλεισμού (Commission of the European Communities, 2003).

Στο ίδιο πνεύμα, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων το 2006 αναγνώρισε την κοινωνική ενσωμάτωση ως μια μοντέρνα πρόκληση, η οποία ωστόσο δεν θα πρέπει να μεταχειρίζεται ως δευτερεύον στόχος, εξαρτώμενη από παράγοντες όπως η ανταγωνιστικότητα και η οικονομική ανάπτυξη. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το εκπαιδευτικό μειονέκτημα, θα πρέπει να ενθαρρύνεται η εκπαίδευση στην παιδική ηλικία, ως το πλέον αποτελεσματικό μέσο για την εδραίωση της μελλοντικής εκπαίδευσης, της πρόληψης της σχολικής εγκατάλειψης, της ενίσχυσης των ίσων ευκαιριών και του επιπέδου των δεξιοτήτων. Όσον αφορά τους μετανάστες, επισημάνθηκε ότι θα πρέπει να δοθεί έμφαση κυρίως στην ανάγκη για προσαρμογή των μεταναστών, ιδιαίτερα μέσω μέτρων υποστήριξης και κατάρτισης, όπως η παροχή γλωσσικών μαθημάτων (Commission of the European Communities, 2006).

Ωστόσο, η πλειονότητα των εμπειριών και των γλωσσικών αναγκών των ενήλικων μεταναστών και των παιδιών τους, συνιστά μια μόνο πτυχή της πληθώρας των Ευρωπαϊκών

κοινωνιών, η οποία από μόνη της αποτελείται από πολλαπλές διαφοροποιήσεις σε επίπεδο γλώσσας, πληθυσμού και κοινωνικών ομάδων, θρησκείας και εκπαιδευτικής κουλτούρας. Την ίδια χρονική περίοδο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησαν από τα κράτη μέλη να προβούν σε συγκεκριμένες ενέργειες, προκειμένου να βελτιώσουν το επίπεδο των εκπαιδευόμενων, οι οποίοι προέρχονταν από οικογένειες μεταναστών, θέτοντας την «Πράσινη Βίβλο» σε δημόσια διαβούλευση (European Council, 2008b). Ενώ, το 2009 το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την ένταξη των μεταναστευτικών πληθυσμών στον ευρωπαϊκό χώρο, ανέφερε ότι τα παιδιά των μεταναστών σχολικής ηλικίας έχουν δικαίωμα στη δημόσια εκπαίδευση, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς των οικογενειών τους. Το δικαίωμα αυτό επεκτείνεται στη μάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής τους, χωρίς να θίγεται το δικαίωμά τους να μαθαίνουν τη μητρική τους γλώσσα. Αξίζει να επισημανθεί ότι, στόχος του ψηφίσματος ήταν η αποτελεσματική ένταξη των παιδιών των μεταναστών. Ωστόσο, η ιδεολογία αφομοίωσης παραμένει κυρίαρχη σε ευρωπαϊκό πλαίσιο (European Parliament, 2009).

1.2. Σχολική εκπαίδευση προσφύγων: Η διεθνής εμπειρία

Οι μετακινήσεις των πληθυσμών σε παγκόσμιο επίπεδο εκτός συνόρων έχει αυξηθεί δραματικά τις τελευταίες δεκαετίες, με αποτέλεσμα τα έθνη-κράτη να έρχονται αντιμέτωπα με πλήθος προκλήσεων, ως προς τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής εντός ενός πολυπολιτισμικού περιβάλλοντος. Η βίαιη – αναγκαστική μετανάστευση σε αντίθεση με την οικονομική, συνιστά βασικό χαρακτηριστικό αυτών των παγκόσμιων ροών, με σημαντικές επιπτώσεις για τους θεσμούς, σε επίπεδο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ιθαγένειας, εντός των χωρών υποδοχής (Marfeet, 2006).

Σε αυτές τις περιπτώσεις, τα εκπαιδευτικά συστήματα ευρύτερα και ειδικότερα οι σχολικές μονάδες των χωρών υποδοχής, καλούνται να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο τόσο στο ζήτημα της εγκατάστασης των προσφύγων νεαρής ηλικίας, καθώς και στη διευκόλυνση της ένταξής τους στο υφιστάμενο κοινωνικό πλαίσιο (Cassity & Cow., 2005).

Η πρόσβαση στην εκπαίδευση συνιστά θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα το οποίο κατοχυρώνεται μέσω των διεθνών συμβάσεων. Με τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (N.2101/1992) κυρώνεται ότι, για κάθε παιδί ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών (άρθρο 1) τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεταξύ άλλων θα πρέπει, να αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση (άρθρο 28) βάση της ισότητας των ευκαιριών. Θα πρέπει να

παρέχουν πρόσβαση στην υποχρεωτική και δωρεάν παιδεία, όπως ισχύει για το σύνολο των πολιτών και παράλληλα να ενθαρρύνεται κάθε μορφής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γενική και επαγγελματική). Θα πρέπει να εξασφαλίζεται η πρόσβαση στην ανώτατη παιδεία, με όλα τα κατάλληλα μέσα, ενώ θα πρέπει να λαμβάνονται όλα τα αναγκαία μέτρα τα οποία θα ενθαρρύνουν την τακτική φοίτηση και θα προάγουν τη σχολική πειθαρχία με σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και υπόσταση.

Επιπρόσθετα το άρθρο 29 της ίδιας Σύμβασης επισημαίνει ότι, η ένταξη των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον θα πρέπει να γίνεται με διαδικασίες οι οποίες θα μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και των ταλέντων τους και ταυτόχρονα να ενισχύουν τις υφιστάμενες ικανότητες και δεξιότητές τους. Επίσης η ένταξή τους θα πρέπει να επιτυγχάνεται με σεβασμό προς το οικογενειακό περιβάλλον, τη γλώσσα και τις πολιτιστικές αξίες τους.

Ωστόσο, μεγάλο μέρος της έρευνας στον τομέα αυτό καταδεικνύει τα προβλήματα και τους περιορισμούς στην παροχή κατάλληλης εκπαιδευτικής υποστήριξης προς τους μαθητές μετανάστες ή πρόσφυγες. Λαμβάνοντας υπόψη τη διεθνή εμπειρία αναφορικά με το ζήτημα της ένταξης των προσφύγων στα εκπαιδευτικά συστήματα, στη βιβλιογραφική μελέτη τους οι Taylor και Kaur Sidhu (2012) εστίασαν στο ζήτημα της υποστήριξης μαθητών προσφύγων στο σχολικό περιβάλλον στην Αυστραλία, λαμβάνοντας υπόψη όσα ορίζονται στο συμπεριληπτικό σχολείο.

Οι Taylor και Kaur Sidhu (2012) εξετάζοντας το ζήτημα από έξι διαστάσεις, επεσήμαναν ότι η παγκοσμιοποίηση συνιστά τη βασική αιτία της αναγκαστικής μετανάστευσης των πληθυσμών. Σε αντίθεση με τον 19^ο αιώνα, όπου η παγκοσμιοποίηση χαρακτηρίστηκε από την κινητικότητα του πληθυσμού ως αντίδραση στην εκβιομηχάνιση, στον αποικισμό και τις εθνοπολιτισμικές εκτοπίσεις, τον 20^ο αιώνα η παγκοσμιοποίηση αποτέλεσε το τέλος της αυτοκρατορίας, τον αποχρωματισμό, τη συνεχή ομογενοποίηση των πλουραλιστικών κοινοτήτων στα εθνικά κράτη και τις επόμενες δεκαετίες τη διάδοση και την υιοθέτηση καθεστώτων οικονομικής ελευθέρωσης. Παράλληλα, σε αρκετές περιπτώσεις η αποδυνάμωση των κρατικών δομών υπονόμησε τη νομιμότητα των κυβερνήσεων και την αύξηση των διαρθρωμένων συγκρούσεων - οι εσωτερικές συγκρούσεις που συνδέθηκαν με τους αγώνες ταυτότητας που βασίζονται στη φυλή, την εθνικότητα, την τάξη και τη θρησκεία, επεκτείνονται στον ανταγωνισμό για τους σπάνιους πόρους.

Οι Taylor και Kaur Sidhu (2012) επίσης διαπίστωσαν, μολονότι οι διεθνείς συμβάσεις κατοχυρώνουν το δικαίωμα των παιδιών για ένταξη στο σχολικό περιβάλλον, εντούτοις η παρατεταμένη παραμονή τους σε στρατόπεδα συνιστά ανασταλτικό παράγοντα. Ως εκ τούτου, το εκπαιδευτικό μειονέκτημα των παιδιών προσφύγων στην Αυστραλία μπορεί να εντοπιστεί στον αποκλεισμό και / ή την περιθωριοποίησή τους από τα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών ασύλου.

Σύμφωνα με τους Oh και Van der Stouwe (2008), η παραμονή για 5-10 έτη σε ένα προσφυγικό στρατόπεδο μπορεί να έχει καταστρεπτική επίδραση στην εκπαιδευτική ανάπτυξη των παιδιών. Επιπρόσθετα, μέσω της παραπάνω έρευνας διαπιστώθηκε ότι κατά την ένταξη των παιδιών προσφύγων στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών υποδοχής, σε πολλές περιπτώσεις, δεν λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές εκπαιδευτικές τους ανάγκες και η προγενέστερη εκπαιδευτική τους εμπειρία. Ενώ κυριάρχησε η τάση, οι μαθητές πρόσφυγες να αντιμετωπίζονται εντός του σχολικού περιβάλλοντος και συγκεκριμένα στις τάξεις ένταξης και υποδοχής, ως μία ομοιογενή ομάδα.

Από την άλλη πλευρά, στην μελέτη των Taylor και Kaur Sidhu (2012) τονίστηκε η σημασία της ηγεσίας σε επίπεδο συστήματος. Προκειμένου να υπάρξει μια αποτελεσματική στήριξη, θα πρέπει να υπάρξει μια ισχυρή ηγεσία στο σχολείο. Στην προκειμένη περίπτωση, οι διευθυντές των σχολείων ήταν όλοι ισχυροί υπέρμαχοι των προσφύγων τους. Ένας δάσκαλος μίλησε για τη σημασία ενός ηγέτη ο οποίος είναι «υποστηρικτικός και αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, που μερικές φορές καθοδηγεί και μερικές φορές εξαναγκάζει και υποστηρίζει το προσωπικό να αναλάβει προκλήσεις».

Στο πλαίσιο υλοποίησης της παραπάνω μελέτης, επιλέχθηκαν τέσσερις σχολικές μονάδες της Αυστραλίας, για τις οποίες είχε αναπτυχθεί μία ιδιαίτερη φήμη, όσον αφορά τη δουλειά τους με μαθητές πρόσφυγες. Η πρώτη σχολική μονάδα ήταν ένα γυμνάσιο, γνωστό σε εθνικό επίπεδο για το καλό του εκπαιδευτικό έργο με πρόσφυγες, στο Δυτικό Σίδνεϋ (μία εθνικά διαφορετική αστική περιοχή με κάποιου είδους κοινωνικό μειονέκτημα). Οι υπόλοιπες τρεις σχολικές μονάδες του δείγματος της έρευνας ήταν τρία καθολικά σχολεία στο Κούνσλαντ, με μεγάλο αριθμό νεοεισερχόμενων προσφύγων από χώρες της Αφρικής. Αυτά τα σχολεία αντανάκλουν την ποικιλομορφία του καθολικού εκπαιδευτικού συστήματος στην Αυστραλία, το οποίο είναι γνωστό ότι εγγράφει μαθητές από ένα ευρύ τμήμα του πληθυσμού της Αυστραλίας. Αυτό καταδεικνύει ότι ακόμη και ακαδημαϊκά ελίτ καθολικά σχολεία επιδιώκουν να καλωσορίσουν εκπαιδευτικά μειονεκτούντες μαθητές πρόσφυγες. Σε

ατομικό επίπεδο, αυτά τα σχολεία του δείγματος ήταν γνωστό ότι συνεργάζονταν στενά με την τοπική ενορία, προκειμένου να υποστηρίξουν τις οικογένειες των προσφύγων.

Οι παράμετροι οι οποίοι εξετάστηκαν ήταν: α) η «πολιτική υποστήριξης και το σύστημα». Μέσω της παραπάνω μελέτης επιβεβαιώθηκε ότι, οι στοχοθετημένες πολιτικές είναι κρίσιμες για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών μειονεκτημάτων των νέων προσφύγων. Χωρίς τέτοιες πολιτικές και συνοδευτική δημοσιονομική στήριξη, μεμονωμένα σχολεία και προσωπικό αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες στη μετάφραση των ιδανικών της κοινωνικής δικαιοσύνης σε πρακτικά προγράμματα στήριξης των μαθητών προσφύγων. β) Μία ιδιαίτερα σημαντική παράμετρος αποτέλεσε η ρητή δέσμευση για κοινωνική δικαιοσύνη, οι οποίες αντικατοπτρίζουν τις αξίες και το ήθος των σχολείων. Έτσι στο πρώτο σχολείο είχαν εστιάσει στην προώθηση των αξιών του σεβασμού, της αποδοχής της διαφορετικότητας και της ευθύνης για όλους. Στο δεύτερο σχολείο εστίασαν στην πολιτισμική και γλωσσική ποικιλομορφία. γ) Ολιστική προσέγγιση της εκπαίδευσης και της ευημερίας. Το ολιστικό μοντέλο αναγνωρίζει την πολυπλοκότητα των αναγκών των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων. Ομοίως, τα σχολεία της μελέτης δημιούργησαν ολοκληρωμένα συστήματα υποστήριξης για την αντιμετώπιση των μαθησιακών, κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων, τις συναισθηματικές ανάγκες των σπουδαστών προσφύγων και των οικογενειών τους. δ) Ηγεσία, ανάληψη πρωτοβουλιών, ορθή καθοδήγηση και υποστήριξη της εκπαιδευτικής κοινότητας της σχολικής μονάδας, καλλιέργεια κουλτούρας ενσωμάτωσης. ε) Προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς (συμπεριληπτική εκπαίδευση). Θα πρέπει να αποφεύγονται οι διαχωρισμοί των προσφύγων μαθητών και να αντιμετωπίζονται ως μέρος του πολυπολιτισμικού και πολυποίκιλου ιστού του σχολείου. στ) Κατάλληλη υποστήριξη για μαθησιακές ανάγκες. Δηλαδή θα πρέπει να δίδεται έμφαση στις γλωσσικές ανάγκες των μαθητών προσφύγων – δημιουργία τάξεων ένταξης και υλοποίησης υποστηρικτικών προγραμμάτων – τα οποία θα συμβάλλουν στην σταδιακή ενσωμάτωση στο σχολικό πλαίσιο.

Στη δική τους μελέτη οι Jones και Rutter (1998) αναφορικά με την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων στο Ηνωμένο Βασίλειο, σχολίασαν ότι η εκπαιδευτική πολιτική η οποία υιοθετήθηκε ήταν ανεπαρκής, δεδομένης της αυξημένης παρουσίας των παιδιών προσφύγων σε σχολεία και κολλέγια. Ενώ, οι περιορισμένοι πόροι και η αντιμετώπιση των παιδιών ως «προβλήματα», δεν επέφερε θετικά αποτελέσματα. Αντίθετα, διαπιστώθηκε η παροχή επαρκούς γλωσσικής υποστήριξης και κατανόησης των εμπειριών τους για το σύνολο των μαθητών προσφύγων, με σκοπό την ικανοποίηση των ψυχοκοινωνικών και συναισθηματικών αναγκών τους.

Οι Madziva και Thondhlana (2017), στα πλαίσια της μελέτης τους η οποία διενεργήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, διερεύνησαν τον βαθμό στον οποίο η ποιοτική εκπαίδευση και τα υπάρχοντα μοντέλα, μπορούν να καταγράψουν τις εμπειρίες που βιώνουν ομάδες όπως οι πρόσφυγες. Συγκεκριμένα, η παρούσα μελέτη εστίασε σε μια ομάδα Σύριων προσφύγων, η μεγαλύτερη η οποία έφτασε στο Ηνωμένο Βασίλειο το Δεκέμβριο του 2015. Μέσω της παραπάνω μελέτης, ανιχνεύθηκαν διαδικασίες οι οποίες θεωρούνται θεμελιώδεις για την ανάπτυξη της ποιοτικής εκπαίδευσης για τους πρόσφυγες. Μεταξύ αυτών ήταν: η ικανότητα των σχολικών μονάδων για προώθηση της ένταξης των προσφύγων – αντιμετώπιση συγκεκριμένων αναγκών, κάλυψη ψυχοκοινωνικών αναγκών, επαρκής κατάρτιση των εκπαιδευτικών, εμπλοκή των τοπικών φορέων και των κοινοτικών υπηρεσιών με σκοπό την υποστήριξη των προσφύγων – εκμάθηση γλώσσας της χώρας υποδοχής, ανάληψη πρωτοβουλιών από τις σχολικές μονάδες, βελτίωση και ενίσχυση των προβλεπόμενων πόρων. Παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι σημαίνοντα ρόλο στην ενίσχυση της ένταξης των μαθητών προσφύγων, διαδραματίζει η δημιουργία ενός φιλόξενου κλίματος σε επίπεδο κοινότητας.

Από την άλλη πλευρά, η μελέτη των Panagiotopoulou και Rosen (2015) κατέγραψε και παρουσίασε τα αρχικά ευρήματα από τις εθνογραφικές παρατηρήσεις που διενεργήθηκαν το 2015 σε μια λεγόμενη προπαρασκευαστική τάξη για νέους πρόσφυγες στην Κολωνία της Γερμανίας. Η μελέτη εστίασε, στην υφιστάμενη γλωσσική πολιτική σχετικά με τα παιδιά που μόλις ήλθαν, αποβλέποντας στην ενσωμάτωσή τους μέσω της αφομοίωσης των γλωσσών στα σχολεία, και με αυτόν τον τρόπο την προαγωγή μιας μονογλωσσικής ηγεμονίας. Μέσω της παραπάνω μελέτης διαπιστώθηκε ότι, η υιοθέτηση της κυβερνητικής πολιτικής από τους δασκάλους για την ένταξη των παιδιών προσφύγων στην βασική τάξη (όχι τμήμα ένταξης και υποδοχής), όχι μόνο επιβάλλει μια μονόγλωσση πολιτική αφομοιωτικής «γερμανικής μόνο», αλλά και την υποχρέωση των παιδιών να μην χρησιμοποιούν στο σπίτι τους και άλλες γλώσσες, στην προσπάθειά τους για την εκμάθηση της γερμανικής γλώσσας.

Κεφάλαιο 2. Εκπαιδευτική ένταξη προσφύγων

Μολονότι, πολλοί μελετητές εκτιμούν τη συμπερίληψη εντούτοις μερικοί εμφανίζονται ιδιαίτερα επικριτικοί λόγω της έλλειψης σαφούς ορισμού ή προσδιορισμού των πολιτικών στόχων και του τι ακριβώς συνιστά τους στόχους της εκπαιδευτικής ένταξης (Bank, 2008· Battisti et al, 2012· Dei, 2008· Sokal, Sharma, 2014· Thomas, 2012).

Παραδοσιακά η συμπεριληπτική εκπαίδευση έχει εστιάσει στις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών με γνωστικές ή άλλες συμπεριφορικές αναπηρίες. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών έχει επισημάνει τις ανάγκες των μαθητών των οποίων η πρώτη γλώσσα δεν είναι αυτή των χωρών υποδοχής, όπως συμβαίνει με τους πρόσφυγες μαθητές. Περαιτέρω, η προσοχή τώρα όλων έχει στραφεί στους νεοεισερχόμενους -πρόσφυγες μαθητές οι οποίοι φέρουν τραυματικές εμπειρίες (Asadi, 2016).

Ο Biklen (1983), προσδιόρισε την «εκπαιδευτική ένταξη» ως τη διαδικασία κατά την οποία το σύνολο των παιδιών λαμβάνει εκπαίδευση στο μέγιστο δυνατό βαθμό, εντός ενός περιβάλλοντος απαλλαγμένο από περιορισμούς, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό. Ενώ σύμφωνα με τον Γκόβαρη (2009), η εκπαιδευτική ένταξη συνιστά τον βασικό παράγοντα της κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης, καθώς και τον συντελεστή της συνεχούς επαγγελματικής ανόδου και κοινωνικής κινητικότητας, τόσο για τους γηγενείς όσο και για τους πρόσφυγες.

2.1. Εκπαιδευτική ένταξη προσφύγων : Ευρωπαϊκή Πολιτική

Όπως ορίζεται από το Σχέδιο Δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών, η εκπαίδευση και η κατάρτιση συνιστούν ένα από τα ισχυρότερα εργαλεία ενσωμάτωσης και η πρόσβαση σε αυτή θα πρέπει να διασφαλίζεται και να προωθείται έγκαιρα. Η απόκτηση βασικών δεξιοτήτων συνιστά το θεμέλιο για περαιτέρω μάθηση και η πύλη για την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη (European Commission, 2016).

Η εκπαίδευση διαδραματίζει καίριο ρόλο στην καθοδήγηση των προσφύγων και άλλων μεταναστών από τρίτες χώρες, τόσο σε επίπεδο προσαρμογής σε μια νέα χώρα και στον πολιτισμό αυτής, καθώς και στη δημιουργία κοινωνικών σχέσεων εντός των κοινοτήτων υποδοχής τους. Ωστόσο, τα παιδιά με μεταναστευτικό υπόβαθρο – πρόσφυγες, συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες προσαρμογής σε ένα νέο μαθησιακό περιβάλλον. Από την άλλη πλευρά, από τη διαδικασία της εκπαιδευτικής ένταξης των προσφυγοπαίδων οι επαγγελματίες

της εκπαίδευσης μπορούν να επωφεληθούν μέσω της καθοδήγησης και της ανταλλαγής ορθών πρακτικών, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών, σε όλο και πιο ποικίλες και πολύγλωσσες αίθουσες διδασκαλίας (European Commission, 2016).

Όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από το οικογενειακό, το πολιτιστικό υπόβαθρο ή το φύλο τους, έχουν το δικαίωμα στην εκπαίδευση και συνεπακόλουθα στην κοινωνική και ψυχολογική ανάπτυξή τους. Στην περίπτωση που τα παιδιά των προσφύγων είχαν διακόψει για μικρό χρονικό διάστημα την εκπαίδευσή τους, είτε σε ορισμένες περιπτώσεις δεν ήταν σε θέση να πάνε στο σχολείο καθόλου, θα χρειαστούν ειδική στήριξη προκειμένου να καλύψουν τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Σε αυτή την περίπτωση, οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να διαθέτουν τις απαραίτητες δεξιότητες προκειμένου να μπορούν να τους βοηθήσουν και παράλληλα να υποστηρίξουν το έργο τους σε όλο και πιο διαφορετικές τάξεις διδασκαλίας, ώστε σε κάθε περίπτωση να αποφευχθεί η σχολική αποτυχία και ο εκπαιδευτικός διαχωρισμός (European Commission, 2016).

Από το 2016, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υποστηρίξει τα κράτη μέλη της Ε.Ε. στην προσπάθειά τους να εντάξουν τους μετανάστες στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης - από την παιδική εκπαίδευση, έως και τη φροντίδα στην ανώτερη εκπαίδευση. Το σχέδιο δράσης της Επιτροπής για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών θέτει τρεις βασικές προτεραιότητες για τον τομέα της εκπαίδευσης: α) την ταχεία ένταξη των νεοεισερχομένων μεταναστών ή προσφύγων σε γενικές εκπαιδευτικές δομές των χωρών υποδοχής, β) να αποτραπεί η υποβάθμιση μεταξύ των μεταναστών και γ) να αποτραπεί ο κοινωνικός αποκλεισμός και να ενθαρρυνθεί ο διαπολιτισμικός διάλογος (European Commission, 2016).

Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), υπάρχουν ορισμένες πολιτικές μέσω των οποίων εξασφαλίζεται η εκπαίδευση των προσφύγων, των παιδιών και των νέων που αναζητούν άσυλο. Συγκεκριμένα, το άρθρο 14 παράγραφος 1 της οδηγίας 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (που αντικαθιστά την οδηγία 2003/9/ΕΚ) προβλέπει ότι τα παιδιά των αιτούντων άσυλο και των ανήλικων αιτούντων άσυλο πρέπει να έχουν πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα", παρόλο που το άρθρο 27 της οδηγίας 2011/95 / ΕΕ του Συμβουλίου προβλέπει ότι στους ανήλικους στους οποίους χορηγείται καθεστώς πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας πρέπει να παρέχεται πρόσβαση στην εκπαίδευση «υπό τους ίδιους όρους με τους ημεδαπούς». Παράλληλα, σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 2 της οδηγίας 2013/33/ΕΕ, προβλέπεται ότι τα παιδιά που εισέρχονται σε ένα κράτος μέλος πρέπει να ενταχθούν στην εκπαίδευση εντός τριών μηνών και ότι «οι προπαρασκευαστικές

τάξεις, συμπεριλαμβανομένων των γλωσσικών τάξεων, πρέπει να παρέχονται στους ανήλικους όταν χρειάζεται την πρόσβαση και τη συμμετοχή στο εκπαιδευτικό σύστημα ». Η πρόταση που εγκρίθηκε το 2016 για την αναθεώρηση της οδηγίας για τις συνθήκες υποδοχής, διατηρεί αυτές τις εγγυήσεις και ενισχύεται περαιτέρω, καθώς οι κανόνες του κανονισμού για την αναγνώριση θα έχουν άμεση ισχύ.

Η ευρωπαϊκή ατζέντα για τη μετανάστευση, με το πλαίσιο μετεγκατάστασης και επανεγκατάστασης, τονίζει, μεταξύ άλλων, την ανάγκη ενσωμάτωσης στις κοινωνίες της ΕΕ των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο που είναι επιλέξιμοι για προστασία (European Commission, 2015).

Η επέκταση της Ευρωπαϊκής Ατζέντας για τη Μετανάστευση (Agenda for Migration) και το Σχέδιο Δράσης (Action Plan) το οποίο εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission), εκτός από την ενίσχυση των υφιστάμενων πολιτικών ένταξης των Κρατών Μελών, έδωσε περισσότερη έμφαση στις διαδικασίες ενσωμάτωσης των προσφύγων. Συγκεκριμένα, στον τομέα της εκπαίδευσης ενθαρρύνθηκε μεταξύ άλλων η παροχή εκμάθησης των γλωσσών των χωρών υποδοχής, με σκοπό την αποτροπή του εκπαιδευτικού διαχωρισμού, τη διασφάλιση των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών για διαχείριση της ποικιλομορφίας, η προώθηση της πρόσληψης εκπαιδευτικών με μεταναστευτικό υπόβαθρο, η προώθηση της συμμετοχής των παιδιών των μεταναστών στην προ- σχολική εκπαίδευση και τη φροντίδα και συνακόλουθα την ικανότητα πρόσβασης των μεγαλύτερων σε ηλικία παιδιών στην επαγγελματική κατάρτιση και αξιολόγηση, καθώς και στην επικύρωση και αναγνώριση των δεξιοτήτων και των προσόντων τους (European Commission, 2016).

Επιπλέον, η πρόσφατα εγκεκριμένη ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με την προστασία των παιδιών στη μετανάστευση, επιβεβαιώνει τη δέσμευση της Επιτροπής να δώσει προτεραιότητα στην ασφαλή πρόσβαση στην επίσημη και ανεπίσημη εκπαίδευση, μειώνοντας το χρονικό διάστημα που διακόπτεται η εκπαίδευση των ανήλικων αιτούντων άσυλο. Υπογραμμίζει επίσης ότι, η έγκαιρη και αποτελεσματική πρόσβαση στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης και της μέσης φροντίδας, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα και ισχυρότερα μέσα για την ενσωμάτωση των παιδιών, την ενίσχυση των γλωσσικών δεξιοτήτων, την κοινωνική συνοχή και την αμοιβαία κατανόηση εξασφαλίζοντας βιώσιμες λύσεις (COM 211 τελικό, 2017).

Εντός αυτού του πλαισίου, η μελέτη των Faas και συνεργατών (2014) επιδίωξε να αναλύσει τη δυναμική των πολιτικών οι οποίες επηρεάζουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση

στο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Δεδομένου ότι, η διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν λαμβάνει μόνο παιδαγωγικές διαστάσεις, έγινε προσπάθεια εξέτασης των τρόπων μέσω των οποίων η διαπολιτισμική εκπαίδευση ερμηνεύεται, γίνεται αποδεκτή και εξελίσσεται εντός του ευρωπαϊκού χώρου, σύμφωνα με τα γραπτά πολιτικά έγγραφα.

2.2. Εκπαιδευτική ένταξη μαθητών προσφύγων στο ελληνικό σχολείο

Η καταγραφή του αριθμού των παιδιών προσφύγων προσχολικής και σχολικής ηλικίας τα οποία εισήλθαν στον ελλαδικό χώρο το 2016, πραγματοποιήθηκε από την Επιστημονική Επιτροπή για τη υποβοήθηση της Επιτροπής Στήριξης των Προσφύγων (2016). Παράλληλα, ο Συνήγορος του Πολίτη / Συνήγορος του Παιδιού σε συνεργασία με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, κατά τη διενέργεια καταγραφών σε 40 κέντρα-δομές φιλοξενίας με 36.890 πρόσφυγες σε όλη την ελληνική επικράτεια διαπίστωσε ότι, το 37% του συνολικού πληθυσμού ήταν ανήλικα παιδιά από 0 έως 18 ετών (13.677 άτομα), εκ των οποίων περίπου 8.000-8.500 ήταν παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας (UNHCR, 2016)

Ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός προσφύγων που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα και κυρίως ο νεοεισερχόμενος πληθυσμός – παιδιά πρόσφυγες σχολικής ηλικίας, αποτελεί μια συνεχή πρόκληση για την ελληνική εκπαιδευτική πολιτική. Ωστόσο, με σημαντική καθυστέρηση σημειώθηκε η μεταρρύθμιση του υφιστάμενου μεταναστευτικού θεσμικού πλαισίου, υπό το πρίσμα της πολιτικής σύγκλισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των σύγχρονων κοινωνικοοικονομικών προκλήσεων (Griva & Panitsides, 2013).

Η εκπαιδευτική ένταξη των νεοεισερχόμενων προσφύγων μαθητών στον ελλαδικό χώρο – υπήκοοι τρίτων χωρών, μέχρι πρότινος ενέκυπτε σε περιορισμούς τους οποίους έθετε το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα, ο Ν.3907/2011 (ΦΕΚ Α-7/26-01-2011) προέβλεπε τη συγκρότηση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Υποδοχής για τους παράνομα εισερχόμενους υπηκόους τρίτων χωρών, ως μια προσπάθεια εναρμόνισης της ελληνικής νομοθεσίας με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2008/115/ΕΚ. Στη συνέχεια ο Ν.4251/2014 περί «Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης», μεριμνούσε για τη συνοριακή διέλευση και την παραμονή στη χώρα πολιτών από τρίτες χώρες. Ωστόσο, και οι δυο παραπάνω νομοθετικές διατάξεις δεν επέτρεπαν την μετακίνηση των προσφύγων και συνεπακόλουθα των παιδιών σχολικής ηλικίας, εκτός των «σημείων συγκέντρωσης και παραμονής» (hotspot).

Με γνώμονα την επιτακτική ανάγκη ένταξης των παιδιών προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, τον Μάρτιο του 2016 ανατέθηκε στο Υπουργείο Παιδείας η

διαμόρφωση σχεδίου ενσωμάτωσης. Εντός αυτού του πλαισίου, με σχετική Υπουργική Απόφαση (Υ.Α. 131024/Δ1/2016 – ΦΕΚ 2687/Β/29-08-2016) το Υπουργείο Παιδείας προχώρησε στη συγκρότηση «Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας» (ΖΕΠ) στο σύνολο των Περιφερειακών Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της ελληνικής επικράτειας, στις οποίες εντάσσονται οι σχολικές μονάδες, όπου ήταν εφικτή η λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π.). Παράλληλα, μέσω της παραπάνω Υ.Α. θεσπίστηκαν οι διαδικασίες συγκρότησης και λειτουργίας των παραπάνω δομών, οι οποίες απέβλεπαν στην εκπαιδευτική ένταξη και υποστήριξη των παιδιών προσφύγων μέσω: α) της διαδικασίας εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας και β) της οργάνωσης προγραμμάτων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων ή παρεμβάσεων.

Συγκεκριμένα, ο Ν.4415/2016 (ΦΕΚ 159/6/9/2016) στο Β΄ Κεφάλαιο / Άρθρο 20, μεριμνούσε για τον τομέα της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και συγκεκριμένα για τη συγκρότηση σχέσεων μεταξύ διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων, αποβλέποντας ευρύτερα στην άρση των ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού. Σύμφωνα με το άρθρο 21, βασική επιδίωξη της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης είναι: α) η εγγραφή παιδιών με διαφορετική πολιτισμική προέλευση σε εκπαιδευτικές μονάδες της ελληνικής επικράτειας μαζί όμως με παιδιά γηγενών, β) η ενίσχυση της δημοκρατικής λειτουργίας των σχολικών μονάδων, με σεβασμό στις δημοκρατικές αξίες και τα δικαιώματα του παιδιού, όπως αυτά ορίζονται στις διεθνείς συμβάσεις, γ) στην εκπόνηση κατάλληλων σχολικών προγραμμάτων, διδακτικών βιβλίων και υλικού, δ) στη διαχείριση των πάσης φύσεως διακρίσεων οι οποίες δημιουργούνται, με βάση τις πολιτισμικές διαφορές, ε) η λήψη μέτρων και η συγκρότηση υποστηρικτικών δομών οι οποίες θα ευνοούν την εκπαιδευτική και κοινωνική ένταξη των παιδιών μεταναστευτικής καταγωγής, εντός ενός ισότιμου πλαισίου και πάντα με σεβασμό στη διατήρηση της πολιτισμικής τους ταυτότητας και στ') στην εκπόνηση κατάλληλων επιμορφωτικών προγραμμάτων και δράσεων διαπολιτισμικού χαρακτήρα, με σκοπό την ενίσχυση της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Βάσει του παραπάνω νομοθετικού πλαισίου, τα «Σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης» μετατρέπονται σε «Πειραματικά Σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης», αποβλέποντας στη συνεργασία με τα Ανώτερα Ιδρύματα της Χώρας (Α.Ε.Ι.), με σκοπό την υλοποίηση καινοτόμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων σχετικών πάντα με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Παράλληλα, βασική επιδίωξη είναι η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών διαφορετικής εθνικής, φυλετικής και πολιτισμικής προέλευσης.

Ενώ, με κοινή απόφαση των Υπουργείων Παιδείας και Οικονομικών, καθορίστηκαν τα ιδιαίτερα προσόντα των εκπαιδευτικών.

Ωστόσο, είχε προηγηθεί η Υπουργική Απόφαση αρ.131024/Δ1/8-8-2016 η οποία αφορούσε την ίδρυση, οργάνωση, λειτουργία και στο συντονισμό προγραμμάτων εκπαίδευσης των Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων, καθώς και στα κριτήρια-διαδικασίες στελέχωσης των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (ΖΕΠ), ενισχυτικών φροντιστηριακών Τμημάτων Υποδοχής, καθώς και Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π.) σε σχολικές μονάδες. Με σκοπό την παροχή εκπαίδευσης στα παιδιά πολιτών τρίτων χωρών, το ελληνικό κράτος σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, προχώρησε στη διαδικασία ίδρυσης δομών υποδοχής με σκοπό την εκπαίδευση των προσφύγων (ΔΥΕΠ). Η λειτουργία των δομών υποδοχής προσφύγων, ορίστηκε εντός των σχολικών μονάδων και συγκεκριμένα στις Περιφερειακές Διευθύνσεις της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, στα όρια των οποίων υφίστανται κέντρα φιλοξενίας. Σε κάθε σχολική μονάδα θα πρέπει να αντιστοιχεί μια αυτοτελής ΔΥΕΠ, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει τμήματα, αναλόγως με τον αριθμό των μαθητών προσφύγων. Ειδικότερα, για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων προ-σχολικής ηλικίας (4-5 ετών) τα οποία διαμένουν σε κέντρα φιλοξενίας, η παραπάνω Υ.Α. προέβλεπε την ίδρυση ΔΥΕΠ ως Παραρτήματα Νηπιαγωγείων εντός των Κέντρων Φιλοξενίας Προσφύγων. Αντίστοιχα, η Υ.Α. προέβλεπε την ίδρυση ΔΥΕΠ ως Παραρτήματα σχολικών μονάδων για παιδιά 6-12 ετών (Δημοτικό) και 13-15 ετών (Γυμνάσιο).

Επιπρόσθετα, η εκπαίδευση που προβλέπεται από την παραπάνω υπουργική απόφαση αφορά στο σύνολο των παιδιών πολιτών τρίτων χωρών που διαμένουν σε κέντρα ή σε δομές φιλοξενίας του ελληνικού κράτους ή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ. Τα παιδιά εγγράφονται, κατά περίπτωση, είτε στις σχολικές μονάδες εντός των οποίων θα λειτουργούν οι ΔΥΕΠ είτε στις σχολικές μονάδες στις οποίες ανήκουν – σχολικές μονάδες δίπλα σε Κέντρα Φιλοξενίας. Ο κατώτερος αριθμός μαθητών που απαιτείται για τη δημιουργία ΔΥΕΠ, ορίζεται στους 10 μαθητές και 20 μαθητές ως ανώτερος. Οποιαδήποτε απόκλιση στον αριθμό των μαθητών, απαιτεί τη λήψη έγκρισης από τον Περιφερειακό Διευθυντή Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, μετά από σχετική εισήγηση του Συντονιστή Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΣΕΠ). Ενώ, την εποπτεία για την ίδρυση, οργάνωση, συντονισμό και το πρόγραμμα εκπαίδευσης των ΔΥΕΠ, αναλαμβάνει η Ομάδα Διαχείρισης, Συντονισμού και Παρακολούθησης της εκπαίδευσης των προσφύγων, η οποία φέρει την ευθύνη για τον συντονισμό και την υλοποίηση δράσεων μέσω του Ταμείου Ασύλου.

Από την άλλη πλευρά, ο καθορισμός των σχολικών μονάδων εντός των οποίων θα λειτουργούν ΔΥΕΠ, λαμβάνεται απευθείας από το Υπουργείο Παιδείας κατόπιν σχετικής εισήγησης της Περιφερειακής Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, εφόσον συντρέχουν κριτήρια τα οποία σχετίζονται με την απόσταση της σχολικής μονάδας από τα κέντρα φιλοξενίας και την ύπαρξη διαθέσιμων και κατάλληλων αιθουσών διδασκαλίας. Για το σχολικό έτος 2016-2017 κατ' εξαίρεση ο ορισμός των σχολικών μονάδων έγινε με απευθείας απόφαση του πρώην Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Επιπλέον, η λειτουργία των ΔΥΕΠ οι οποίες ιδρύονται εντός των κέντρων φιλοξενίας, ορίστηκε κατά τις πρωινές ώρες από 8.30 π.μ. έως 12:30 μ.μ., ενώ η λειτουργία των ΔΥΕΠ εντός των σχολικών μονάδων καθορίστηκε κατά τις μεσημεριανές ώρες από 14:00 έως 18:00. Ενδεικτικά στον Πίνακα 2.1. παρατίθεται το πρωινό ωρολόγιο πρόγραμμα των ΔΥΕΠ εντός των κέντρων φιλοξενίας προσφύγων και στον Πίνακα 2.2. το ωρολόγιο πρόγραμμα εντός των σχολικών μονάδων, κατά τις απογευματινές ώρες.

Πίνακας 2.1. Πρωινό ωρολόγιο πρόγραμμα στα Κέντρα Φιλοξενίας

8:30-8:45	15'	Υποδοχή μαθητών
8:45-9:30	45'	1η διδακτική περίοδος
9:30- 9:45	15'	Διάλειμμα
9:45-10:30	45'	2η διδακτική περίοδος
10:30-10:45	15'	Διάλειμμα
10:45-11:30	45'	3η διδακτική περίοδος
11:30-11:45	15'	Διάλειμμα
11:45-12:30	45'	4η διδακτική περίοδος

Πηγή: Κοινή Υπουργική Απόφαση 139654/ΓΔ4/2017-ΦΕΚ2985/Β/30-8-2017

Πίνακας 2.2. Απογευματινό ωρολόγιο πρόγραμμα στις σχολικές μονάδες

14:00-14:15	15'	Υποδοχή μαθητών
14:15-15:00	45'	1η διδακτική περίοδος
15:00-15:15	15'	Διάλειμμα
15:15-16:00	45'	2η διδακτική περίοδος
16:00-16:15	15'	Διάλειμμα
16:15-17:00	45'	3η διδακτική περίοδος
17:00-17:15	15'	Διάλειμμα
17:15-18:00	45'	4η διδακτική περίοδος

Πηγή: Κοινή Υπουργική Απόφαση 139654/ΓΔ4/2017-ΦΕΚ2985/Β/30-8-2017

Ωστόσο, η απολογιστική έκθεση των Αναγνώστου και Νικόλοβα (2017) υποστήριξε ότι το Πρόγραμμα της ένταξης προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και η

πολιτική η οποία ακολουθήθηκε σε επίπεδο διαχείρισης, έμοιαζε «ως μία κινούμενη άμμος». Η πρώτη μεγάλη αδυναμία η οποία διαπιστώθηκε κατά το πρώτο έτος λειτουργίας του Προγράμματος ήταν, η έλλειψη ορθής πληροφόρησης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, προκειμένου αυτοί να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις ιδιαίτερες ανάγκες αυτής της πληθυσμιακής ομάδας – μαθητές πρόσφυγες, για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας. Ενώ, επισημάνθηκε η αδυναμία ορθής αξιοποίησης από το ΥΠΑΙΘ της προηγούμενης πλούσιας εμπειρίας που είχε αποκτηθεί, κατά τη λειτουργία των διαπολιτισμικών σχολείων (τάξεις υποδοχής με παιδιά μεταναστών από τα Βαλκάνια και την πρώην Σοβιετική Ένωση, με διαφορετικό προφίλ από αυτό των προσφύγων), όπως και του εκπαιδευτικού υλικού το οποίο είχε συλλέξει το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, σε μία διαδικτυακή πλατφόρμα.

2.3. Απόψεις εκπαιδευτικών για την ένταξη προσφύγων

Η συνεχής δραματική αύξηση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών, κυρίως στις αρχές του 2015 και μετέπειτα, αποτέλεσαν μια πρόκληση για την ελληνική κοινωνία, όσον αφορά την χορήγηση σίτισης, στέγης και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. (Τζατζάκη & Γρίβα, 2018).

Σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, οι βασικές προϋποθέσεις οι οποίες είναι απαιτητές για την ένταξη των παιδιών προσφύγων στο τυπικό πρόγραμμα των εκπαιδευτικών μονάδων των χωρών υποδοχής είναι: α) η εκπαιδευτική ενίσχυση των μαθητών προσφύγων, προκειμένου αυτοί να καταστούν ικανοί να συμβαδίσουν με την υπόλοιπη μαθητική κοινότητα, στα μαθήματα του τυπικού σχολείου, β) η συμμετοχή τους σε εξωσχολικές δραστηριότητες και γ) η συνεχής αξιολόγηση των δράσεων που αποβλέπουν στην ένταξη τους, με σκοπό τη συνεχή αναπροσαρμογή των στόχων και διδακτικών μεθόδων. Ωστόσο, ιδιαίτερη σημασία έχει η διδασκαλία της γλώσσας της χώρας υποδοχής, η επικοινωνία των εκπαιδευτικών με τους γονείς των μαθητών προσφύγων (συμμετοχή των γονέων στο σχολείο), καθώς και η ενθάρρυνση της τοπικής κοινότητας (Αναγνώστου & Νικόλοβα, 2017).

Από την άλλη πλευρά, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι εκπαιδευτικές και διδακτικές πρακτικές που υιοθετούνται από την εκπαιδευτική κοινότητα.

Η άφιξη των μαθητών προσφύγων στα σχολεία του Ηνωμένου Βασιλείου, αποτέλεσε μια μορφή πρόκλησης για το προσωπικό, τους μαθητές, αλλά και τις οικογένειες των μαθητών. Μόλις το 2005, η Whiteman (2006) προσπάθησε να καταγράψει και να αναλύσει τις απόψεις του διδακτικού προσωπικού, σχετικά με την εμπειρία τους στην ένταξη των

μαθητών προσφύγων στα σχολεία του Newcastle της Αγγλίας. Για τις ανάγκες της μελέτης, στάλθηκε ερωτηματολόγιο στις 53 σχολικές μονάδες της πόλης του Newcastle, για τις οποίες ήταν γνωστό ότι είχαν μαθητές πρόσφυγες ή αιτούντες ασύλου. Το ποσοστό απόκρισης ήταν 45,3% καθώς μόλις 24 ερωτηματολόγια ολοκληρώθηκαν, τα οποία απαντήθηκαν, από 2 νηπιαγωγεία, 13 σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, 7 σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και ένα ειδικό σχολείο. Η συντριπτική πλειοψηφία των διδασκόντων κατέδειξε ως τη μεγαλύτερη αναγκαιότητα τη βελτίωση των υπηρεσιών διερμηνείας – συνεχής παρουσία διερμηνέα στη σχολική μονάδα, καθώς και την παροχή αξιόπιστης πληροφόρησης αναφορικά με την εθνικότητα των μαθητών – χώρα προέλευσης.

Στον ελλαδικό χώρο, η μεγάλης έκτασης μελέτη των Grina και συνεργατών (2017), επιδίωξε να καταγράψει τις απόψεις σαράντα (40) εκπαιδευτικών οι οποίοι απασχολούνταν σε Δομές Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΔΥΕΠ), που γειτνιάζαν με τα Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων και Μεταναστών (ΚΦΠΜ), σχετικά με την εμπειρία τους στο διδακτικό κομμάτι. Τα στοιχεία που προέκυψαν από τις ημι-δομημένες συνεντεύξεις οι οποίες διενεργήθηκαν με τους εκπαιδευτικούς, κατέδειξαν ότι σχεδόν στο σύνολο τους οι εκπαιδευτικοί είχαν ελάχιστη εμπειρία στη γενική εκπαίδευση, ενώ στερούνταν εμπειρίας και κατάρτισης στον τομέα της εκπαίδευσης προσφύγων. Παράλληλα, διαπιστώθηκε η ύπαρξη δυσκολιών στον τομέα της επικοινωνίας, δεδομένης της συνεχούς απουσίας διερμηνέα αλλά και της μακρόχρονης απουσίας των παιδιών προσφύγων από το σχολικό περιβάλλον – δυσκολία στην εκμάθηση τρόπων συμπεριφοράς εντός του σχολείου. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί στην πλειονότητα τους κατέδειξαν την απουσία κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, ειδικότερα για την κάλυψη των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των μεγαλύτερων σε ηλικία μαθητών προσφύγων. Σε αυτή την περίπτωση, οι διδακτικές πρακτικές οι οποίες υιοθετήθηκαν από τους εκπαιδευτικούς ήταν το παιχνίδι ρόλων για την ανάπτυξη των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των παιδιών. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί υπερτόνισαν την αναγκαιότητα χάραξης ενός πλαισίου το οποίο θα εστιάζει στην κατάρτιση και στη συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, προκειμένου οι ίδιοι να αποκτήσουν τις κατάλληλες ικανότητες και δεξιότητες για την διδασκαλία σε τμήματα υποδοχής προσφύγων, (διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας, διαπολιτισμικές προσεγγίσεις για την διδασκαλία της ελληνικής, διδακτικό υλικό για τη διδασκαλία της ελληνικής).

Μετέπειτα, εντός του ίδιου σχεδόν πλαισίου, η ποιοτική μελέτη των Τζατζάκη και Γρίβα (2018), επιδίωξε να καταγράψει τις απόψεις των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σχετικά με τη διαχείριση της ένταξης μαθητών προσφύγων στο σχολικό

πλαίσιο. Συγκεκριμένα, έγινε προσπάθεια να εντοπιστούν οι παράγοντες που συνήθως δυσχεραίνουν τους εκπαιδευτικούς στη εκτέλεση του διδακτικού τους έργου, όπως και οι στρατηγικές οι οποίες υιοθετήθηκαν. Παράλληλα, ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να διατυπώσουν τις προτάσεις τους, σε ζητήματα εκπαίδευσης των παιδιών προσφύγων. Στην παραπάνω ποιοτική μελέτη, συμμετείχαν 15 εκπαιδευτικοί όλων των ειδικοτήτων οι οποίοι υπηρετούσαν σε δημοτικό σχολείο της Καρδίτσας και δίδασκαν σε τάξεις με προσφυγόπουλα. Ως βασικό εργαλείο συλλογής των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη.

Από την επεξεργασία των δεδομένων διαπιστώθηκε ότι, υπήρχαν σημαντικές δυσκολίες στην επικοινωνία των εκπαιδευτικών με τους μαθητές πρόσφυγες, καθώς κάποιοι από τους μαθητές δεν γνώριζαν εκτός από τη μητρική τους γλώσσα, είτε την ελληνική ή την αγγλική. Σε αυτό το κομμάτι, σημαντική υπήρξε η συμβολή μαθητών προσφύγων από άλλες δομές, οι οποίοι ανέλαβαν ρόλο διαμεσολαβητή και μεταφραστή. Σύμφωνα πάντα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών, υπήρξαν δυσκολίες λόγω των πολιτισμικών και θρησκευτικών διαφορών. Σε αυτή την περίπτωση, μολονότι οι μαθητές συμμετείχαν σε σχολικές εκδρομές, εντούτοις κάποιοι από αυτούς δεν επιθυμούσαν να πάνε στο κολυμβητήριο (διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο) ή την εκκλησία (διαφορετικό θρησκευτικό υπόβαθρο). Αντίστοιχα, τα προσφυγόπουλα δεν μπορούσαν να πιαστούν χέρι-χέρι αγόρι με κορίτσι. Ενώ, μόνο μία εκπαιδευτικός αναφέρθηκε σε συναισθηματικού τύπου δυσκολίες. Δεδομένου ότι, τα παιδιά – πρόσφυγες είχαν έρθει από εμπόλεμες περιοχές και είχαν άσχημα βιώματα, κάποια από αυτά ήταν λιγότερα εκδηλωτικά – κλειστοί χαρακτήρες (Τζατζάκη & Γρίβα, 2018).

Από την άλλη πλευρά, οι εκπαιδευτικοί του δημοτικού σχολείου Καρδίτσας κατέδειξαν την έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής, η οποία ήταν απαραίτητη για τη λειτουργία της τάξης υποδοχής (ΖΕΠ), καθώς και την απουσία συντονιστή ο οποίος θα μπορούσε να παράσχει καθοδήγηση στους εκπαιδευτικούς, για την έναρξη της λειτουργίας του τμήματος με τα προσφυγόπουλα τα οποία δεν γνώριζαν την ελληνική ή την αγγλική γλώσσα. Επίσης, υπήρχε σημαντική άρνηση συμμετοχής των ίδιων των παιδιών στην τάξη υποδοχής, καθώς ήταν έντονη η επιθυμία τους για επανένωση με τις οικογένειές τους σε κάποια άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Το γεγονός αυτό δυσχέραινε σημαντικά την εκτέλεση του διδακτικού έργου των εκπαιδευτικών, καθώς έπρεπε παράλληλα να συντονίσουν την μαθησιακή διεργασία εντός της τάξης για τους υπόλοιπους μαθητές (Τζατζάκη & Γρίβα, 2018).

Προκειμένου οι εκπαιδευτικοί του δημοτικού σχολείου Καρδίτσας να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις παραπάνω δυσκολίες - δυσκολίες σε γλωσσικό, επικοινωνιακό και

διαπολιτισμικό επίπεδο, υιοθέτησαν τις κατάλληλες προς αυτούς μεθόδους και τεχνικές. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών, όσον αφορά το επικοινωνιακό ζήτημα, υιοθετήθηκε η χρήση νοημάτων – υπόδειξη προς τους μαθητές για το τι έπρεπε να κάνουν, με χειρονομίες, με τη χρήση εικόνων και καρτελών, καθώς και της ζωγραφικής. Επίσης, χρησιμοποιήθηκε η γλώσσα του σώματος, με πλήθος εικόνων και διαδικτυακού υλικού. Για την επίλυση των δυσκολιών σε πολιτισμικό επίπεδο, οι εκπαιδευτικοί αποδέχθηκαν την επιθυμία και ταυτόχρονα το δικαίωμα των μαθητών προσφύγων, για τη μη συμμετοχή τους στο μάθημα των θρησκευτικών, στο κολυμβητήριο και στους παραδοσιακούς χορούς. Ωστόσο, στις υπόλοιπες σχολικές δραστηριότητες, η πλειοψηφία των μαθητών προσφύγων συμμετείχε κανονικά και μάλιστα με ιδιαίτερη προθυμία και χαρά. Επιπρόσθετα, με σκοπό τη διευκόλυνση της μαθησιακής διεργασίας, κάποιιοι από τους εκπαιδευτικούς δήλωσαν ότι χρησιμοποίησαν εναλλακτικά διδακτικά εγχειρίδια από τα προτεινόμενα, όπως βιβλία μικρότερων τάξεων, ειδικά διαμορφωμένα για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως ξένης. Αντίστοιχα, όσον αφορά την ελληνομάθεια, έγινε χρήση των εγχειριδίων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) με τίτλο «Φιλαναγνωσία». Αντίθετα, η εκμάθηση των μαθηματικών ήταν περισσότερο εύκολη (Τζατζάκη & Γρίβα, 2018).

Στα πλαίσια υλοποίησης της παραπάνω μελέτης, ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς του δημοτικού σχολείου Καρδίτσας να διατυπώσουν τόσο τους προβληματισμούς τους για τους μαθητές πρόσφυγες, όσο και τις προτάσεις τους για την ένταξη τους στο ελληνικό σχολικό πλαίσιο. Εντός αυτού του πλαισίου, οι εκπαιδευτικοί εξέφρασαν σχεδόν στην πλειοψηφία τους μια ανησυχία και έναν προβληματισμό, αναφορικά με το μέλλον της εκπαιδευτικής ενταξιακής πορείας των μαθητών προσφύγων, δεδομένης της απουσίας κατάλληλης οργανωσιακής και εκπαιδευτικής πολιτικής από το Υπουργείο Παιδείας και ευρύτερα της ελληνικής πολιτείας. Προβληματισμός ο οποίος αφορούσε και στη διαβίωση των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία, λόγω της έλλειψης οικονομικών πόρων – απουσία εργασίας. Ενώ, πολυάριθμες ήταν οι προτάσεις του συνόλου των εκπαιδευτικών, ως προς τη μελλοντική εκπαίδευση των μαθητών προσφύγων. Οι εκπαιδευτικοί εστίασαν στην ενίσχυση του υφιστάμενου οργανωτικού και λειτουργικού πλαισίου, συστήνοντας την οργάνωση μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας των ελληνικών, την οργάνωση προπαρασκευαστικών μαθημάτων πριν την ένταξη των μαθητών προσφύγων στο τυπικό σχολικό πλαίσιο, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (οργάνωση και λειτουργία τμημάτων προσφύγων), καθώς και την στελέχωση των τμημάτων υποδοχής με εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής (Τζατζάκη & Γρίβα, 2018).

Κατά την ίδια χρονική περίοδο, η μελέτη των Σγούρα και των συνεργατών (2018), επιδίωξε να διερευνήσει της αντιλήψεις 120 εκπαιδευτικών των σχολικών μονάδων της Αχαΐας, στις οποίες κατά το χρονικό διάστημα 2016-2017 φοίτησαν παιδιά πρόσφυγες, αναφορικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη. Μέσω της παραπάνω μελέτης διαπιστώθηκε ότι, οι εκπαιδευτικοί πίστευαν ότι η κοινωνική ένταξη των παιδιών προσφύγων στην εκπαιδευτική διεργασία είχε επιτευχθεί σε πολύ μικρό ποσοστό. Παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι οι εμπλεκόμενοι στο σχολικό περιβάλλον – Έλληνες μαθητές, εκπαιδευτικοί και γονείς, δεν ήταν θετικοί ως προς την παρουσία των προσφύγων μαθητών στις σχολικές μονάδες. Ωστόσο, φαίνεται πως τα παιδιά στα πλαίσια του συμπεριληπτικού σχολείου, αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους μέσω δράσεων και δραστηριοτήτων εντός του σύγχρονου σχολείου. Εντός αυτού του πλαισίου, οι εκπαιδευτικοί τόνισαν την αναγκαιότητα ενίσχυσης των ημεδαπών μαθητών σε θέματα σχετικά με τη διαπολιτισμικότητα και την ανάπτυξη πιθανών αρνητικών συναισθημάτων, μέσω της ανάπτυξης διαπολιτισμικών δεξιοτήτων. Ενώ, αναδείχθηκε η αναγκαιότητα για περαιτέρω διερεύνηση του προσφυγικού ζητήματος και κυρίως της ένταξης των παιδιών προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Αντίστοιχα, η μελέτη της Μαρμασίδου (2016-2017) εστίασε στην καταγραφή των απόψεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αναφορικά με το ζήτημα της εκπαίδευσης των προσφύγων. Ομοίως με την μελέτη των (Τζατζάκη & Γρίβα, 2018), οι εκπαιδευτικοί της έρευνας τόνισαν την αναγκαιότητα ύπαρξης κατάλληλου πλαισίου, το οποίο θα λαμβάνει σοβαρά υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών προσφύγων.

Η μελέτη του Κουτσώνη (2018) επιδίωξε να καταγράψει τις απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, αναφορικά με την παρουσία, τη σχολική επίδοση και την κοινωνική ένταξη των προσφύγων μαθητών στην περιοχή της Καρδίτσας. Παράλληλα, διερευνήθηκαν οι στρατηγικές διαχείρισης οι οποίες υιοθετήθηκαν, τα μέσα και τα υλικά τα οποία συνέβαλαν στην άσκηση του εκπαιδευτικού λειτουργήματος, εντός της σχολικής αίθουσας. Στην παραπάνω μελέτη, το δείγμα αποτέλεσαν οι εκπαιδευτικοί, στα σχολεία των οποίων υπήρχαν πρόσφυγες μαθητές.

Τελευταία, η μελέτη της Κίρουροπούλου (2019) διερεύνησε τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αναφορικά με την ενσωμάτωση των μαθητών προσφύγων στα ελληνικά σχολεία. Ειδικότερα εστίασε στη μελέτη των δια του λόγου αντιλήψεων των δασκάλων, καθώς και τους παράγοντες που διαμορφώνουν τον λόγο θετικά ή αρνητικά, στην ένταξη των παιδιών προσφύγων στο ελληνικό σχολικό σύστημα. Στην

παραπάνω μελέτη στην οποία συμμετείχαν 25 εκπαιδευτικοί (18 γυναίκες και 7 άνδρες), με τη χρήση της ημι-δομημένης συνέντευξης, η πλειοψηφία των δασκάλων εξέφρασε την θετική του άποψη αναφορικά με την ένταξη των προσφύγων. Εντός αυτού του πλαισίου, διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι ο πολιτιστικός πλουραλισμός επιδρά με θετικό τρόπο στην κοινωνικοποίηση του συνόλου των μαθητών, καθώς και στην μεταξύ τους αλληλεπίδραση, επηρεάζοντας ικανοποιητικά την αποδοχή της διαφοράς. Συγκεκριμένα, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών φάνηκε να εκλαμβάνει με θετικό τρόπο την επιρροή του πολυ-πολιτισμού, ενώ η στάση τους υπήρξε συχνά απρόθυμη και ανασφαλής ως προς τις διαπολιτισμικές τους ικανότητες, παρά την πολύχρονη διδακτική τους εμπειρία. Σημαντικό ρόλο σε αυτό διαδραμάτισε η έλλειψη κατάρτισης στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Παράλληλα, εκφράστηκε η θετική τους στάση απέναντι στην ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων στο σχολείο χωρίς προαπαιτούμενα, η ανάγκη για βελτίωση του προφίλ του δασκάλου με διαπολιτισμικό τρόπο, καθώς και του ψυχολογικού περιβάλλοντος που οι ίδιοι δημιουργούν για τους μαθητές πρόσφυγες. Συνεπώς, είναι επιτακτική η ανάγκη ανάληψης πρωτοβουλιών για την κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε διαπολιτισμικά θέματα και ειδικότερα αυτών που υπηρετούν σε σχολικές μονάδες της Βορειοδυτικής Μακεδονίας, προκειμένου να είναι σε θέση να διατυπώνουν τις διαπολιτισμικές τους ικανότητες και παράλληλα να ευαισθητοποιηθούν σε σχετικά ζητήματα.

Συνεπώς, μετά από τη συστηματική καταγραφή των απόψεων των εκπαιδευτικών η οποία διενεργήθηκε από πλήθος ερευνητών, όσον αφορά την υποδοχή και ένταξη παιδιών προσφύγων στο ελληνικό σχολείο, η παρούσα μελέτη λειτουργεί κατά κάποιο τρόπο ως μια συνέχεια της προσπάθειας η οποία ξεκίνησε, με σκοπό τη συστηματική καταγραφή της προόδου η οποία έχει συντελεστεί. Δηλαδή επιδιώκει να αποτυπώσει την υφιστάμενη πραγματικότητα και το πλαίσιο εντός του οποίου υλοποιείται το Πρόγραμμα Υποδοχής Προσφύγων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, καταγράφοντας αυτή τη φορά τις απόψεις των Διευθυντών των Σχολείων Α/θμιας Εκπαίδευσης, των οποίων λειτουργούν τμήματα υποδοχής.

Κεφάλαιο 3. Έρευνα

3.1 Σκοπός και Ερευνητικά Ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν, η διερεύνηση των απόψεων των Διευθυντών Σχολείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αναφορικά με το μείζον ζήτημα της ένταξης των προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και συγκεκριμένα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Μέσω της βιβλιογραφικής μελέτης, τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία αναδύθηκαν ήταν τα ακόλουθα:

1. Ποια είναι η γνώμη των διευθυντών για την υλοποίηση του προγράμματος της ένταξης και υποδοχής προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση;
2. Σε ποιο βαθμό η σχολική μονάδα, θα μπορούσε να ανταποκριθεί στη λειτουργία μίας τάξης με προσφυγικό μαθητικό πληθυσμό;
3. Σε ποιο βαθμό η σχολική μονάδα μπορεί να συμβάλλει στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων;
4. Ποιες οι προτάσεις για το ζήτημα της εκπαιδευτικής διαχείρισης του προσφυγικού πληθυσμού στο σύγχρονο σχολείο;

3.2. Δείγμα

Το δείγμα της παρούσας μελέτης, η οποία διεξήχθη σε δύο φάσεις το 2018 και το 2019, αποτέλεσαν συνολικά 26 Διευθυντές Σχολείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, εκ των οποίων 25 απόφοιτοι της Παιδαγωγικής Ακαδημίας και 1 τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού. Ο μέσος όρος ηλικίας των Διευθυντών ήταν τα 55 έτη, οι οποίοι διέθεταν κατά μέσο όρο 30 έτη εκπαιδευτικής υπηρεσίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, εκ των οποίων κατά μέσο όρο τα 10 έτη στη θέση του Διευθυντή.

3.3. Ποιοτική μέθοδος

Σε αντίθεση με τις έρευνες οι οποίες εστιάζουν στην εξέταση του θεωρητικού πλαισίου, οι ερευνητικές μελέτες που αποβλέπουν στην ερμηνεία του, συνήθως παρουσιάζουν μία περισσότερο ευέλικτη δομή, η οποία ενθαρρύνει την πραγματοποίηση αλλαγών τόσο στο

δείγμα όσο και στη διεργασία συλλογής των δεδομένων. Δεδομένου ότι, το θεωρητικό πλαίσιο δεν έχει συγκεκριμένη μορφή κατά την έναρξη της ερευνητικής διεργασίας, η ευελιξία συνιστάται ως αναγκαίο στοιχείο. Σε αυτή την περίπτωση το θεωρητικό πλαίσιο διαμορφώνεται σε συνάρτηση με τις διεργασίες της συλλογής και της ανάλυσης των δεδομένων της έρευνας. Συνεπώς, τόσο η ανάπτυξη όσο και η επεξήγηση του θεωρητικού πλαισίου, ταυτίζονται με την εφαρμογή της ποιοτικής μεθοδολογίας, όπως είναι η συνέντευξη, η οποία επιδέχεται διαμόρφωση και συγκεκριμενοποίηση των θεμάτων κατά την εξέλιξη της ερευνητικής διαδικασίας (Κυριαζή, 2011).

Βασικό χαρακτηριστικό της ποιοτικής έρευνας συνιστά, η αναγκαιότητα ύπαρξης μικρού αριθμού περιπτώσεων, με σκοπό τη διαμόρφωση μιας ευρύτερης εικόνας για κάθε μία περίπτωση και ταυτόχρονα την ανεύρεση κοινών χαρακτηριστικών. Η ποιοτική μέθοδος διευκολύνει τις διεργασίες της ανάπτυξης και της ερμηνείας των εννοιολογικών κατηγοριών, μέσω της διεργασίας συλλογής λεπτομερών στοιχείων για πολλές πτυχές-διαστάσεις του υπό διερεύνηση ζητήματος. Κατά την έναρξη της ερευνητικής διαδικασίας δεν απαντώνται συγκεκριμένες θεωρητικές υποθέσεις παρά μόνο ένα ευρύτερο εννοιολογικό πλαίσιο, μέσω του οποίου ο ερευνητής αντλεί το μέγιστο δυνατό αριθμό πληροφοριών. Στη συνέχεια αυτού του είδους οι πληροφορίες περιορίζονται και γίνονται περισσότερο συγκεκριμένες προοδευτικά, καθώς η ερευνητική διεργασία εστιάζει σε συγκεκριμένα στοιχεία τα οποία διαμορφώνουν τους θεματικούς άξονες (Κυριαζή, 2011).

Το σύνολο των ποιοτικών μεθόδων εξετάζει ένα υπαρκτό κοινωνικό φαινόμενο στην πραγματική του διάσταση, πιστό στην ερμηνευτική παράδοση. Το γεγονός αυτό επιτρέπει στον ερευνητή να εστιάζει στο κοινωνικό πεδίο το οποίο μελετά, επιδιώκοντας να γνωρίσει την ομάδα στόχο σε βάθος, καθώς και το ευρύτερο περιβάλλον τους, προκειμένου να επιτύχει την κατασκευή της πραγματικότητας μέσω των ιδίων (Κυριαζή, 2011).

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής μελέτης ήταν, η διερεύνηση των απόψεων των Διευθυντών Σχολείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, σχετικά με την ένταξη προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο. Για τη διερεύνηση των ερωτημάτων και την καταγραφή των απόψεων των διευθυντών Σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, επιλέχθηκε η μέθοδος της ποιοτικής ανάλυσης.

3.4. Συνέντευξη.

Η συνέντευξη συνιστά την πιο διαδεδομένη μέθοδο συλλογής δεδομένων στην ποιοτική έρευνα. Με γνώμονα ότι η ποιοτική έρευνα δεν αποβλέπει στον έλεγχο του θεωρητικού πλαισίου, αλλά στην ανάδειξή του μέσω των ανοικτών και μη τυποποιημένων δεδομένων, σχηματισμό της διεργασίας της συνέντευξης, θεωρείται ως ο πλέον κατάλληλος (Κυριαζή, 2011).

Η μέθοδος της ημι-δομημένης συνέντευξης απαρτίζεται από ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων, ως ένας οδηγός για την κατεύθυνση της συζήτησης από τον ερευνητή με τον ερωτώμενο. Ωστόσο, στην πραγματικότητα η συγκεκριμένη μέθοδος συνέντευξης χαρακτηρίζεται από ευελιξία καθώς η σειρά των ερωτήσεων έως ένα βαθμό δεν είναι προκαθορισμένη, ούτε τίθενται όλες με τον ίδιο τρόπο από τον ερευνητή. Αντίθετα, ο ερευνητής αξιολογεί τα πράγματα κατά τη διάρκεια της συζήτησης και προσαρμόζει αναλόγως τη μορφή και το περιεχόμενο των ερωτήσεων του προς τον ερωτώμενο. Παράλληλα, υπάρχει η δυνατότητα της μεταβολής, αναδιαμόρφωσης και της προσθαφαίρεσης των ερωτήσεων που τίθενται προς απάντηση. Ενώ, οι απαντήσεις που δίνονται από τον ερωτώμενο συμβάλλουν με τη σειρά τους στη διαμόρφωση των ερωτήσεων που ακολουθούν. Ωστόσο, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα άνετο και φιλικό περιβάλλον εντός του οποίου ο ερωτώμενος να διατυπώσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις απόψεις του προφορικά, θα πρέπει ο ερευνητής να κερδίσει την εμπιστοσύνη του ερωτώμενου (Κυριαζή, 2011).

Για την υλοποίηση της παρούσας ερευνητικής μελέτης, επιλέχθηκε η μέθοδος της ημι-δομημένης συνέντευξης ως η καταλληλότερη, προκειμένου να επιτευχθεί η σε βάθος καταγραφή των προσωπικών απόψεων των διευθυντών των σχολικών μονάδων, για την ένταξη των προσφύγων στις σχολικές τους μονάδες. Ενώ, η συνέντευξη οργανώθηκε γύρω από 4 θεματικούς άξονες (Παράρτημα 2).

3.5. Διαδικασία

Για τις ανάγκες υλοποίησης της παρούσας ερευνητικής μελέτης, διενεργηθήκαν 26 συνεντεύξεις (Παράρτημα 1), με 26 διευθυντές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, σε πρώτη φάση στην περιοχή του Ν. Πέλλας τον Νοέμβριο του 2018 και στη συνέχεια στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας και συγκεκριμένα στους Νομούς Θεσσαλονίκης, Ημαθίας, Κιλκίς και Φλώρινας έως τον Δεκέμβριο του 2019. Οι συναντήσεις με τους διευθυντές ορίστηκαν κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας και η

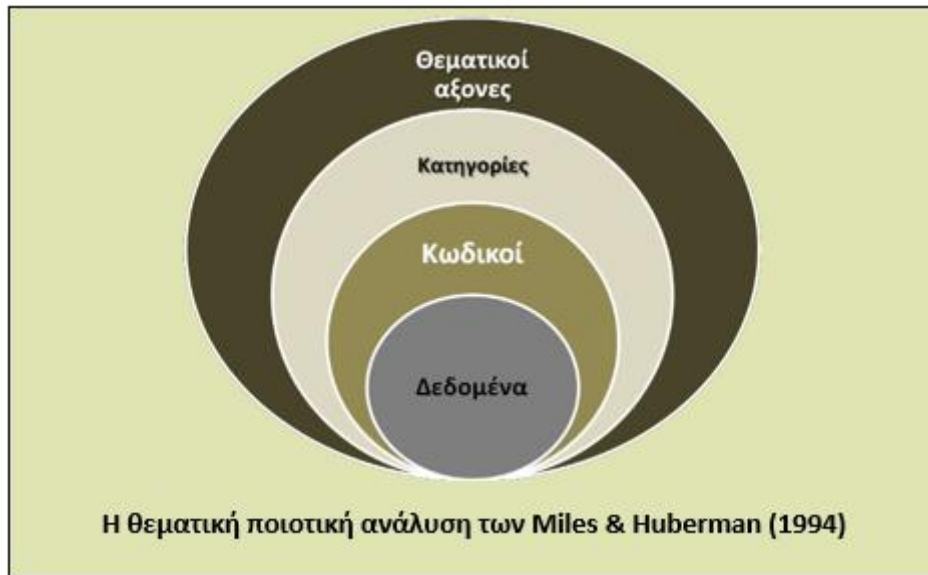
διενέργεια των συνεντεύξεων αυτών, πραγματοποιήθηκε σε συγκεκριμένη ημέρα και ώρα, κατά τη διάρκεια λειτουργίας των σχολικών μονάδων οι περισσότερες και οι υπόλοιπες κατά τις απογευματινές ώρες, χωρίς να προκύψουν δυσκολίες ή αναβολές στη διαδικασία των συνεντεύξεων. Οι διευθυντές των σχολικών μονάδων που επιλέχθηκαν ήταν άνδρες και γυναίκες, με 22 έως 36 έτη υπηρεσίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, από τα οποία 2 έως 17 έτη υπηρεσίας αντίστοιχα ως διευθυντές.

Για την υλοποίηση των συνεντεύξεων έγινε χρήση της εφαρμογής «εγγραφή ήχου» του κινητού τηλεφώνου. Η χρονική διάρκεια κάθε συνέντευξης ήταν από 12 έως και 40 λεπτά αντίστοιχα. Κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας με τους διευθυντές των σχολικών μονάδων και την ενημέρωσή τους για τον σκοπό της έρευνας, δέχθηκαν με προθυμία να συμμετάσχουν στη διαδικασία της συνέντευξης και να εκφράσουν τις προσωπικές τους απόψεις, αναφορικά με την υλοποίηση προγραμμάτων υποδοχής και ένταξης προσφύγων στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

3.6. Ανάλυση δεδομένων.

Για την ανάλυση της παρούσας ερευνητικής μελέτης, έγινε χρήση της διεργασίας της «θεματικής ποιοτικής ανάλυσης», η οποία είναι ιδιαίτερα χρηστική και βρίσκει εφαρμογή ευρύτερα στην ποιοτική μέθοδο, με σκοπό τη διεξαγωγή εξειδικευμένων προσεγγίσεων (Clarke et al., 2015). Η συγκεκριμένη μεθοδολογική προσέγγιση χαρακτηρίζεται από σχετική ελευθερία και ευελιξία, καθώς δε θέτει περιορισμούς στους ερευνητές σε αντίθεση με άλλου είδους ποιοτικές αναλύσεις (Braun & Clarke, 2006).

Σύμφωνα με τους Maykut και Morehouse (1994) και Miles και Huberman (1994), η «θεματική ποιοτική ανάλυση» αναφέρεται σε μία ανάλυση τριών επιπέδων, η οποία περικλείει την ανοιχτή κωδικοποίηση και κρίνει αναγκαία την ύπαρξη κριτικής σκέψης και δημιουργικότητας.

Πηγή: Γρίβα και Στάμου (2014).

Η διεργασία της αναγωγής των δεδομένων αναφέρεται ουσιαστικά, στη διαδικασία της επιλογής, συγκέντρωσης και απλούστευσης, δόμησης και μετατροπής των δεδομένων (Miles & Huberman, 1994).

Συγκεκριμένα, σε αυτό το επίπεδο «θεματικής ποιοτικής ανάλυσης», ο ερευνητής πραγματοποιεί μία σχολαστική ανάγνωση των απομαγνητοφωνημένων κειμένων, με σκοπό τη διαμόρφωση μίας γενικής άποψης, επισημαίνοντας τις χρήσιμες για αυτόν πληροφορίες, κρατώντας παράλληλα σημειώσεις. Οι σημειώσεις αυτές μετέπειτα θα αποτελέσουν τη βάση για τον σχηματισμό των κωδικών. Εν συνεχεία, πραγματοποιείται μία περισσότερο προσεκτική ανάγνωση του υλικού των συνεντεύξεων, αποβλέποντας στη δόμηση ενός κωδικοποιημένου συστήματος, το οποίο θα συμβάλλει στην κατηγοριοποίηση των δεδομένων και μετέπειτα στην ερμηνεία τους. Ωστόσο, αξίζει να επισημανθεί ότι οι κωδικοί δεν προκαθορίζονται αλλά αντίθετα αναδύονται μέσα από το απομαγνητοφωνημένο κείμενο και αποδίδουν το νόημα των τμημάτων του κειμένου που έχει στα χέρια του ο ερευνητής, όπως αυτός το αντιλαμβάνεται.

Αξίζει να επισημανθεί ότι, οι κωδικοί θα πρέπει να σχετίζονται μεταξύ τους, προκειμένου να ενταχθούν σε μία κοινή κατηγορία – θεματική ενότητα, ενώ θα πρέπει να υπάρχει η κατάλληλη διάκριση μεταξύ τους ώστε να αποφευχθεί η επικάλυψη. Σε ένα κομμάτι δεδομένων δύναται να προκύψουν περισσότεροι από έναν κωδικό, ενώ για κάποιο άλλο τμήμα μπορεί να μην προκύψει κανένας κωδικός (Miles & Huberman, 1994).

Στη συνέχεια οι κωδικοί δύνανται να ενοποιηθούν, σύμφωνα με το νόημα τους και να οδηγήσουν στη συγκρότηση κατηγοριών, οι οποίες ωστόσο θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από εσωτερική ομοιομορφία. Ενώ, οι κατηγορίες οι οποίες έχουν κοινό προσανατολισμό, ομαδοποιούνται και συγκροτούν έναν θεματικό άξονα. Σε αυτό το στάδιο ο ερευνητής θα πρέπει να επιλέξει, να συνδέσει, να αποδώσει το νόημα και να ερμηνεύσει προκειμένου να συγκροτήσει τους θεματικούς άξονες. Η διεργασία της ανάλυσης διακόπτεται όταν δεν προκύπτει καμία νέα πληροφορία που απαιτεί επιπλέον ανάλυση των δεδομένων (Miles & Huberman, 1994).

Η παραπάνω μεθοδολογική προσέγγιση χρησιμοποιήθηκε για την υλοποίηση της τρέχουσας ερευνητικής μελέτης και συγκεκριμένα για την ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων που συλλέχθηκαν.

4. Αποτελέσματα

1^{ος} Θεματικός άξονας: Άποψη διευθυντών για την υλοποίηση του Προγράμματος ένταξης και υποδοχής προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση.

Από την ανάλυση των δεδομένων της παρούσας ερευνητικής μελέτης, με τη χρήση της «θεματικής ποιοτικής ανάλυσης» μέσω των απομαγνητοφωνημένων κειμένων, διαμορφώθηκε μία πρώτη ιδέα και εντοπίστηκαν οι περισσότερο χρήσιμες πληροφορίες. Στη συνέχεια με τη μορφή σημειώσεων, οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν αποτέλεσαν τη βάση για την κωδικοποίηση των δεδομένων που αναδύθηκαν μέσω των συνεντεύξεων. Αξίζει να αναφερθεί ότι, οι κωδικοί που προέκυψαν αντικατοπτρίζουν το νόημα των τμημάτων, έτσι όπως ο ερευνητής τα εξέλαβε.

Μολονότι, σε αρκετές περιπτώσεις οι κωδικοί που αναδύθηκαν είναι περισσότεροι από ένας, δύναται στη συνέχεια αυτοί να ενοποιηθούν δημιουργώντας κατηγορίες, οι οποίες χαρακτηρίζονται από μία εσωτερική ομοιογένεια. Οι κατηγορίες με κοινό προσανατολισμό ομαδοποιούνται και συνθέτουν τον θεματικό άξονα. Τόσο οι κατηγορίες όσο και οι θεματικοί άξονες που προκύπτουν, περιγράφουν συνοπτικά το υπό εξέταση κείμενο. Μετά την ολοκλήρωση των παραπάνω διεργασιών, ο ερευνητής κλήθηκε να συντάξει την ανάλυση του, ερμηνεύοντας τα στοιχεία – δεδομένα που συνέλεξε μέσω μίας λογικής αλληλουχίας.

Στην παρούσα ποιοτική έρευνα, υιοθετήθηκε αντίστοιχα η παραπάνω μεθοδολογική προσέγγιση - διεργασία με σκοπό την ανάλυση και την ερμηνεία των δεδομένων που συλλέχθηκαν και στη συνέχεια κωδικοποιήθηκαν. Σε πρώτο χρόνο έγινε προσπάθεια σκιαγράφησης του ατομικού προφίλ των συνεντευξιζόμενων εκπαιδευτικών, αναφορικά με το φύλο, τα έτη υπηρεσίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση συνολικά και τα έτη υπηρεσίας στη θέση του Διευθυντή Πρωτοβάθμιας.

Από την εξέταση του ατομικού προφίλ των διευθυντών οι οποίοι συμμετείχαν στην παρούσα ερευνητική μελέτη διαπιστώθηκε ότι, σχεδόν στο σύνολο τους διένυαν την 5^η δεκαετία της ζωής τους και είχαν μακρόχρονη εκπαιδευτική εμπειρία στη γενική εκπαίδευση, καθώς υπηρετούσαν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση για περισσότερα από τριάντα έτη, ενώ στη θέση του διευθυντή είχαν σχεδόν 10ετή υπηρεσία. Σημαντικός αριθμός διευθυντών της έρευνας, είχε τριετή εμπειρία σε Τμήματα Υποδοχής και ΔΥΕΠ.

Ο πρώτος θεματικός άξονας και συνεπακόλουθα οι κατηγορίες οι οποίες αναδύθηκαν κατά την ανάλυση του υλικού, αφορούσαν την «άποψη των διευθυντών αναφορικά με το Πρόγραμμα Υποδοχής και Ένταξης των Προσφύγων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση», η

υλοποίηση του οποίου ξεκίνησε το σχολικό έτος 2016-2017 και συνεχίστηκε αντίστοιχα τα σχολικά έτη 2017-2018 και 2019-2020.

Όπως επισημάνθηκε στο κεφάλαιο της «Μεθοδολογίας», η παρούσα μελέτη υλοποιήθηκε σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση, καταγράφηκαν οι απόψεις 9 διευθυντών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, στις σχολικές μονάδες των οποίων δεν είχαν λειτουργήσει τάξεις υποδοχής προσφύγων ή ΔΥΕΠ. Ενώ, σε δεύτερο χρόνο καταγράφηκαν οι απόψεις 17 διευθυντών στις σχολικές μονάδες των οποίων λειτουργούσαν τάξεις υποδοχής, ΔΥΕΠ, ή και τα δύο αντίστοιχα.

Από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, οι κατηγορίες οι οποίες διαμορφώθηκαν αφορούσαν την εκπαιδευτική τους εμπειρία με πρόσφυγες ή μετανάστες στα πλαίσια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, την προσωπική τους άποψη τόσο για την υλοποίηση του προγράμματος υποδοχής προσφύγων, όσο και για τη συμβολή των σχολικών μονάδων στη λειτουργία των τμημάτων ένταξης και υποδοχής.

Πίνακας 1. Κατηγορίες και Κωδικοί του 1^{ου} Θεματικού άξονα: «Άποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση».

Κατηγορίες	Κωδικοί	Εμφανίσεις
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΕΕΔΓΧΥ = Ειδίκευση στα Ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα ως χώρα υποδοχής	2
	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες	17
	ΜΕΕΜΠΜ = Μικρή εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες ή μετανάστες	8
	ΕΕΔΕ = Ειδίκευση εκπαιδευτικού στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση	1
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΜΣΔΣ = Εμπειρία σε διαπολιτισμικό σχολείο	1
	ΕΕΑΜ = Έκδοση επιστημονικών άρθρων και μελετών	2
	ΣΣΔΟ = Συμμετοχή σε διαπανεπιστημιακή ομάδα	1
	ΕΔΕΛΥΤΥ = Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Τάξης Υποδοχής ή ΔΥΕΠ	10
	ΑΕΕΔΕΕΣΑ = Απόκτηση εκπαιδευτικής εμπειρίας στη διαπολιτισμική εκπαίδευση σε ελληνικά σχολεία της αλλοδαπής	4
	ΚΠΕΕΔΕΠ = Καμία προηγούμενη εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με πρόσφυγες	7
	ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλιννοστούντες	12
	ΕΔΕΥΡΣΜ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Ρομά στη σχολική μονάδα	4
	ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική	14

	Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης	
	ΕΔΕΜΜΠΡ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση μέσω μεταπτυχιακού προγράμματος	1
	ΚΜΕΣΔΕ = Καμία επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση	11
3. Πρόγραμμα ένταξης και υποδοχής προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΓΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης	13
	ΚΙΓΠΝ = Καμία ιδιαίτερη γνώση πέρα της Νομοθεσίας	2
	ΕΓΥΠΥΠΕΕ = Ειδησεογραφική γνώση για την υλοποίηση του προγράμματος στην ελληνική επικράτεια	1
	ΠΕΠΜΔΔ = Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων	18
	ΕΕΛΞΓ = Εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερη ξένη γλώσσα	4
	ΛΔΑΚΕ = Λειτουργία δομών με αναπληρωτές χωρίς κατάλληλη επιμόρφωση	3
	ΥΠΕΣΧ = Υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου	13
	ΑΟΟΕΠΠ = Αναγκαιότητα οργάνωσης για την ορθή ένταξη παιδιών προσφύγων	3
	ΧΠΑΕΣΠΑ = Χρηματοδότηση προγράμματος από το ΕΣΠΑ	1
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΣΕΦΕΕΠΜ = Το σχολείο ως επίσημος φορέας ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων μαθητών	10
	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων	23
	ΣΠΑΑ = Το σχολείο πρέπει να προάγει τις ανθρωπιστικές αξίες	2
	ΣΣΕΣΜ = Σημαντική η συνεργασία των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας	2
	ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων	15
	ΜΣΛΤΕΚΣΣ = Μη συμβατή η λειτουργία των τμημάτων ένταξης με την κουλτούρα του συμπεριληπτικού σχολείου	1
	ΣΑΤΣ = Σε αλληλεπίδραση με τις τάξεις του Σχολείου	2
	ΑΔΣΕ = Αναγκαιότητα διενέργειας σχολικών επιμορφώσεων	1

Συγκεκριμένα, μέσα από τις απαντήσεις των διευθυντών της πρώτης ομάδας (Πίνακας 1.) διαπιστώθηκε ότι, η πλειοψηφία των σχολικών διευθυντών δεν είχε καμία προηγούμενη εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες εντός του σχολικού περιβάλλοντος (ενεργή συμμετοχή στην υλοποίηση τάξεων υποδοχής). Δηλαδή, δεν είχαν εργαστεί μέχρι τη στιγμή υλοποίησης της έρευνας, σε διαπολιτισμικό σχολείο είτε σε δομές προσφύγων.

Αντίθετα, ένας από τους συμμετέχοντες δήλωσε ότι είχε εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες στα πλαίσια του διαπολιτισμικού σχολείου, δεδομένης της ύπαρξης στη σχολική του μονάδα μιας τάξης με μαθητές Ρομά. Ενώ, φέτος για πρώτη φορά λειτούργησε στο σχολείο του τάξη υποδοχής με εννέα προσφυγόπουλα από τη Σύρο και άλλους επτά μαθητές που ήρθαν από τα ΔΥΕΠ. Αντίστοιχα, μικρή ήταν η εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες τεσσάρων μόλις σχολικών διευθυντών. Η εμπειρία ενός από τους τέσσερις διευθυντές, αποκτήθηκε κατά τη φοίτησή του σε πρόγραμμα εξειδίκευσης στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, στο οποίο συμμετείχε με δική του πρωτοβουλία:

Συγκεκριμένα, ο Διευθυντής ανέφερε: «η εμπειρία είναι μικρή με τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, αλλά στο πρόγραμμα το οποίο σας προανέφερα (πρόγραμμα εξειδίκευσης στη διαπολιτισμική εκπαίδευση), είχαμε κάνει κάποιες έρευνες σχετικά με πληθυσμούς οι οποίοι δεν ξέρουν καλά, δεν γνωρίζουν καλά την Ελληνική οπότε υπάρχει μία μικρή εμπειρία. Βέβαια οι πρόσφυγες αυτή τη φορά είναι διαφορετικό κομμάτι, γιατί είναι διαφορετικής εθνικής σύνθεσης, άγνωστης προς τα ελληνικά ως γλώσσα και εκεί είναι η δυσκολία φαντάζομαι. Δηλαδή, προέρχονται από ένα αλφάβητο ξένο προς τα ελληνικά και παίζει σημαντικό ρόλο ο παράγοντας της θρησκείας. Όσοι πληθυσμοί είναι Χριστιανικοί είναι πολύ πιο εύκολο να μάθουν ελληνικά από άλλες θρησκείες».

Παράλληλα, ένας από τους διευθυντές δήλωσε ότι μολονότι είχε μικρή εκπαιδευτική εμπειρία με ομάδες προσφύγων εντός του σχολικού περιβάλλοντος (ενεργή συμμετοχή στην υλοποίηση τάξεων υποδοχής), εντούτοις με δική του πρωτοβουλία είχε ειδικευτεί στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και συγκεκριμένα στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης ξένης. Συγκεκριμένα ανέφερε:

«Εγώ έχω ήδη ειδίκευση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση από το Πανεπιστήμιο των Πατρών, για τα Ελληνικά ως δεύτερη ξένη γλώσσα και επίσης έχω ασχοληθεί και έχω εκδώσει μελέτες και εργασίες σε άρθρα επιστημονικά, σχετικά με το θέμα, πως δηλαδή λειτουργεί – λειτουργούν τα Ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα της χώρας υποδοχής, άρα έχω αρκετή γνώση του πως ακριβώς μπορεί ένας μετανάστης να εκπαιδευτεί».

Παράλληλα, μια διευθύντρια υποστήριξε ότι μέχρι το 2015 δεν είχε καμία σχέση με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Ωστόσο, στη συνέχεια απέκτησε μια σχετικά μικρή εμπειρία καθώς συμμετείχε σε μια ημερίδα με θέμα «Σχολείο και ανθρώπινα δικαιώματα» υπό την αιγίδα του Ελληνικού Παρατηρητήριου για τη Διαπολιτισμική εκπαίδευση, στα πλαίσια της

οποίας παρουσίασε τις παιδαγωγικές δράσεις ενός project, που υλοποίησε σε συνεργασία με κάποιον άλλον συνάδελφο. Συγκεκριμένα η διευθύντρια ανέφερε:

«..... μέχρι το 2015 δεν είχα καμία σχέση με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Το 2015 συμμετείχα σε μια ημερίδα με θέμα «Σχολείο και ανθρώπινα δικαιώματα», που είχε οργανώσει το Ελληνικό Παρατηρητήριο για τη Διαπολιτισμική Παιδεία και Εκπαίδευση στη Θεσσαλονίκη, με έδρα το ΑΠΘ. Στο πλαίσιο της ημερίδας παρουσιάστηκαν κάποιες παιδαγωγικές δράσεις που είχαν κάνει εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων, σε αυτή τη θεματική, τη σχολική χρονιά 2015-2016. Αυτοί οι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν σε ένα ομότιτλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, που υλοποιούσε το Ελληνικό Παρατηρητήριο στην Κεντρική Μακεδονία. Ανάμεσα σε αυτούς που παρουσίασαν ήμουν και εγώ, γιατί είχα υλοποιήσει με μία άλλη συνάδελφο ένα project που αφορούσε το προσφυγικό, με παιδάκια της Τετάρτης τάξης σε σχολείο των Γιαννιτσών. Το 2015-2016 όταν άρχισε το προσφυγικό ρεύμα εξαιτίας του πολέμου στη Συρία. Αυτή ήταν η πρώτη μου επαφή με διαπολιτισμική εκπαίδευση».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απόψεις τεσσάρων σχολικών διευθυντών, οι οποίοι υποστήριξαν ότι η προηγούμενη εκπαιδευτική εμπειρία τους στη διαπολιτισμική εκπαίδευση αποκτήθηκε τα έτη κατά τα οποία υπηρέτησαν σε ελληνικά σχολεία στο εξωτερικό. Συγκεκριμένα, ο ένας από τους διευθυντές ανέφερε:

«Την πρώτη μου εμπειρία την πήρα όταν ήμουν αποσπασμένος στη Γερμανία και δούλευα σε ελληνικές τάξεις και είχα παιδιά από μικτούς γάμους, οπότε είχα να διδάξω σε παιδιά με διαφορετικό πολιτισμικό προφίλ. Αυτή ήταν η πρώτη μου εμπειρία. Και στη συνέχεια εδώ στην Ελλάδα, όταν δούλευα στην τάξη και είχα μαθητές από την Αλβανία».

Ενώ, ο δεύτερος Διευθυντής με αντίστοιχη εμπειρία δήλωσε: *«έχω μια σχέση με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, σε ότι αφορά τους μαθητές – Έλληνες τρίτης γενιάς που ήταν στο Λονδίνο και όταν ήμουν αποσπασμένος εκεί δίδαξα τα ελληνικά ως δεύτερη ξένη γλώσσα». Και συνέχισε υποστηρίζοντας ότι: «Είναι μια ξεχωριστή εμπειρία, χρειάζεται μια διαφορετική προσέγγιση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας. Δεν ακολουθούνται τα βήματα που ακολουθούν οι Έλληνες μαθητές για να μάθουν τα ελληνικά, ανάγνωση, γραφή και ορθογραφία, αλλά ένα διαφορετικό σύστημα. Η ελληνική διδασκόταν απογευματινές ώρες, όπως φαντάζομαι γίνεται και στα παιδιά των προσφύγων στην Ελλάδα, απαιτούσε να υπάρχει μια στοιχειώδης γνώση της γλώσσας των μαθητών για να υπάρχει ένα ελάχιστο επίπεδο συνεννόησης, σε κάποια σημεία όπου χρειάζονταν επεξηγήσεις. Βεβαίως, για να πετύχει ένα τέτοιο πρόγραμμα,*

χρειάζεται να υπάρχει η βούληση από τους πρόσφυγες ή τους μετανάστες να ενταχθούν σε αυτό το σύστημα και να μάθουν την ελληνική γλώσσα».

Από την άλλη πλευρά, ιδιαίτερο ενδιαφέρον είχε η εμπειρία / εμπλοκή σημαντικού αριθμού διευθυντών με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, καθώς αυτή αποκτήθηκε τη χρονική περίοδο 1991-1992 και συγκεκριμένα κατά την έλευση των Αλβανών μεταναστών και των Παλιννοστούντων από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Συγκεκριμένα οι διευθυντές ανέφεραν: *«Η εμπειρία μου με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ξεκινάει βέβαια μέσα στον χώρο του σχολείου, αλλά όχι μέσα από σημερινές δομές. Και αναφέρομαι στα πρώτα χρόνια των οικογενειών που ήρθαν από τα μέρη της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, καθώς και από την Αλβανία και αναφέρομαι γύρω στο 1991-92 και μάλιστα σε μια τάξη που έτυχε να έχω και είχε μέσα 24 παιδιά. Ήταν 8-9 παιδιά αν θυμάμαι καλά, που ήταν από αυτές τις χώρες και μάλιστα δεν γνώριζαν καθόλου ελληνικά, ούτε τα παιδιά τα ίδια ούτε οι γονείς τους. Ενώ, κάποιος άλλος αντίστοιχα ανέφερε ότι: «Πρώτη φορά το 1993 όταν είχαν έρθει πρόσφυγες από τη Γεωργία στην Ελλάδα, στο χωριό που ήμουν είχαν έρθει πάρα πολλά παιδάκια και είχαμε δημιουργήσει τάξη υποδοχής, τα δεχθήκαμε εκεί και τα βοηθήσαμε όσο μπορούσαμε».*

Εντός του ίδιου πλαισίου, επτά (7) διευθυντές ανέφεραν ότι, δεν είχαν λάβει καμία είδους επιμόρφωση σε θέματα σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Δύο από τους διευθυντές είχαν παρακολουθήσει σεμινάρια και ημερίδες, δηλαδή καμία είδους συστηματική εκπαίδευση, ενώ ένας μόνο, όπως επισημάνθηκε σε προηγούμενη παράγραφο, είχε ειδικευση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση από το Πανεπιστήμιο των Πατρών, όσον αφορά τα Ελληνικά ως δεύτερη ξένη γλώσσα.

Στη συνέχεια οι διευθυντές των σχολικών μονάδων, κλήθηκαν να διατυπώσουν την προσωπική τους άποψη σχετικά με τις υφιστάμενες γνώσεις τους για το Πρόγραμμα Υποδοχής Προσφύγων, το οποίο υλοποιεί το ΥΠΑΙΘ κατά την τελευταία τριετία σε πλήθος σχολικών μονάδων της χώρας και το οποίο αποβλέπει στην υποδοχή και ένταξη/ενσωμάτωση των μαθητών προσφύγων στο τυπικό ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Εντός αυτού του πλαισίου διαπιστώθηκε ότι, 14 διευθυντές σχολικών μονάδων είχαν γενικές γνώσεις όσον αφορά στο πλαίσιο υλοποίησης του Προγράμματος και 2 καμία ιδιαίτερη γνώση εκτός της κείμενης Νομοθεσίας.

Συγκεκριμένα υποστήριξαν ότι: *«είναι ένα πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από το ΕΣΠΑ, το οποίο έχει αναλάβει την εκπαίδευση των προσφύγων στα δημόσια ελληνικά σχολεία και*

αφορά όλες τις βαθμίδες. Είναι σε δύο επίπεδα, ξεκινάει από τις ΔΥΕΠ που είναι 2-6 μ.μ. και μετά από τις ΔΥΕΠ οι πρόσφυγες φοιτούν σε πρωινούς κύκλους 8-1μ.μ».

Ωστόσο, σύμφωνα με την άποψη ενός εκ των διευθυντών, «δεν είναι το πρώτο πρόγραμμα που εκπονείται στην ελληνική εκπαίδευση, το πρώτο ήταν όταν είχε έρθει ο μεγάλος αριθμός μαθητών από την πρώην Σοβιετική Ένωση».

Μέσω της οπτικής του ίδιου διευθυντή, αυτή τη φορά το Πρόγραμμα έχει δυο διαστάσεις – μορφές. Αυτού του είδους η ένταξη την οποία επιχείρησε το Υπουργείο Παιδείας και κατ' επέκταση η Πολιτεία, μέσω του παραπάνω προγράμματος κατά τις απογευματινές ώρες (εκτός του σχολικού ωραρίου) χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη ευκολία, καθώς η υλοποίηση του δεν εμπλέκεται με την τυπική λειτουργία της σχολικής μονάδας, ενώ υπάρχει ομοιογένεια μεταξύ του σχολικού πληθυσμού του οποίου επιθυμεί να μάθει την ελληνική ως δεύτερη ξένη γλώσσα. Αντίθετα, το δεύτερο σκέλος του προγράμματος για το οποίο υπάρχει η βούληση από τους εμπλεκόμενους φορείς, για την υλοποίηση του στα πλαίσια του συμπεριληπτικού σχολείου, ο συνεντευξιαζόμενος εικάζει ότι υπάρχει ένας μεγαλύτερος βαθμός δυσκολίας, χωρίς ωστόσο να αποτελεί έναν στόχο που δεν μπορεί να επιτευχθεί, καθώς ο ίδιος το εκλαμβάνει ως μίας μορφής πρόκλησης.

Συγκεκριμένα ανέφερε ότι αυτού του είδους η δυσκολία προκύπτει, «γιατί θα υπάρχει ένα μείγμα Ελλήνων και προσφυγικών πληθυσμών οι οποίοι θα θέλουν να μάθουν τα Ελληνικά, εκεί το πράγμα είναι πιο δύσκολο αλλά όχι ακατόρθωτο, θα είναι μια πρόκληση».

Ενώ, εκφράστηκε η άποψη ότι: «ότι είναι καθήκον μιας οργανωμένης χώρας και ιδίως ευρωπαϊκής, που ως αρχές και αξίες έχει στον πυρήνα της τον άνθρωπο και ειδικά τον νέο άνθρωπο, να οργανωθεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο για την ένταξη των παιδιών αυτών. Ανεξάρτητα από τη χώρα που προέρχονται, το θρήσκευμα και την καταγωγή τους».

Αντίθετα, μόνο μία Διευθύντρια φάνηκε κάπως επιφυλακτική εκφράζοντας την άποψη σχετικά με το Πρόγραμμα ότι: «εδώ έχει μία ιδιαιτερότητα η ιστορία αυτή, από την εμπειρία μου δηλαδή των δυο χρόνων αλλά και εδώ στο σχολείο που ήμουνα όλα αυτά τα χρόνια και ως Διευθύντρια εδώ τώρα το θέμα των προσφύγων μεταναστών δημιουργεί πολλά ερωτήματα στο πολιτικό σκηνικό η ένταξη των προσφύγων στα σχολεία ξεκινάει αρνητικά, από παράγοντες όχι του σχολείου όσο έξω από το σχολείοέχουν την απαραίτητη φροντίδα, μέριμνα αυτά τα παιδιά ώστε να πάνε σχολείο, από ασθένειες, από γιατρούς, αυτή η μέριμνα υπάρχει; Αυτά τα ερωτήματα μπαίνουν στους γονείς, στα παιδιά δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα, οι γονείς όμως έχουν πολλά ερωτήματα».

Στο τέταρτο σκέλος του 1^{ου} θεματικού άξονα, εξετάστηκε ο ρόλος των οποίου μπορούν να διαδραματίσουν οι σχολικές μονάδες της χώρας, στη λειτουργία τμημάτων υποδοχής και ένταξης προσφύγων. Προς αυτή την κατεύθυνση, η πλειονότητα των διευθυντών υποστήριξε ότι, ο ρόλος του σχολείου είναι βασικός και συνάμα καθοριστικός, τόσο στη συγκρότηση όσο και στη λειτουργία τάξεων υποδοχής, καθώς συνιστά τη βαθμίδα μέσω της οποίας τα παιδιά πρόσφυγες έχουν την ευκαιρία για την ορθή εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Επίσης, επισημάνθηκε από τους διευθυντές ότι το σχολείο αποτελεί τον επίσημο φορέα ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων μαθητών, στα πλαίσια ευρύτερα του σύγχρονου συμπεριληπτικού σχολείου.

Εντός αυτού του πλαισίου εκφράστηκε η άποψη ότι: *«Ο ρόλος που μπορούν να παίζουν είναι να υποδεχθούν τα παιδιά, να τα εντάξουν μέσα στη σχολική κοινότητα καταρχήν, στη συνέχεια στην κοινωνία την τοπική, με κατάλληλες βέβαια προϋποθέσεις»*. Ενώ παράλληλα, *«μπορούν να αποτελέσουν τα σχολεία ένα μέσο άμβλυνσης οποιωνδήποτε αντιρρήσεων, ή αντιθέσεων, στην ένταξη και την υποδοχή προσφύγων μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες»*.

Επιπρόσθετα, μια διευθύντρια ορθά υποστήριξε ότι: *«το σχολείο είναι ο πιο ιδανικός χώρος για να γίνουν τα προγράμματα αυτά των προσφύγων, γιατί τα παιδιά βρίσκονται μέσα στο χώρο που είναι ο πιο ιδανικός για την ηλικία τους. Τον χώρο αυτόν τον έχουν στερηθεί καθώς έχουν έρθει από μία πατρίδα που είχε πόλεμο, οπότε νομίζω ότι πιο κατάλληλος χώρος είναι το σχολείο, για να βοηθήσει να λειτουργήσουν αυτά τα τμήματα ένταξης»*. Σύμφωνα με την άποψη της ίδιας, η καθημερινή ρουτίνα του σχολείου, *«βοηθάει και την υπόλοιπη οικογένεια για να βρει την κανονικότητα και το πρόγραμμα το οποίο της λείπει, από την ώρα που έχουν φύγει από τα σπίτια τους. Αν υπάρχει και το κατάλληλο εκπαιδευτικό προσωπικό να υλοποιήσει ένα τέτοιο πρόγραμμα, πιστεύω ότι αυτά τα προγράμματα στα τμήματα ένταξης, είναι τα καλύτερα μέσα στα σχολεία»*.

Ωστόσο, ένας από τους διευθυντές της έρευνας εξέφρασε την αντίθεση του υποστηρίζοντας βάσει της εκπαιδευτικής του εμπειρίας, ότι σε κάποιες περιπτώσεις η συμβολή του σχολείου στην υλοποίηση τάξεων υποδοχής προσφύγων μαθητών δεν είναι αποτελεσματική. Σύμφωνα με την κουλτούρα η οποία διέπει τη δική του σχολική μονάδα, τα παιδιά γίνονται αποδεκτά εντός των τυπικών σχολικών τάξεων στα πλαίσια του σύγχρονου συμπεριληπτικού σχολείου και όχι σε τάξεις υποδοχής, χωρίς να δίδεται έμφαση στον τόπο καταγωγής είτε σε οποιαδήποτε άλλη ιδιαιτερότητα. Έτσι λοιπόν, δεν υπήρξε ποτέ η αναγκαιότητα συγκρότησης τμήματος υποδοχής. Επίσης υποστήριξε ότι: *«..... οι συνάδελφοι έχουμε εδώ στο σχολείο την εμπειρία διδασκαλίας με μαθητές από άλλα κράτη,*

οπότε μπορώ να πω πως η προσαρμογή έγινε μέσα στην τάξη με την αλληλεπίδραση των μαθητών με τους συμμαθητές τους, αλλά και με όλο το σχολικό περιβάλλον ομαλά».

Σε αντίθεση με τους διευθυντές της πρώτης ομάδας (διευθυντές σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς τάξεις υποδοχής), οι διευθυντές των σχολείων της δεύτερης ομάδας (με τάξεις υποδοχής και ΔΥΕΠ) διαπιστώθηκε ότι, σε ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό είχαν εμπλακεί κατά κάποιο τρόπο με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, η οποία κατάφερε να κεντρίσει το εκπαιδευτικό ενδιαφέρον τους και παράλληλα να τους οδηγήσει μετέπειτα σε περισσότερο ενδιαφέροντα μονοπάτια.

Αρχικά διαπιστώθηκε ότι, κάποιιοι από τους συνεντευξιαζόμενους διευθυντές είχαν προηγούμενη εμπειρία σε διαπολιτισμικό σχολείο, δομές προσφύγων ή τάξεις υποδοχής, για μικρό ωστόσο χρονικό διάστημα. Ενώ, κάποιος διευθυντής ανέφερε ότι: *«..... με τη διαπολιτισμική και τους πρόσφυγες δεν είχα εμπειρία παλαιότερα, πλην μιας τάξης υποδοχής Ρομά που είχα πριν από μια 10ετία σε κάποιο χωριό. Από φέτος λειτουργεί στο σχολείο μας τάξη υποδοχής, αφού έχουμε δεχθεί εννέα προσφυγάκια από τη Σύρο και σε δεύτερη φάση, πρόσφατα πριν από ένα μήνα περίπου, άλλα 7 παιδάκια από τα ΔΥΕΠ ήρθαν στο σχολείο μας».*

Παράλληλα, μέσω των συνεντεύξεων διαπιστώθηκε ότι σχεδόν στην πλειοψηφία τους οι διευθυντές είχαν φροντίσει να επιμορφωθούν κατά το παρελθόν σε θέματα σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, συμμετέχοντας κυρίως σε σεμινάρια και ημερίδες. Ενώ, κάποιιοι άλλοι διευθυντές επιμορφώθηκαν στη διαπολιτισμική εκπαίδευση κατά την παρακολούθηση κάποιου μεταπτυχιακού προγράμματος. Εντός αυτού του πλαισίου διατυπώθηκε η άποψη ότι: *«Έχω κάνει έναν ολόκληρο χρόνο μια θεματική ενότητα στο μεταπτυχιακό στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) που έκανα, στην ενότητα «Πολιτισμικές διαφορές και Κοινωνικές Ανισότητες», όπως αντίστοιχα και κάποιος άλλος διευθυντής είπε: «...στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών μου σπουδών ασχολήθηκα με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση».*

Όσον αφορά την εκπαιδευτική εμπειρία των διευθυντών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση διαπιστώθηκε ότι, αυτή αποκτήθηκε κυρίως κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής τους θητείας. Θα μπορούσε να διατυπώσει κανείς την άποψη ότι, η διαπολιτισμική εκπαίδευση ήταν αυτή η οποία κατά κάποιο τρόπο τους «συνάντησε» - βρέθηκε στην εκπαιδευτική διαδρομή τους. Συγκεκριμένα, κάποιιοι από τους διευθυντές είχαν εκπαιδευτική εμπειρία, δεδομένης της ύπαρξης τάξεων υποδοχής στις σχολικές μονάδες στις οποίες τοποθετήθηκαν. Ενώ, κάποιιοι άλλοι παλαιότερα απέκτησαν τη σχετική εμπειρία, κατά την

φοίτηση στις ελληνικές σχολικές μονάδες μαθητών, παιδιών μεταναστών από την Αλβανία και Παλιννοστούτων από την πρώην Σοβιετική Ένωση.

Επίσης, αναφέρθηκε συστηματικά από τους διευθυντές ότι σε πλήθος σχολικών μονάδων της δυτικής Θεσσαλονίκης, τη χρονική περίοδο 1990-1993 υπήρξε ένας σημαντικά μεγάλος αριθμός αλλοδαπών μαθητών. Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε η άποψη: *«Παλαιότερα, όταν άρχισαν να έρχονται στη χώρα μας οι πρώτοι μετανάστες κυρίως από την Αλβανία και πρόσφυγες από την πρώην Σοβιετική Ένωση, εδώ συγκεκριμένα στην περιοχή της Πολίχνης που μένω, τα σχολεία ήταν περίπου 50-50, 50 ξένοι 50 γηγενείς μαθητές και θεωρώ ότι απέκτησα μια εξαιρετική εμπειρία όσον αφορά τη λειτουργία μέσα σε μικτά τμήματα με άλλους πολιτισμούς».*

Εντός αυτού του πλαισίου, μια διευθύντρια ανέφερε ότι: *«από τη στιγμή που ξεκίνησα να δουλεύω, πάντα υπήρχαν μέσα στο σώμα των μαθητών μας, στο μαθητικό δυναμικό και παιδιά από άλλες χώρες, παιδιά δίγλωσσα, παιδιά από άλλες κουλτούρες, οπότε ακόμα και τα σχολεία που δεν ήταν χαρακτηρισμένα ως διαπολιτισμικά, είχαν έναν πολυπολιτισμικό πληθυσμό». Η παραπάνω εκπαιδευτική εμπειρία αποτέλεσε την αφορμή για μετάθεση αργότερα σε διαπολιτισμικό σχολείο, όσο και στην ενασχόληση της σε επιστημονικό πλέον επίπεδο με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Καταθέτοντας την άποψη της επισήμανε ότι: *«το 2007 ζήτησα και μετατέθηκα σε διαπολιτισμικό σχολείο στο οποίο και εργάστηκα, αλλά εκτός αυτού και στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών μου σπουδών ασχολήθηκα με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Όσα χρόνια ήμουν στο διαπολιτισμικό σχολείο διεξήγαγα διάφορες έρευνες αναφορικά με τη διαπολιτισμική, έχω κάνει δημοσιεύσεις, εισηγήσεις σε συνέδρια και λοιπά πάνω στο θέμα. Και ένα κομμάτι του διδακτορικού μου αφορούσε τη διαπολιτισμική. Γενικώς είναι κάτι που με ενδιαφέρει πάρα πολύ. Τώρα ως διευθύντρια είμαι πάρα πολύ κοντά στα παιδιά πρόσφυγες και στα παιδιά μετανάστες και προσπαθώ να τα στηρίξω με διάφορους τρόπους και επιπροσθέτως τα τελευταία χρόνια συστηματικά διδάσκω ελληνικά σε προσφυγικό πληθυσμό».**

Αντίστοιχα, μια άλλη διευθύντρια ανέφερε ότι η εμπειρία της με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, αποκτήθηκε κατά την εργασία της σε ελληνικό σχολείο του εξωτερικού – σε αυτά τα σχολεία η διαπολιτισμική εκπαίδευση ήταν ενσωματωμένη στο εκπαιδευτικό κομμάτι. Ενώ, κάποιοι άλλοι δεν είχαν εκπαιδευτική εμπειρία, παρά μόνο ως διευθυντές αναφέροντας ότι: *«Εκπαιδευτική εμπειρία, σαν διευθυντής μόνο, όχι σαν εκπαιδευτικός τάξης υποδοχής, προσπαθώ να βοηθήσω τη συνάδελφο προσπαθώ να σταθώ δίπλα τους αρωγός και έως ένα σημείο μέντορας, το οποίο δεν είναι και σωστό, αλλά και οι παλιοί συνάδελφοι*

παίζουν το ρόλο του μέντορα, που έχουν ασχοληθεί παλαιότερα με τέτοιες καταστάσεις υποδοχής».

Ωστόσο, από το σύνολο των απόψεων που ακούστηκαν σχετικά με την εκπαιδευτική εμπειρία των διευθυντών με τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, μια από αυτές ξεχώρισε, καθώς αποκάλυψε το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της διευθύντριας για την διαπολιτισμική εκπαίδευση. Η ίδια χαρακτηριστικά ανέφερε: *«Η εκπαιδευτική εμπειρία μου έχει να κάνει με το σχολικό περιβάλλον, δηλαδή με την εκπαίδευση παιδιών. Επειδή έχω κάνει και μια επιμόρφωση στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης, αλλά και επειδή με ενδιαφέρουν πάρα πολύ αυτά τα ζητήματα, μέσω μιας επιστημονικής ομάδας της οποίας είμαι μέλος και λέγεται «Πολύδρομο», είναι μια διαπανεπιστημιακή ομάδα η οποία έχει στόχο την προαγωγή της πολυγλωσσίας και του πολυπολιτισμού στα σχολεία και στην κοινωνία, τα τελευταία χρόνια κάναμε εθελοντικά μαθήματα ελληνικών σε ενήλικες πρόσφυγες οι οποίοι δεν έχουν πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα, άρα πρέπει μέσα από την άτυπη εκπαίδευση να πάρουν τη γνώση των ελληνικών και την τελευταία διετία ήμουν σε ένα ερευνητικό πρόγραμμα του ΕΛΚΕ, ακριβώς με αυτή τη θεματική, «ελληνικά σε πρόσφυγες» με μια πολύ προχωρημένη γλωσσοδιδασκτική μέθοδο, την πιο προωθημένη που είναι το *translanguaging* ή *διαγλωσσικότητα*».*

Όσον αφορά τις γνώσεις των διευθυντών της δεύτερης ομάδας σχετικά με το Πρόγραμμα Υποδοχής Προσφύγων του ΥΠΑΙΘ, διαπιστώθηκε ότι σε αντίθεση με την πρώτη ομάδα, είχαν λεπτομερή γνώση του πλαισίου υλοποίησης. Σαν πραγματικά να είχαν συνεννοηθεί μεταξύ τους οι διευθυντές των σχολικών μονάδων με τάξεις υποδοχής, ο καθένας από αυτούς περιέγραψε μια πτυχή της λειτουργίας του Προγράμματος, σύμφωνα με τις γνώσεις που ο ίδιος είχε για αυτό. Από τις απαντήσεις που δόθηκαν, δημιουργήθηκε μια σαφής εικόνα για τον τρόπο λειτουργίας τόσο των τάξεων υποδοχής όσο και των ΔΥΕΠ.

Σύμφωνα με τις απόψεις των διευθυντών: *«Είναι ένα πρόγραμμα – μια κοινή Υπουργική Απόφαση βασικά, που εκδόθηκε το 2016 και που έχει σαν στόχο την υποδοχή και την εκπαίδευση αυτών των παιδιών. Η πλήρης ονομασία είναι «Δομή Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων».*

«...είναι ένα πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από το ΕΣΠΑ, το οποίο έχει αναλάβει την εκπαίδευση των προσφύγων στα δημόσια ελληνικά σχολεία και αφορά όλες τις βαθμίδες. Είναι σε δύο επίπεδα, ξεκινάει από τις ΔΥΕΠ που είναι 2-6 μ.μ. και μετά από τις ΔΥΕΠ οι πρόσφυγες φοιτούν σε πρωινούς κύκλους 8-1μ.μ.».

«...σε πρώτη φάση οι πρόσφυγες έρχονται με την οικογένεια τους στα λεγόμενα ΔΥΕΠ, εκεί κάθονται 1-2 χρόνια μέχρι να μάθουν τη γλώσσα κατά βάση αυτά τα παιδιά, και σε δεύτερη φάση τα μοιράζουν στα σχολεία της περιοχής. Εκεί δημιουργούμε τάξεις υποδοχής, εφόσον φυσικά υπάρχουν και οι χώροι και τα εντάσσουμε ομαλά στην εκπαιδευτική διαδικασία».

«...έρχονται τα παιδιά στο σχολείο-απογευματινές ώρες (2-6μ.μ.), με ξεχωριστό εκπαιδευτικό προσωπικό πέραν του πρωινού, να παρακολουθούν κάποια μαθήματα ένταξης κυρίως στην κοινωνία και εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας σαν δεύτερη γλώσσα. Εκεί φυσικά διδάσκονται και Μαθηματικά, διδάσκονται και Αγγλικά, Φυσική Αγωγή, Εικαστικά και Πληροφορική μαθήματα σε όσα σχολεία υπάρχουν εργαστήρια. Μάλιστα, για να ιδρυθεί μια δομή σε ένα σχολείο είναι απαραίτητη προϋπόθεση να υπάρχει εργαστήριο πληροφορικής, σύμφωνα με την κοινή υπουργική απόφαση. Προσλαμβάνεται ξεχωριστό προσωπικό για αυτή την υπόθεση-πρόγραμμα, συνήθως αναπληρωτές μειωμένου ωραρίου – 15ωρο».

Μια διευθύντρια εκτός από τις γνώσεις της για το Πρόγραμμα προσπάθησε να μεταφέρει την άποψή της για την πραγματικότητα της δικής της σχολικής μονάδας, καθώς και την προσπάθειά της για τη συγκρότηση τμήματος υποδοχής προσφύγων. Συγκεκριμένα ανέφερε ότι οι τάξεις υποδοχής είναι: «...τάξεις που δημιουργούνται μέσα σε σχολεία κλασικά – γενικής παιδείας. Υπάρχει μια προϋπόθεση ο αριθμός των 9 παιδιών για να δημιουργηθούν αυτά. Στο δικό μας σχολείο αυτό υπήρξε πρόβλημα την πρώτη χρονιά που ήρθα ως διευθύντρια το 2017-2018, γιατί πάντα ο αριθμός των παιδιών προσφύγων ήταν 7. Ερχόντουσαν 2, έφευγαν 2, έμεναν ξανά επτά και εκείνη τη χρονιά δεν μπορέσαμε να δημιουργήσουμε τάξη υποδοχής. Πέρυσι όμως και φέτος που έχουμε τέτοια τάξη, είναι πάρα πολύ σημαντική η βοήθειά της σε πολλά επίπεδα. Και τα παιδιά παίρνουν πολύ στοχευμένη γνώση πάνω στην ελληνική ως δεύτερη και νιώθουν ότι εκεί συναντιούνται – έχουν μια δική τους δασκάλα που τα νοιάζεται, ασχολείται με τα δικά τους θέματα, έχουν ένα σημείο αναφοράς που είναι πάρα πολύ σημαντικό, γιατί μέσα στην τάξη της γενικής παιδείας δεν εντάσσονται – δεν συμπεριλαμβάνονται όλα με την ίδια άνεση και αυτό έχει να κάνει άλλες φορές με τα ίδια και άλλες φορές με το περιβάλλον και άλλες φορές με το συνδυασμό τους». Ωστόσο, εξέφρασε τη δυσαρέσκειά της καθώς όπως είπε «ενώ στα τμήματα ένταξης και γενικότερα στην ειδική αγωγή αξιοποιούνται οι άνθρωποι που έχουν ειδικές σπουδές, στις τάξεις υποδοχής δεν λαμβάνεται υπόψη καθόλου το γεγονός ότι υπάρχουν πάρα πολλοί άνθρωποι με μεταπτυχιακά και διδακτορικά σε αυτόν τον τομέα. Και άλλες επιμορφώσεις».

Από την άλλη πλευρά, οι συνεντευξιαζόμενοι διευθυντές στην πλειονότητα τους αναγνώρισαν τον καθοριστικό ρόλο τον οποίο διαδραματίζουν οι σχολικές μονάδες στη

λειτουργία των τάξεων υποδοχής, τόσο σε οργανωτικό όσο και σε εκπαιδευτικό επίπεδο. Ο ρόλος του σχολείου είναι καθοριστικός καθώς, συνιστά τη «..... βαθμίδα στην οποία τα παιδιά μπορούν να μάθουν την ελληνική γλώσσα. Είναι ο μοναδικός φορέας που μπορεί να τους εντάξει και να τους ενσωματώσει στο πλαίσιο της συμπερίληψης».

Σύμφωνα με μια άλλη άποψη που διατυπώθηκε: «... το σχολείο μπορεί να συμβάλλει με τη συνεργασία των εκπαιδευτικών, δηλαδή να μην λειτουργεί η τάξη υποδοχής ως ένα ανεξάρτητο τμήμα του σχολείου, αλλά σε συνεχή αλληλεπίδραση και των τάξεων μεταξύ τους αλλά και των εκπαιδευτικών. Επίσης να στηρίζει το ζήτημα της επιμόρφωσης, διοργανώνοντας ενδοσχολικές επιμορφώσεις αν δεν υπάρχουν διαθέσιμες από ανώτερα επίπεδα εκπαίδευσης». Αντίθετα, το οργανωτικό κομμάτι δεν εξαρτάται από το σχολείο, αλλά το σχολείο είναι αυτό που καλείται να το διαχειριστεί, δηλαδή να φροντίσει για την εξεύρεση των αναγκαίων χώρων – αίθουσες διδασκαλίας και υλικοτεχνικής υποδομής.

Μολονότι, το σχολείο ως φορέας μπορεί να συμβάλλει στην ένταξη και στην ενσωμάτωση των μαθητών προσφύγων, εντούτοις «πολλές φορές, μάλλον αυτό εξαρτάται, δεν είναι μόνο θέμα της τάξης και του εκπαιδευτικού που είναι στην τάξη υποδοχής ή του σχολείου, είναι θέμα και της οικογένειας». Για παράδειγμα, «Έχουμε παιδιά αυτή τη στιγμή που είναι προσφυγάκια τα οποία μιλάνε τόσο καλά ελληνικά που δεν μπορείς να καταλάβεις ότι είναι Σύριοι, ή Ιρακινοί. Έχουμε ένα κοριτσάκι το οποίο το χρησιμοποιούμε ως μεταφράστρια, είναι με τη δασκάλα της τάξης υποδοχής το οποίο είναι απίστευτο. Μιλάει τα ελληνικά, αν την ακούσεις να μιλάει δεν καταλαβαίνεις ότι είναι αραβόφωνη».

2^{ος} Θεματικός άξονας: Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής.

Στον δεύτερο θεματικό άξονα ο οποίος αναδύθηκε, οι συνεντευξιαζόμενοι διευθυντές κλήθηκαν να καταθέσουν την προσωπική τους άποψη σχετικά με, τον βαθμό αποδοχής και ετοιμότητας της σχολικής τους μονάδας σε μια πιθανή λειτουργία τάξης υποδοχής, την αναγκαιότητα ενημέρωσης του συλλόγου διδασκόντων και του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων, καθώς και για τις ελάχιστες προϋποθέσεις που θα έπρεπε να υπάρχουν για τη λειτουργία μίας τέτοιας τάξης εντός της εκάστοτε σχολικής μονάδας.

Οι κωδικοί και οι λειτουργικοί ορισμοί οι οποίοι προέκυψαν από τις απαντήσεις που δόθηκαν, παρατίθενται πιο αναλυτικά στο Παράρτημα 2, ενώ στον Πίνακα 5.2. εμφανίζονται οι κατηγορίες οι οποίες πλαισιώνουν τον 2^ο θεματικό άξονα και οι συγκεντρωτικοί κωδικοί που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις οι οποίες διενεργήθηκαν τόσο με τους διευθυντές οι

οποίοι δεν λειτουργούσαν στις σχολικές τους μονάδες τμήματα υποδοχής ή ΔΥΕΠ, καθώς και των διευθυντών που είχαν τμήματα υποδοχής, ΔΥΕΠ και σε κάποιες περιπτώσεις και τα δύο, όπως αντίστοιχα και στον 1^ο Θεματικό άξονα της παρούσας μελέτης.

Πίνακας 2. Κατηγορίες και Κωδικοί του 2^{ου} Θεματικού άξονα «Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής»

Κατηγορίες	Κωδικοί	Εμφανίσεις
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας;	ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολική τους μονάδα	14
	ΠΕΣΜ = Πλήρης ετοιμότητα σχολικής μονάδας	8
	ΔΔΤΥ = Διεκδίκηση δημιουργίας τάξης υποδοχής	1
	ΣΡΣΠ = Σημαντικός ο ρόλος των συντονιστών προσφύγων	1
	ΑΥΤΥΠΜ = Αναγκαιότητα υλοποίησης τμημάτων υποδοχής προσφύγων μαθητών	9
	ΣΜΑΜΠ = Σχολική μονάδα με αλλοδαπό μαθητικό πληθυσμό	2
	ΚΕΣΜΥΠ = Καμία ετοιμότητα των σχολικών μονάδων για την υποδοχή προσφύγων	11
	ΜΕΚΥΣΜ = Μη επαρκής κτηριακή υποδομή σχολικής μονάδας	2
	ΑΥΠΕΜΣ = Απουσία ειδικού πλαισίου για την ένταξη των μαθητών στο σχολείο	1
	ΚΚΥΣΤΥ = Καταλληλόλητα κτηριακών υποδομών για συγκρότηση τμημάτων υποδοχής	3
	ΑΥΕΠΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης επιμορφωτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών	5
	ΕΧΕΕ = Εκπαιδευτικοί χωρίς εμπειρία και επιμόρφωση	1
ΑΓΤΥΠ = Ανησυχία γονέων για τις τάξεις υποδοχής προσφύγων	1	
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης και υποδοχής	ΕΣΕ = Ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών	6
	ΘΑΥΠΕΣΣ = Θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο	26
	ΕΣΓΚ = Ενημέρωση συλλόγου γονέων και κηδεμόνων	5
	ΥΠΥΣΜΚΥ = Υλοποίηση προγράμματος υποδοχής σε σχολικές μονάδες με κτηριακές υποδομές	2
	ΠΥΕΠΕ = Προτεραιότητα η υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών	3
	ΔΑΔΤΥ = Δημιουργία αντιδράσεων για τη λειτουργία τάξεων υποδοχής	4
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΓΣΧ = Συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας	14
	ΣΣΔΣΜ = Συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας	21
	ΟΛΑΣΤΥ = Ομόφωνη λήψη απόφασης για συγκρότηση	5

	τμήματος υποδοχής	
	ΑΣΕΕΜ = Αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών	16
	ΜΑΣΣΓ = Μη αναγκαία η συγκατάθεση του Συλλόγου Γονέων	5
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΑΕΕΑ = Αναγκαιότητα επιμόρφωσης σε κάθε εκπαιδευτική αλλαγή	1
	ΑΥΠΕΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών	12
	ΠΥΚΚΥ = Προϋπόθεση ύπαρξης αξιόλογων κτηριακών υποδομών	9
	ΑΥΕΒ = Αναγκαιότητα ύπαρξης ενημερωμένης βιβλιοθήκης	1
	ΔΑΑΜΠ = Δόμηση αισθήματος αποδοχής μαθητών προσφύγων	5
	ΑΣΣΕΣΓ = Απαιτούμενο η συγκατάθεση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών και του Συλλόγου Γονέων	5
	ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό	14
	ΑΕΑΥΑΕ = Αναγκαιότητα έγκαιρης ανάληψης υπηρεσίας αναπληρωτών εκπαιδευτικών	1
	ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή	16
	ΑΧΠΥ = Αναγκαιότητα χρηματοδότησης προγράμματος υποδοχής	2
	ΑΣΠΑΣ = Αναγκαία η συνεχής παρουσία διερμηνέα στο σχολείο	4
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΑΠΕΟΕΕ = ανασταλτικός παράγοντας η έλλειψη ορθής ενημέρωσης των εκπαιδευτικών	1
	ΘΑΕΥΤΕ = Θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής	20
	ΘΑΕΑΜΣΧ = Θετική αποδοχή εκπαιδευτικών λόγω ύπαρξης αλλοδαπών μαθητών στη σχολική μονάδα	2
	ΥΠΕΚΕ = Ύπαρξη παιδαγωγικής και επιστημονικής κατάρτισης εκπαιδευτικών	2
	ΜΕΚΑ = Μη επαρκή κατάρτιση αναπληρωτών	2
	ΣΤΥΜΑΕ = Στελέχωση τάξεων υποδοχής με αναπληρωτές εκπαιδευτικούς	8
	ΠΑΠΕΣΠΑ = Πρόσληψη αναπληρωτών με το πρόγραμμα ΕΣΠΑ	7

Αναφορικά με τον βαθμό ετοιμότητας των σχολικών μονάδων σε ενδεχόμενη δημιουργία τάξης υποδοχής προσφύγων, οι διευθυντές και των δύο ομάδων εξέφρασαν τη θετική τους στάση (Πίνακας 2.). Απαντώντας στο παραπάνω ερώτημα, ένας από τους ερωτηθέντες διευθυντές εξέφρασε τη θετική του στάση απέναντι στην υλοποίηση

προγραμμάτων υποδοχής και ένταξης, καθώς το σχολείο του έχει ήδη σημαντικό αριθμό αλλοδαπού μαθητικού πληθυσμού. Εντός αυτού του πλαισίου, εικάζει ότι θα ήταν μία σχετικά εύκολη διαδικασία. Ωστόσο, σημαντική προϋπόθεση είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε αντίστοιχα προγράμματα».

Συγκεκριμένα ανέφερε: «...η δική μου σχολική μονάδα που είναι μια μονάδα με πολύ μεγάλο αριθμό μαθητών στο κέντρο μιας τέτοιας περιοχής, έχει ήδη πληθυσμό αλλοδαπών, οπότε θα ήταν πάρα πολύ εύκολο να ανταποκριθεί στις προκλήσεις, βέβαια μέσα από επιμορφώσεις των εκπαιδευτικών στα αντίστοιχα προγράμματα».

Παράλληλα, σημαντικός αριθμός διευθυντών εξέφρασε την άποψη ότι η σχολική τους μονάδα δεν ήταν έτοιμη να φιλοξενήσει τουλάχιστον μια τάξη υποδοχής, καθώς δεν διέθετε τις απαραίτητες κτηριακές υποδομές στις οποίες θα μπορούσαν να γίνουν ακόμα και διορθωτικές τροποποιήσεις. Ενώ, εννιά διευθυντές εξέφρασαν την άποψη ότι η σχολική τους μονάδα ήταν σε πλήρη ετοιμότητα, στην συγκρότηση τμήματος υποδοχής. Ωστόσο, όσον αφορά το προσωπικό το οποίο προτίθεται να στελεχώσει τις τάξεις υποδοχής, οι διευθυντές επεσήμαναν την αναγκαιότητα τοποθέτησης πρόσθετου εκπαιδευτικού προσωπικού από το Υπουργείο, καθώς το υφιστάμενο δεν επαρκεί. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί που θα στελεχώσουν τις δομές θα πρέπει να έχουν προηγουμένως λάβει την κατάλληλη επιμόρφωση, προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ιδιαίτερες ανάγκες των προσφύγων μαθητών.

Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε: «Από άποψη προσωπικού, βέβαια πρέπει να σταλεί το απαιτούμενο προσωπικό, γιατί εδώ δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή και πιστεύω ότι πρέπει να υπάρχει και μια εκπαίδευση του προσωπικού αυτού, ώστε να έχουμε τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα και όχι μόνο να βάλουμε τα παιδιά αυτά σε μια τάξη υποδοχής. Η βούληση υπάρχει βέβαια, πιστεύω ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί είναι ευαίσθητοι πάνω σε αυτό το θέμα». Αντίστοιχα κάποιος άλλος διευθυντής επεσήμανε: «...θεωρώ απαραίτητη την προϋπόθεση να έχουν επιμορφωθεί οι εκπαιδευτικοί και να είναι ουσιαστικά καθορισμένος ο ρόλος τους και ο τρόπος με τον οποίο θα λειτουργήσουν. Άρα υπ' αριθμόν ένα είναι, η ετοιμότητα που αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει, εφόσον δεν υπάρχει επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πάνω σε αυτές τις δομές εκπαίδευσης».

Στον αντίποδα, ένας από τους διευθυντές εξέφρασε την άποψη ότι η σχολική του μονάδα και κατ' επέκταση το εκπαιδευτικό προσωπικό, είναι ανοικτοί στην υποδοχή μαθητών προσφύγων. Ωστόσο, έχουν υιοθετήσει μια διαφορετική κουλτούρα όσον αφορά την

υποδοχή και την ένταξη παιδιών, η οποία είναι σε θέση να διασφαλίσει την ομαλή ενσωμάτωση των μαθητών στο σχολικό περιβάλλον, καθώς και στην αποφυγή φαινομένων στιγματισμού – αποκλεισμού. Συγκεκριμένα ανέφερε: *«Σας είπα, στο σχολείο μας ειδικά, υπάρχει μια πολύ καλή κουλτούρα πάνω στην υποδοχή και ένταξη παιδιών με ομαλό τρόπο. Έρχονται κατά καιρούς παιδιά και φέτος είχαμε ένα παιδί που ήρθε από την Αλβανία σε μια τάξη, μάλλον επειδή είχε έλλειψη στη γλώσσα, η δασκάλα της τάξης με τη δασκάλα της πρώτης συνεννοήθηκαν και συνεργάστηκαν και το παιδί παρακολούθησε κάποια μαθήματα στη γλώσσα ειδικά και στα μαθηματικά στην πρώτη δημοτικού. Αυτό για ένα διάστημα 1-2 μήνες, δεν πήγαινε συνέχεια όλες τις ώρες, πήγαινε κάποιες ώρες και στη συνέχεια παρακολούθησε τα μαθήματα της τάξης της και προχωράει. Έτσι κρίναμε οι τρεις μας, οι δυο δασκάλες και εγώ και αυτό το βοήθησε πάρα πολύ».*

Όσον αφορά την αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης και υποδοχής στη σχολική τους μονάδα, οι διευθυντές που συμμετείχαν στην παρούσα μελέτη στο σύνολο τους και χωρίς δισταγμό, εξέφρασαν την άποψη ότι θα τους έβρισκε σύμφωνους μια ενδεχόμενη πρόταση από το Υπουργείο Παιδείας. Εντός αυτού το πλαίσιο ο πρώτος συνεντευξιαζόμενος διευθυντής συγκεκριμένα ανέφερε:

«...εννοείται πως ναι, είπαμε και πριν η συμπερίληψη είναι ουσιαστικά η καινούρια τάση εκπαίδευσης. Όλα τα παιδιά δικαιούνται εκπαίδευση, οποιουδήποτε χρώματος και φυλής είναι, οποιασδήποτε καταγωγής».

Ωστόσο, για την υλοποίηση τάξης υποδοχής ο πρώτος διευθυντής δήλωσε σχετικά: *«...μόνος δεν μπορείς να κάνεις τίποτα και οι εκπαιδευτικοί γιατί θα αναλάβουν το ειδικό βάρος της επιμόρφωσης και ο σύλλογος γονέων φυσικά, με μία σωστή κατανόηση με μία σωστή ενημέρωση των γονέων, δε νομίζω ότι θα είχαμε θέματα».*

Αντίστοιχα, κάποιος άλλος διευθυντής φάνηκε ιδιαίτερα θετικός σε πιθανή υλοποίηση τάξης υποδοχής στη σχολική του μονάδα, ωστόσο υπό προϋποθέσεις. Οι ιδιαίτερες ανάγκες αυτής της ομάδας προσφύγων, η απουσία αναγκαίου κανονιστικού πλαισίου από το ΥΠΑΙΘ για τη λειτουργία τέτοιων τμημάτων και η απουσία σωστής ενημέρωσης – επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών (ενημέρωση για την κατάσταση της υγείας των προσφύγων μαθητών, του πολιτιστικού, εθνικού, θρησκευτικού και εκπαιδευτικού επιπέδου), συνιστούν ανασταλτικό παράγοντα.

Με γνώμονα ότι, η εκπαίδευση συνιστά αναφαίρετο δικαίωμα κάθε παιδιού βάσει των διεθνών Συμβάσεων, μια διευθύντρια εξέφρασε την άποψη ότι: *«Εγώ προσωπικά ναι. Θα*

ήθελα πάρα πολύ γιατί πιστεύω ότι κανένα παιδί δεν πρέπει να μείνει χωρίς εκπαίδευση και η εκπαίδευση των παιδιών είναι ωφέλιμη όχι μόνο για τα παιδιά αλλά και όλους μας συνολικά. Και πιστεύω ότι είναι αναφαίρετο δικαίωμα, το δικαίωμα της εκπαίδευσης, κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα, στη Διεθνή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, οπότε ξεκινώντας από αυτό το δικαίωμα, πιστεύω ότι το κάθε παιδί – προσφυγόπουλο να δεχθεί την εκπαίδευση που του ταιριάζει».

Ωστόσο, για την υλοποίηση τμημάτων υποδοχής στις σχολικές τους μονάδες οι διευθυντές θεωρούν αναγκαία και αυτονόητη τη συγκατάθεση τόσο του Συλλόγου των εκπαιδευτικών όσο και του Συλλόγου των Γονέων και Κηδεμόνων, καθώς όπως επισημάνθηκε από έναν διευθυντή: «...μόνος δεν μπορείς να κάνεις τίποτα και οι εκπαιδευτικοί γιατί θα αναλάβουν το ειδικό βάρος της επιμόρφωσης και ο σύλλογος γονέων φυσικά, με μία σωστή κατανόηση με μία σωστή ενημέρωση των γονέων, δε νομίζω ότι θα είχαμε θέματα».

Όπως επισημαίνεται από το σύνολο των διευθυντών, η λήψη της συγκατάθεσης του Συλλόγου των Εκπαιδευτικών και του Συλλόγου Γονέων είναι αναγκαία, καθώς σύμφωνα με την προσωπική άποψη ενός συνεντευξιαζόμενου διευθυντή «στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ο Σύλλογος διδασκόντων είναι το όργανο που παίρνει τις αποφάσεις. Σίγουρα θα γινόταν συζήτηση στον Σύλλογο διδασκόντων και σίγουρα θα ζητούσα συγκατάθεση, με την έννοια ότι ο Σύλλογος Διδασκόντων αποφασίζει για το τι θα γίνει».

Ενώ, η λήψη της συγκατάθεσης του συλλόγου διδασκόντων και του συλλόγου γονέων, σύμφωνα με την άποψη ενός άλλου διευθυντή: «...είναι το ελάχιστο που μπορεί να κάνει ένας Διευθυντής, εάν θέλει πραγματικά να λειτουργήσει η σχολική του μονάδα, θα πρέπει να είναι σε συνεργασία τόσο με το προσωπικό του όσο και με τον Σύλλογο γονέων. Βέβαια το ιδανικό θα ήταν η ομοφωνία, πράγμα δύσκολο, αλλά πιστεύω ότι αν μπαίναμε ως σχολική μονάδα σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, δεν θα είχα πρόβλημα να περάσει το μήνυμα ότι θα πρέπει να αποδεχθούμε και να δεχθούμε παιδιά αλλοδαπά στο σχολείο μας». Η δημιουργία θετικού κλίματος μόνο μέσα από τη συζήτηση και τον διάλογο με τα εμπλεκόμενα μέλη θα ήταν ωφέλιμη και θα μπορούσε να συμβάλει στην υπερπήδηση οποιονδήποτε εμποδίων, καθώς και τις «όποιες αντιστάσεις θα μπορούσαν να υπάρξουν από κάποιους μεμονωμένους γονείς, που θα είχαν άλλη άποψη».

Εντός του ίδιου πλαισίου, ένας εκ των συνεντευξιαζόμενων διευθυντών σχετικά με το μείζον ζήτημα της συγκατάθεσης για την υλοποίηση τμημάτων υποδοχής, εξέφρασε την

προσωπική του άποψη ότι: «μετά από 17 χρόνια και πλέον φτάνοντας τώρα στο τέλος της σταδιοδρομίας μου, νομίζω ότι αν κάποιος με ρωτούσε να πω κάποιες αρχές που πρέπει να διέπουν τη φιλοσοφία ενός διευθυντή, μια από τις αρχές είναι ότι, δεν πρόκειται να πετύχει ποτέ κανένας θεσμός εάν δεν πειστούν οι συντελεστές αυτής της διαδικασίας. Δηλαδή, μόνο τότε θα υπάρχουν τα αποτελέσματα και θα είναι σωστά. Δηλαδή, πρέπει να πειστούν και οι εκπαιδευτικοί και πρέπει να πειστούν και οι γονείς».

Ενώ, αναγνωρίζοντας τη δυσκολία του εγχειρήματος συνέχισε επισημαίνοντας ότι: «Είναι πολύ δύσκολο, γιατί υπεισέρχονται και πολλοί άλλοι παράγοντες, υπεισέρχονται τοπικοί παράγοντες, παράγοντες που πιθανών θέλουν να εξυπηρετήσουν και άλλους σκοπούς. Είναι δύσκολο, όμως θεωρώ ότι πρέπει ο διευθυντής να βρει τον τρόπο να πείσει την τοπική κοινωνία, να πείσει την κοινωνία του σχολείου».

Από την άλλη πλευρά, οι συνεντευξιζόμενοι διευθυντές κλήθηκαν να καταθέσουν την άποψη τους όσον αφορά τις προϋποθέσεις – απαιτούμενα για τη συγκρότηση τάξης υποδοχής, εντός της σχολικής τους μονάδας. Εντός αυτού του πλαισίου, η πλειοψηφία των διευθυντών φάνηκε να εστιάζει σε τρεις κυρίως παράγοντες, οι οποίοι σύμφωνα με την προσωπική τους εκτίμηση είναι βασικοί και παράλληλα προ-απαιτούμενοι τόσο για την ορθή συγκρότηση τάξεων υποδοχής, όσο και την αποτελεσματικότητα συνολικά του Προγράμματος Υποδοχής Προσφύγων.

Σε πρώτο χρόνο, οι διευθυντές εστίασαν στην αναγκαιότητα της «ουσιαστικής» επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών των τάξεων υποδοχής. Σε κάθε εκπαιδευτική αλλαγή η επιμόρφωση συνιστά βασική προϋπόθεση, προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να ανταποκριθούν πλήρως στον ρόλο που αναλαμβάνουν. Σε διαφορετική περίπτωση «...δεν θα γνωρίζουν και πώς να υποστηρίξουν αυτό το Πρόγραμμα. Εάν έχουν την κατάλληλη επιμόρφωση, πιστεύω θα το βλέπουν τελείως διαφορετικά, πιο θετικά, θα έχουν και διάθεση να ασχοληθούν με την εκπαίδευση των προσφύγων». Ενώ, από την οπτική ενός άλλου διευθυντή, θα πρέπει: «...να υπάρχει εκπαίδευση των εκπαιδευτικών πάνω σε αυτό, να υπάρχει εκπαιδευτικός ο οποίος θα μιλάει τουλάχιστον άλλη γλώσσα πέρα από τα Ελληνικά ή Αγγλικά, ή τη μητρική γλώσσα των παιδιών αυτών που θα έρθουν».

Όσον αφορά το ζήτημα της επιμόρφωσης, αντίστοιχα εκφράστηκε η άποψη ότι: «Το πρόβλημα εστιάζεται στην επιμόρφωση σε ζητήματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, για να γίνει μια τάξη, αν θέλουμε να λειτουργήσει και δεν το κάνουμε απλά ένα τμήμα ακόμα στα ήδη αυτά που λειτουργούν, στο οποίο θα κάνουμε φύλαξη αυτών των παιδιών, γιατί το ζητούμενο είναι

να ενταχθούν αυτά τα παιδιά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Έτσι κάποια στιγμή να μπουνε μέσα στην ομάδα. Αν είναι να βάλουμε μέσα σε μια αίθουσα 10 παιδάκια ξένα και να τα έχουμε εκεί αποκλεισμένα και να μπαίνει κάποιος συνάδελφος, πιστεύω ότι δεν κάνουμε τίποτα».

Δεύτερο βασικό παράγοντα στη συγκρότηση τάξεων υποδοχής συνιστά η ύπαρξη αξιόλογων κτηριακών υποδομών, οι οποίες θα επιτρέπουν την μάθηση εντός ενός καθαρού περιβάλλοντος, καθώς όπως πιστεύεται θα πρέπει «...να νιώσει ο μαθητής ότι βρίσκεται σε ένα περιβάλλον καθαρό, σε ένα περιβάλλον που είναι ευάερο ευήλιο. Το σημαντικό είναι να νιώσει ότι, δεν τον έχεις εκείνη τη στιγμή όπως θα λέγαμε σε μια άκρη του σχολείου, σε ένα μέρος στο οποίο είχαμε μια παραπεταμένη αποθήκη και βάλουμε το μαθητή εκεί. Γιατί αυτό το μήνυμα θα περάσει στον μαθητή και θα περάσει και στον γονιό. Άρα, αν οι συνθήκες και αναφέρομαι σε αυτές τις ανάγκες δεν είναι οι σωστές συνθήκες, τότε χωρίς να το έχεις καταλάβει, ενώ του κάνεις κάποια πράγματα, ουσιαστικά τον περνάς απέναντι, ουσιαστικά τον κάνεις και δεν νιώθει καλά. Αυτό κάποια στιγμή δεν ξέρουμε πως θα το βγάλει. Είναι πάρα πολύ σημαντικό καταρχάς να τον κάνουμε να νιώσει ότι είναι και αυτός ένας άνθρωπος όπως και εμείς». Αντίστοιχα, αναγκαία θεωρείται η ύπαρξη κατάλληλου εποπτικού υλικού καθώς, «...οι μαθητές αυτοί δεν μιλάνε τη γλώσσα, πρέπει να τους δείξουμε διάφορα πράγματα».

Παράλληλα, βασικό παράγοντα συνιστά η σύμφωνη γνώμη τόσο του Συλλόγου των Εκπαιδευτικών όσο και του Συλλόγου Γονέων των σχολικών μονάδων. Όπως διαπιστώνεται από τις απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων, μοιλονότι οι διευθυντές προτίθενται ευχάριστα να διαθέσουν τις αίθουσες των σχολικών τους μονάδων για τη συγκρότηση τάξεων υποδοχής μαθητών προσφύγων, εντούτοις σε αρκετές περιπτώσεις η άρνηση των γονέων συνιστά ανασταλτικό παράγοντα. Συγκεκριμένα εκφράστηκε η άποψη ότι: «Το μεγαλύτερο πρόβλημα γενικότερα με αυτά τα προγράμματα είναι, πώς να σας το πω, κατά πόσο θα γίνει αποδεκτό από τη σχολική κοινότητα και δε λέω η σχολική κοινότητα, από τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και η λειτουργία. Το λέω αυτό γιατί ήδη απριόρι υπάρχουν από τα ΜΜΕ που παίζουν και αυτά και από τις ειδήσεις που ακούμε, υπάρχει μια άρνηση από την αρχή. Για να ξεπεραστεί αυτό, θέλει πάρα πολύ δουλειά σε επίπεδο ενημέρωσης. Αυτό το πρόβλημα της αποδοχής, εν μέρει γίνεται ακόμα μεγαλύτερο αν υπάρχει τμήμα υποδοχής και τμήμα ένταξης. Γιατί αμέσως - αμέσως, στη σχολική κοινότητα, μπαίνει κάτι καινούριο για το οποίο υπάρχουν πολλές αμφιβολίες. Ίσως και ενστάσεις».

Ωστόσο, ο ίδιος διευθυντής ορθά επεσήμανε ότι: «.....Συγκατάθεση από τη στιγμή που υπάρχει ένα επίσημο Πρόγραμμα, εμείς δεν έχουμε λόγο σαν σχολείο. Σαν εκπαιδευτικοί είμαστε υποχρεωμένοι, γιατί το καθήκον μας αυτό είναι. Δεν τίθεται θέμα συγκατάθεσης,

ενημέρωση όμως φυσικά και πρέπει να γίνει και προς τον Σύλλογο των εκπαιδευτικών και προς τον Σύλλογο Γονέων. Σε αυτή την περίπτωση και με σκοπό την αποφυγή τέτοιων καταστάσεων, συστήνεται η ένταξη των παιδιών απ' ευθείας στις τάξεις της τυπικής εκπαίδευσης στα πλαίσια του σύγχρονου συμπεριληπτικού σχολείου. Καθώς, «...όταν μπει ένα ή δυο παιδιά μέσα σε μια τάξη που έχει 20 και γίνουν 22, αυτό είναι πολύ πιο ανώδυνο για όλους και πρώτα απ' όλα για τα ίδια τα παιδιά αυτά τα δύο. Δεύτερον για τα υπόλοιπα παιδιά και τρίτον για τους εκπαιδευτικούς και για τους γονείς».

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά την ανταπόκριση των εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής, επισημάνθηκε χαρακτηριστικά από έναν διευθυντή ότι λανθασμένα πιστεύεται ότι δεν μπορούν οι εκπαιδευτικοί και οι σχολικές μονάδες να ανταποκριθούν, καθώς όπως υποστήριξε αναφορικά με τις εξελίξεις στο ζήτημα της εκπαίδευσης των προσφύγων, «δεν μας πιάνουν απροετοίμαστους, θέλουμε να πιστεύουμε ότι είμαστε προετοιμασμένοι. Ζούμε σε μία εποχή που η επιμόρφωση και η λειτουργία υπάρχουν. Οι νόμοι για τις ΔΥΕΠ (Δομές Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων) για παράδειγμα υπάρχουν εδώ και δύο χρόνια, το αν τους γνωρίζουμε ή όχι είναι άλλο θέμα, το αν είμαστε θετικοί ή όχι είναι άλλο θέμα. Άλλο τί θέλουμε άλλο τί υπάρχει. Όλα μπορούν να γίνουν Το θέμα είναι τί διάθεση έχουμε».

Δηλαδή, σύμφωνα με την άποψη των διευθυντών η εκπαιδευτική κοινότητα της σχολικής τους μονάδας από την άποψη της παιδαγωγικής κατάρτισης θα μπορούσε να ανταποκριθεί. Ωστόσο, η έλλειψη επαρκούς ενημέρωσης των εκπαιδευτικών γενικής εκπαίδευσης ΠΕ70, όσον αφορά το πλαίσιο υλοποίησης του Προγράμματος, θα μπορούσε να λειτουργήσει ανασταλτικά. Συγκεκριμένα εκφράστηκε η άποψη ότι: «Για να μπορέσει ένα εκπαιδευτικός γενικής εκπαίδευσης, που είναι στην ειδικότητα του ΠΕ70 να ανταποκριθεί σε τέτοια πολυπολιτισμική τάξη με διαφορετικά επίπεδα, θα πρέπει να έχει ενημέρωση, πράγμα που δεν έχει συμβεί και δεν αναφέρομαι στο αν υπάρχει το αντίστοιχο βιβλίο, αυτό είναι το πιο εύκολο».

Αντίστοιχα, εκφράστηκε η άποψη ότι: «Οι εκπαιδευτικοί έχουν την επιστημονική κατάρτιση, πιστεύω έχουν και την παιδαγωγική ευαισθησία, οπότε πάλι με την επιμόρφωση επαναλαμβάνω, θα ανταποκρίνονταν άριστα σε τέτοια καθήκοντα».

Στον 2^ο θεματικό άξονα, αντίστοιχα εξετάστηκαν οι απόψεις των διευθυντών με τάξεις υποδοχής ή ΔΥΕΠ, αναφορικά με το ζήτημα του βαθμού ετοιμότητας των σχολικών μονάδων, κατά το κάλεσμα τους για συγκρότηση τάξεων υποδοχής. Σε αυτό το ερώτημα οι

απόψεις των διευθυντών φάνηκε να δίστανται καθώς, κάποιοι από αυτούς – σημαντικός αριθμός ωστόσο, δήλωσαν ότι δεν ήταν καθόλου έτοιμοι, δεδομένου ότι δεν είχαν τις απαιτούμενες υποδομές. Χαρακτηριστικά διατυπώθηκε η άποψη ότι: *«Υπήρχε μια αίθουσα που ήταν για 2^η ξένη γλώσσα και την οποία τη διαρρύθμισα και έγινε αίθουσα για τάξη υποδοχής, έβαλα υπολογιστή, θρανία, άδειασα κάποια αντικείμενα και από εκεί και πέρα περιμέναμε τους μαθητές».*

Επιπλέον, σχετικά με το ίδιο ζήτημα αυτό της ετοιμότητας των σχολικών μονάδων, σημαντικός αριθμός διευθυντών επεσήμαναν τις ελλείψεις του Προγράμματος Υποδοχής στο οργανωτικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε ότι: *«...στο θέμα της εκπαίδευσης των προσφύγων και γενικότερα της αντιμετώπισης του προβλήματος των προσφύγων, τα πράγματα είναι λίγο ρευστά. Εκεί που περιμένεις κάποια πράγματα και λες «τόρα αυτό θα γίνει», μπορεί να ακυρωθεί και να πάει στις καλένδες. Και εκεί που σου λένε «αργούμε πολύ, δεν θα γίνει τώρα τίποτα», μπορεί σήμερα να σου πουν «έρχονται σήμερα ετοιμάσου». Δεν είχαμε προετοιμασία. Εγώ προσωπικά έμαθα ότι θα λειτουργήσει ΔΥΕΠ στο σχολείο μου την πρώτη φορά που λειτούργησε, ότι θα λειτουργήσει μόνο στο σχολείο μου, σε μια σύσκεψη που είχαμε κάνει η Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης, η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και ο Γραμματέας του Υπουργείου Παιδείας. Εκείνη την ώρα εκεί, όπως είμασταν όλοι επιτόπου, αποφασίστηκε ότι θα λειτουργήσει μόνο στο σχολείο μας ΔΥΕΠ».*

Στο ίδιο επίπεδο και η αναφορά άλλου διευθυντή, ο οποίος επιβεβαίωσε αντίστοιχα ότι: *«πέρα από τις δυνατότητες που έχουμε ως σχολείο, ή τις έχουμε διαμορφώσει αυτές τις δυνατότητες, δηλαδή έχουμε φτιάξει την αίθουσα υποδοχής, φτιάξαμε το ένα, φτιάξαμε το άλλο, στην ουσία κάποια στιγμή μας πήρανε τηλέφωνο και μας πετάζανε πρόσφυγες, δεν μας είπαν τίποτε. Οι σχολικές μονάδες και όχι μόνο η δικιά μας, γενικώς δεν ήμασταν έτοιμοι δεδομένου ότι ξαφνικά προέκυψε το ζήτημα, άρχισαν σταδιακά να μας φέρνουν τους πρόσφυγες και από εκεί και πέρα αυτοσχεδιάσαμε ... εντάξει υπήρχε μια συνεννόηση και μια συνεργασία με τους συντονιστές. Πάρα πολύ σημαντικό ρόλο στην όλη διαδικασία ένταξης των προσφύγων έχουν παίζει οι συντονιστές, ειδικά στο camp των Διαβατών και πέρυσι και φέτος, έχει εξαιρετικούς συντονιστές, έχει ανθρώπους οι οποίοι είναι πάρα πολύ τυπικοί και πάρα πολύ άμεσοι σε ότι τους ζητήσουμε».*

Στον αντίποδα, ιδιαίτερη ευχάριστη έκπληξη προκάλεσε η άποψη μιας διευθύντριας η οποία υποστήριξε ότι, δεν «κλήθηκα στη δημιουργία τάξης υποδοχής, αντίθετα τη διεκδίκησα». Ενώ συνάμα, επιβεβαίωσε τα λεγόμενα των συναδέλφων της αναφορικά με την ελλιπή ετοιμότητα των σχολικών μονάδων. Υπήρχε η αναγκαιότητα συγκρότησης τάξης

υποδοχής και σε αυτή την περίπτωση: «Όταν υπάρχει αναγκαιότητα παλεύεις και δημιουργείς και τις συνθήκες. Δεν υπήρχε συγκεκριμένος χώρος στον οποίο να στεγαστεί η τάξη υποδοχής, χρησιμοποιήσαμε τον χώρο της βιβλιοθήκης με διπλό ρόλο, που έτσι και αλλιώς δεν είναι ένας μεγάλος χώρος είναι ένας μικρός χώρος, αλλά μπορούσε να εξυπηρετήσει. Αναφορικά με τις γνώσεις, τις ειδικές, οι εκπαιδευτικοί των τάξεων και οι ειδικότητες, δεν υπήρχε κάποια ιδιαίτερη εμπειρία, ή επιμορφωτική βάση πάνω στην οποία να στηριχθούν. Όμως υπήρχε πολύ καλή διάθεση, να στηρίζουμε αυτά τα παιδιά και υπάρχει μια αλληλεπίδραση –συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών, στην κατεύθυνση της διευκόλυνσης της μάθησης αυτών των παιδιών».

Από την άλλη πλευρά, παρά τις όποιες ελλείψεις και τις οργανωτικές δυσκολίες, από τις απαντήσεις των διευθυντών/-ντριών διαπιστώθηκε ότι στην πλειοψηφία τους υπήρξαν θετικοί ως προς το αίτημα υλοποίησης του Προγράμματος στη σχολική τους μονάδα. Παράλληλα, οι σχολικές μονάδες κατάφεραν να δεχθούν το σύνολο των μαθητών προσφύγων που στάλθηκε και σε δεύτερο χρόνο να καταγράψουν αλλά και να ικανοποιήσουν στο μέγιστο δυνατό βαθμό τις όποιες ανάγκες τους.

Ωστόσο, για την υλοποίηση του Προγράμματος και συγκεκριμένα για τη λειτουργία τμήματος υποδοχής προσφύγων, η δεύτερη ομάδα των διευθυντών σε αντίθεση με την πρώτη ομάδα, εξέφρασε την άποψη ότι σε αυτή την περίπτωση είναι απαιτητή μόνο η συγκατάθεση του συλλόγου των εκπαιδευτικών – διδασκόντων. Συγκεκριμένα, από την πλειοψηφία των διευθυντών εκφράστηκε η άποψη ότι: «...για να δημιουργηθεί τάξη υποδοχής πρέπει να υπάρχει απόφαση Συλλόγου, ο οποίος Σύλλογος σύσσωμος είχε ακριβώς την ίδια αντίληψη για τα πράγματα, ότι η αναγκαιότητα της τάξης υποδοχής θα μας οδηγήσει στη δημιουργία της. Ενώ, για το ίδιο ζήτημα αντίστοιχα επισημάνθηκε ότι: «...έπρεπε να είναι απόφαση του συλλόγου διδασκόντων στο πρακτικό ναι. Έγινε συζήτηση, γράφτηκε στο πρακτικό ότι ναι θα κάνουμε τάξη υποδοχής». Παράλληλα, υποστηρίχθηκε ότι δεν πρόκειται ουσιαστικά για «συγκατάθεση» με τη στενή έννοια του όρου, αλλά μια από κοινού απόφαση καθώς το σχολείο συνιστά ένα σύνολο ατόμων.

Όσον αφορά τώρα τη συναίνεση του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων των Ελλήνων μαθητών, οι διευθυντές της δεύτερης ομάδας εξέφρασαν την άποψη ότι αυτή δεν απαιτείται από τον νόμο, καθώς συνιστά υπηρεσιακό ζήτημα. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε: «Δεν ζήτησα τη συναίνεση του Συλλόγου γονέων, δεν απαιτείται κάτι τέτοιο από τον νόμο και δεν θεώρησα ότι πρέπει να συναινέσουν οι γονείς σε αυτό».

Αντίθετα, επισημάνθηκε ότι απαιτείται η ορθή ενημέρωση του συλλόγου γονέων καθώς όπως πιστεύεται οι γονείς: «...δεν συν-αποφασίζουν στη λειτουργία του σχολείου, ο ρόλος τους είναι επικουρικός όσον αφορά τη λειτουργία του σχολείου. Τη σύμφωνη γνώμη των συναδέλφων εκπαιδευτικών, όχι μόνο τη ζήτησα, την είχα και απόλυτη ανάγκη τη συγκατάθεση τους. Τους γονείς, τους ενημέρωσα όταν αποφασίσθηκε πλέον ότι θα λειτουργήσει δομή στο σχολείο, οφείλω και από τον Νόμο να τους ενημερώσω, τους ενημέρωσα ότι θα λειτουργήσει δομή στο σχολείο και εκεί στο πρώτο σχολείο που ήμουν, εκεί ξεκίνησαν οι αντιδράσεις. Στο δεύτερο σχολείο που ήμουνα για 2 χρόνια και λειτουργούσε δομή το απόγευμα, δεν υπήρχε καμία απολύτως αντίδραση. Αντιθέτως μπορώ να πω, ότι βοήθησε κιόλας ο σύλλογος γονέων προσφέροντας για αυτά τα παιδιά».

Σε αντίθεση με την πρώτη ομάδα των διευθυντών οι οποίοι εξέφρασαν την άποψη ότι, βασικό παράγοντα για τη δημιουργία και την ορθή λειτουργία μιας τάξης υποδοχής συνιστά πρωτίστως η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η δεύτερη ομάδα - διευθυντές με τάξεις υποδοχής και ΔΥΕΠ πιστεύει ότι, απαραίτητη είναι η σύμπνοια των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας. Όπως επισημάνθηκε, σύσσωμος ο σύλλογος των εκπαιδευτικών θα πρέπει να φροντίσει «να χτιστεί ένα αίσθημα αποδοχής αυτών των παιδιών, να εξαλειφθούν οι όποιες ξενοφοβικές τάσεις στον σύλλογο και στους γονείς. Αυτό είναι το βασικό, όλα τα άλλα μετά γίνονται εύκολα, η δημιουργία της τάξης υποδοχής και ο δάσκαλος θα βρεθεί, οι διερμηνείς που βρήκαμε έρχονται... όλα μπορούν να γίνουν μετά, το κυριότερο είναι αυτό».

Σε δεύτερο χρόνο, για τη συγκρότηση τμήματος υποδοχής απαιτείται η ύπαρξη κατάλληλων κτηριακών και υλικοτεχνικών υποδομών στις σχολικές μονάδες, καθώς εκφράστηκε η άποψη ότι: «Χρειάζεται λίγο μια πιο άμεση αντίδραση, έχουμε εγγραφές και δεν έχουμε αμέσως όλη την υποδομή». Σε αυτή την περίπτωση πιστεύεται ότι είναι αναγκαία «μια τάξη η οποία να είναι εξοπλισμένη με όλες τις παροχές των ΤΠΕ, μια τάξη που να έχει μια ενημερωμένη βιβλιοθήκη με βιβλία διγλωσσίας, λεξικά, που μπορούν να βοηθήσουν, με εκπαιδευτικό υλικό δίγλωσσο ή τρίγλωσσο που μπορεί να βοηθήσει αυτά τα παιδιά».

Ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται από τους διευθυντές η συνεχής παρουσία διερμηνέα, προκειμένου να ξεπεραστούν τα ζητήματα σε επικοινωνιακό επίπεδο, τόσο με τους μαθητές πρόσφυγες όσο και με τους γονείς τους. Εντός αυτού του πλαισίου επισημάνθηκε ότι: «Ιδανικά θα έπρεπε να υπάρχει συνεχής παρουσία διερμηνέα, ο οποίος να μην λειτουργεί μόνο διευκολυντικά στις φάσεις - ανάγκες τις επικοινωνίας, αλλά ακόμα και στην εκπαιδευτική διαδικασία θα βοηθούσε πάρα πολύ. Και για να νιώθουν τα παιδιά ότι ακούγεται η γλώσσα τους ελεύθερα και μάλιστα νομιμοποιημένα, αλλά και για να υπάρχει η δυνατότητα να εκφράσουν

ακριβώς αυτό που σκέφτονται και αισθάνονται». Όσον αφορά τους διερμηνείς, οι διευθυντές των σχολικών μονάδων ανέφεραν ότι το Πρόγραμμα από μόνο του δεν προβλέπει την ύπαρξη διερμηνέα εντός των τάξεων υποδοχής. Οι διερμηνείς εστάλησαν μετά από επικοινωνία με τη σχολική μονάδα από Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΜΚΟ). Συγκεκριμένα αναφέρθηκε ότι: «Οι διερμηνείς, όχι δεν στάλθηκαν μέσω της υπηρεσίας, ήρθε ένα Mail στο σχολείο από κάποια ΜΚΟ νομίζω, «Μετάδραση» αν θυμάμαι καλά λέγεται και μας ζήτησαν εάν είχαμε προσφυγάκια να κάνουμε αίτημα για να έρχεται διερμηνέας στο σχολείο. Τυχαίνει αυτοί να είναι από Θεσσαλονίκη. Στο Σχολείο μας θεώρησαν αυτοί ότι θα στέλναν μια φορά την εβδομάδα, θα μας στέλνουν πρόγραμμα κάθε φορά και θα έρχονται μια φορά την εβδομάδα για να συζητάνε με τα παιδιά και με τη δασκάλα, να λύνονται και κάποιες απορίες κλπ. Ναι είναι αυτό το πιο σοβαρό, το αίσθημα αποδοχής».

Εκτός των άλλων, οι διευθυντές θεωρούν αναγκαία την αποστολή εκπαιδευτικών στα τμήματα υποδοχής από την αρχή του σχολικού έτους, οι οποίοι θα έχουν λάβει την αναγκαία επιμόρφωση σε θέματα σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και κυρίως με την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας. Πάνω σε αυτό το ζήτημα, εκφράστηκε η άποψη ότι: «...εκπαιδευτικοί επιμορφωμένοι στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης αλλά και των αρχών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, δηλαδή στο διάστημα που έκανα έρευνα διαπίστωσα ότι σε πολλά επίσημα διαπολιτισμικά σχολεία, εφαρμόζεται το μοντέλο της αφομοίωσης, το μοντέλο που έχει απορριφθεί από το '60 διεθνώς, σχολεία διαπολιτισμικά στα οποία γίνεται προσευχή Ορθόδοξη το πρωί και στην οποία παρακολουθούν όλα τα παιδιά, εθνικές γιορτές όπως σε οποιοδήποτε άλλο σχολείο και καμία δυνατότητα έκφρασης της πολυπολιτισμικότητας του μαθητικού πληθυσμού και επίσης αυτό που χρειάζεται πάρα πολύ είναι, η δυνατότητα πρόσβασης στην επιμόρφωση με συνθήκες όμως αξιοπρεπείς. Δηλαδή, είναι πολύ δύσκολο ένας άνθρωπος που δουλεύει στο διδακτικό και εργασιακό του ωράριο και μετά να επιμορφώνεται. Το ζήτημα είναι για ένα διάστημα να φεύγει από τα καθήκοντα του, να επιμορφώνεται και μετά να επιστρέφει στην υπηρεσία προκειμένου να αξιοποιήσει αυτές τις γνώσεις».

Ενώ, απαιτείται τόσο ο δάσκαλος της τάξης υποδοχής όσο και το υπόλοιπο εκπαιδευτικό προσωπικό το οποίο εμπλέκεται άμεσα στην ένταξη των μαθητών προσφύγων «...να είναι θετικοί απέναντι στους πρόσφυγες, να έχουν οι ίδιοι θετική διάθεση να τους βοηθήσουν. Πιστεύω ότι είναι το πρωτεύον και σίγουρα μεγάλο ρόλο παίζει και ο διευθυντής, πώς θα τους εμπνεύσει προς αυτή τη κατεύθυνση».

Βασικό ζητούμενο στη συγκρότηση τμημάτων υποδοχής, συνιστά η ανταπόκριση της εκπαιδευτικής κοινότητας των σχολικών μονάδων, οι οποίες έχουν επιλεγεί από το Πρόγραμμα. Εντός αυτού του πλαισίου, οι διευθυντές εξέφρασαν την άποψη ότι: «Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου δεν είχαν καμία εμπλοκή σε αυτό το πράγμα. Δηλαδή, ήρθε αναπληρώτρια μέσω ΕΣΠΑ, ανέλαβε την τάξη υποδοχής και οι εκπαιδευτικοί πρόθυμα, γιατί στο τμήμα τους υπήρξαν παιδιά πρόσφυγες ή παιδιά μετανάστες που δεν είχαν επαρκή γνώση της ελληνικής, συνεργάστηκαν μαζί της προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες των παιδιών».

Αντίστοιχα, επισημάνθηκε ότι: «Για τους υπάρχοντες εκπαιδευτικούς δεν περίσσευαν ώρες για να τις διαθέσουμε να λειτουργήσουν στις ΔΥΕΠ. Προφανώς έχουν προσληφθεί αναπληρωτές εκπαιδευτικοί για τους οποίους δυστυχώς δεν υπήρξε καμία επιμόρφωση. Από την αρχή, εισαγωγική επιμόρφωση. Τώρα, δειλά - δειλά οι συντονιστές οργανώνουν κάποιες ημερίδες, αλλά πιστεύω ότι δεν αρκούν. Αυτά τα παιδιά έρχονται να δουλέψουν σε ένα εντελώς άγνωστο σε αυτούς περιβάλλον».

Διαπιστώθηκε λοιπόν ότι, οι εκπαιδευτικοί των σχολικών μονάδων επιθυμούν πλέον τη συγκρότηση τάξεων υποδοχής, καθώς αποτελεί για αυτούς μια μορφή πρόκλησης. Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε η άποψη ότι: «Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου ήθελαν πολύ την τάξη υποδοχής, γιατί τους βοηθάει πολύ στο έργο τους. Την περίμεναν πώς και πώς δηλαδή να ιδρυθεί και βλέπω ότι έχουν και καλή συνεργασία με τον δάσκαλο υποδοχής, ώστε να μπορέσουν να εντάξουν τα παιδιά στη σχολική πραγματικότητα. Υπάρχει καλή συνεργασία μεταξύ των δασκάλων, εκπαιδευτικών του σχολείου και του δάσκαλου υποδοχής».

3ος Θεματικός άξονας: Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων

Στον τρίτο θεματικό άξονα, εξετάστηκε η άποψη των διευθυντών αναφορικά με τη συμβολή της σχολικής μονάδας, στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων (Πίνακας 3).

Πίνακας 3. Κατηγορίες και Κωδικοί του 3^{ου} Θεματικού άξονα «Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων»

Κατηγορίες	Κωδικοί	Εμφανίσεις
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΣΣΣΜΑ = Το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων	15
	ΣΜΔΜ = το σύνολο των μαθητών έχει δικαίωμα στη μόρφωση	1
	ΣΣΣΔΜ = Το σύγχρονο σχολείο σέβεται το δικαίωμα στη μάθηση	2
	ΣΣΖΟ = Το σχολείο συνιστά ζωντανό οργανισμό	2

	ΤΣΩΟ = Το σχολείο ως οικογένεια	1
	ΔΑΕΜ = Δυνατότητα αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών - μαθητών	5
	ΚΟΣΜΠΑ = Καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	23
	ΠΑΕΠ = Πολιτισμικές ανισότητες ως ένα είδος πρόκλησης	2
	ΣΑΚΚΕ = Το σχολείο αποτελεί κίνητρο για κοινωνικοποίηση και ένταξη	8
	ΑΣΦΜΠ = Αναγκαιότητα για συστηματική φοίτηση των μαθητών προσφύγων	1
	ΑΣΣΜΑ = Αμφιβολία για τη συμβολή του σχολείου στη μείωση των ανισοτήτων	1
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΕΙΜΣΠ = Αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον	13
	ΔΕΠΣ = Δυνατότητα έκφρασης πολιτισμικών στοιχείων	3
	ΑΔΜΠ = Ανάδειξη των δεξιοτήτων των μαθητών προσφύγων	1
	ΑΣΓΜΠ = Ανοιχτό το σχολείο στους γονείς των προσφύγων	1
	ΑΠΑΠΕΚ = Απαίτηση για παροχή καλύτερης πληροφόρησης της εκπαιδευτικής κοινότητας	2
	ΒΚΠΜΠ = Βαθύτερη κατανόηση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας των μαθητών προσφύγων	5
	ΔΤΜΓΠ = Δημιουργία τμημάτων μητρικής γλώσσας προσφύγων	1
	ΑΣΜΠΣ = Αναγκαιότητα συνεκπαίδευσης μαθητών του πρωινού σχολείου	10
	ΔΠΜΡΕΟ = Διαχωρισμός παιδιών μόνο με ρητή εντολή της οικογένειας	1
	ΣΣΜΑΠΑ = Συμβολή της συμπερίληψης στη μείωση αντιδράσεων και πολιτισμικών ανισοτήτων	5
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΥΚΔΑΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον	19
	ΔΕΠΣΧ = Διφορούμενη η έννοια του πολιτισμικού σχολείου	1
	ΑΑΣΕ = Αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση	26
	ΠΑΜΚΕ = πρόκληση αντιδράσεων μεγάλης κλίμακας και έντασης	1
	ΠΑΠΑΣΠ = πρόκληση αντιδράσεων σε κάθε πιθανή αλλαγή στο σχολικό περιβάλλον	2
	ΣΣΜΑΠΑ = Συμβολή της συμπερίληψης στη μείωση αντιδράσεων και πολιτισμικών ανισοτήτων	5
	ΔΘΚΓΜΣ = Δημιουργία θετικού κλίματος με τους γονείς των μαθητών του σχολείου	1

Σχετικά με το παραπάνω ερώτημα το οποίο τέθηκε προς απάντηση, οι διευθυντές των σχολικών μονάδων χωρίς τμήματα υποδοχής προσφύγων ή ΔΥΕΠ, συμφώνησαν χωρίς να υπάρχει ίχνος αμφιβολίας ότι, το σχολείο μπορεί να συμβάλλει στη μείωση και εν γένει στην

εξάλειψη των πολιτισμικών ανισοτήτων. Σύμφωνα με τις απόψεις τους, όπως αυτές διατυπώθηκαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, το σχολείο συνιστά έναν ζωντανό οργανισμό ο οποίος αφουγκράζεται τις κοινωνικές αλλαγές οι οποίες συντελούνται τα τελευταία χρόνια στον ελλαδικό χώρο. Αλλαγές οι οποίες οδηγούν στη συγκρότηση πολυπολιτισμικών κοινωνιών και δεν θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστο το σχολικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε: *«Καταρχάς τα σχολεία είναι ένας ζωντανός οργανισμός. Ό,τι αντιμετωπίζει η πατρίδα μας στο κοινωνικό γίγνεσθαι το αντιμετωπίζουμε και εμείς εδώ μέσα. Έχουμε όλες τις πολιτισμικές διαφορές και όλες τις ανισότητες που υπάρχουν. Έχουμε και πτωχά και πλούσια παιδιά, έχουμε και παιδιά μετανάστες ιδίως από την Αλβανία και από την πρώην Σοβιετική Ένωση».*

Παράλληλα, εκφράστηκε η άποψη ότι η μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων είναι δυνατό να επιτευχθεί μέσω της οργάνωσης, της κατανόησης των διαφορετικών πολιτισμών, μέσα από τη γνώση, την αποδοχή και τον σεβασμό της διαφορετικότητας του άλλου, καθώς και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε λαού, χωρίς ωστόσο *«...να χάνεται βέβαια και η δική μας εθνική ταυτότητα, που άλλωστε δεν έχει να διακινδυνεύσει από τίποτε. Ίσα ίσα ενδυναμώνεται μέσα από τέτοιες ανταλλαγές και εμπλουτίζεται».* Εντός του ίδιου πλαισίου διατυπώθηκε η άποψη ότι: *«.....το ελληνικό σχολείο δεν έχει να φοβηθεί τίποτα, αρκεί να οργανωθεί σωστά, να αξιολογηθεί σωστά, για το ποιες είναι οι δυνατότητες του, ποια είναι τα προβλήματα του και να προσπαθήσουμε όλοι μαζί να τα λύσουμε. Να μη βάζουμε τα προβλήματα κάτω από το χαλί και ο ένας να επιρρίπτει τις ευθύνες στον άλλον. Ζούμε πλέον σε μια ανοικτή κοινωνία, όσο πιο γρήγορα το αντιληφθούμε αυτό και πιο σωστά, τόσο καλύτερα πιστεύω θα πάμε στο αύριο».*

Επιπρόσθετα, πιστεύεται ότι το σχολείο έχει τις δυνατότητες για τη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων καθώς, διαθέτει κατάλληλο εκπαιδευτικό προσωπικό με μεγάλη και αξιόλογη πείρα. Ενώ, το σύγχρονο σχολείο είναι σε θέση να συμβάλλει στη μείωση των ανισοτήτων, αλλά και οι πολιτισμικές ανισότητες δύναται να λειτουργήσουν ως μία μορφή πρόκλησης, με σκοπό τη βελτίωση της απόδοσης του συνόλου της μαθητικής κοινότητας.

Συγκεκριμένα εκφράστηκε η άποψη ότι, *«...δεν υπάρχει σύγχρονο σχολείο αν δεν συμβάλλει στη μείωση αυτή. Δεν μπορούμε να μιλάμε για σύγχρονο σχολείο, το σύγχρονο σχολείο είναι για όλα τα παιδιά. Όλα τα παιδιά δικαιούνται μόρφωση, όλα τα παιδιά δικαιούνται εκπαίδευση, οπότε ένα σύγχρονο σχολείο σέβεται αυτή την αρχή του παγκόσμιου δικαιώματος των παιδιών να πάνε σχολείο. Και από εκεί και πέρα οι πολιτισμικές ανισότητες μπορούν να λειτουργήσουν και ως ένα ερέθισμα για ένα ευρύτερο σχολείο».*

Ενώ, πιστεύεται ότι το σχολείο θα πρέπει να είναι πρωτοπόρος στα πράγματα και να κοιτάει μπροστά, σε πείσμα οποιασδήποτε μορφής άρνησης και συντηρητικής συμπεριφοράς, οι οποία σχετίζεται με τον φόβο για οτιδήποτε ξένο.

Οι τρόποι μέσω των οποίων είναι δυνατό το σχολείο να συμβάλλει στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων, σύμφωνα με την άποψη των διευθυντών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ποικίλει. Ωστόσο, σημαντικό πρωτεύον βήμα θα ήταν η προσπάθεια για ελαχιστοποίηση της ιδιαιτερότητας του κάθε μαθητή, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της κατάλληλης ενημέρωσης των εκπαιδευτικών. Συγκεκριμένα διατυπώθηκε η άποψη ότι: *«Όταν μέσα σε μια τάξη έχουμε ένα παιδί από άλλη χώρα, δεν είναι ανάγκη να τονίζεται συνέχεια η καταγωγή του , ή οτιδήποτε άλλο χαρακτηριστικό έχει. Το παιδί αυτό ή τα παιδιά, είναι ίδια όπως οι υπόλοιποι και έτσι πρέπει να αντιμετωπίζονται. Άρα πρώτα απ' όλα θέλει πολύ καλή ενημέρωση των εκπαιδευτικών»*.

Παράλληλα, η μείωση των ανισοτήτων σύμφωνα με τους συνεντευξιζόμενους δύναται να επιτευχθεί μέσω της βαθύτερης κατανόησης της πολιτισμικής ετερότητας των προσφύγων μαθητών και κυρίως διαμέσου κατάλληλων εκπαιδευτικών δράσεων εντός του σχολικού περιβάλλοντος (τραγουδία, χορούς), γευστικών διαδρομών. Επιπλέον, εκμεταλλεόμενοι οι μαθητές τις Τεχνολογίες της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), μπορούν να ενθαρρυνθούν από τους εκπαιδευτικούς τους ως προς την αναζήτηση πληροφοριών σχετικών με τα πολιτισμικά και εθνικά χαρακτηριστικά που διέπουν τους μαθητές πρόσφυγες, με τους οποίους συνυπάρχουν καθημερινά στο σχολικό πλαίσιο.

Στον αντίποδα, στο ερώτημα εάν το σύγχρονο σχολείο μπορεί να συμβάλλει στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων, ένας από τους διευθυντές λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις οι οποίες υπάρχουν τόσο σε επίπεδο σχεδιασμού όσο και σε επίπεδο υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης και υποδοχής προσφύγων, καθώς και στη στελέχωση με κατάλληλο εκπαιδευτικό προσωπικό, ιδίως την τρέχουσα συγκυρία, εξέφρασε την πεποίθηση ότι το σχολείο δε δύναται να συμβάλλει αποτελεσματικά στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων, καθώς η έννοια του πολυπολιτισμικού σχολείου είναι διφορούμενη. Αντίθετα, τέτοιου είδους προγράμματα τείνουν να ενισχύουν την ύπαρξη ανισοτήτων και παράλληλα να ενθαρρύνουν την εκδήλωση συγκρούσεων, τόσο εντός όσο και εκτός του σχολικού περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα δήλωσε, *«αυτό είναι ένα πολύ μεγάλο ερώτημα πολιτισμική ανισότητα Έχω πολλά ερωτήματα και αναλόγως πόσο ισχυρή είναι μία κουλτούρα Το σχολείο θα είναι πολυπολιτισμικό με όρους Το σχολείο κουβαλάει και αυτό μία κουλτούρα, θα γίνει αποδεκτή;»*

Στην τρίτη και τελευταία κατηγορία του 3^{ου} θεματικού άξονα, οι συνεντευξιαζόμενοι διευθυντές κλήθηκαν να διατυπώσουν την άποψη τους, αναφορικά με τον βαθμό στον οποίο μια πιθανή αντίδραση των γονέων των μαθητών της σχολικής τους μονάδας, σε ενδεχόμενη απόφαση για τη συγκρότηση τάξης υποδοχής, θα συνέβαλε στην αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων. Εντός αυτού του πλαισίου, οι απόψεις των διευθυντών φαίνεται να συγκλίνουν σημαντικά, καθώς πιστεύεται ότι βασικό παράγοντα για την πρόκληση αρνητικών αντιδράσεων συνιστά κυρίως η ελλιπής ενημέρωση των ανθρώπων, οι οποίοι στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι οι γονείς των μαθητών.

Συγκεκριμένα διατυπώθηκε η άποψη ότι: *«...αν είχε προηγηθεί όπως είπαμε η ενημέρωση του συλλόγου γονέων δεν θα είχαμε πρόβλημα. Οι γονείς είναι κοντά στο σχολείο, έχουν εμπιστοσύνη στους εκπαιδευτικούς, οπότε μεγαλύτερη ευθύνη των εκπαιδευτικών είναι να πείσουν τους γονείς ότι δεν έχουν να διακινδυνέψουν τίποτα τα παιδιά τους, ούτε στο να μειωθεί η ποιότητα της παιδαγωγικής διαδικασίας ή ακόμα και για λόγους υγιεινής που ακούω σε διάφορες περιοχές, ή για λόγους πειθαρχίας ή προβλημάτων στην τάξη. Νομίζω όλα αυτά με την κατάλληλη ενημέρωση των γονέων, οι προβληματισμοί – οι αντιθέσεις αυτές, θα είχαν καμφθεί».*

Αντίστοιχα, διατυπώθηκε η άποψη ότι: *«Πιστεύω ότι το μεγάλο πρόβλημα είναι στην ελλιπή ενημέρωση των ανθρώπων. Πιστεύω ότι, εάν οι γονείς ενημερωθούν, γιατί θα γίνει αυτό, πού αποσκοπεί, ποια παιδιά είναι, γιατί έχουν έρθει, πώς πρέπει να λειτουργήσουμε, θεωρώ ότι στο δικό μας σχολείο εδώ δε θα έχουμε κανένα πρόβλημα απολύτως».*

Από την άλλη πλευρά, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι απόψεις των διευθυντών με τάξεις υποδοχής και ΔΥΕΠ, όσον αφορά τη συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων, οι οποίες ταυτίζονται απόλυτα με τις απόψεις των διευθυντών της 1^{ης} ομάδας. Συγκεκριμένα, από το σύνολο των διευθυντών εκφράστηκε η άποψη ότι το σχολείο μπορεί να συμβάλλει στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων σε απόλυτο μεγάλο βαθμό και *«... ίσως να είναι και ο μοναδικός φορέας που μπορεί να συμβάλλει στην άρση των ανισοτήτων των πολιτισμικών».* Δεδομένου ότι το σχολείο συνιστά έναν ζωντανό οργανισμό και ταυτόχρονα *«...μια μικρογραφία της κοινωνίας, άρα ό,τι δυνατότητες έχει η κοινωνία τις έχει και το σχολείο. Επίσης λειτουργεί λίγο ως οικογένεια με την έννοια ότι είναι δεδομένο ότι θέλουμε το καλό όλων των παιδιών. Η δυνατότητα αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών και παιδιών, η δυνατότητα πρόσβασης σε χώρους πολιτισμού, σε επιστήμονες, όλα αυτά μπορούν να αξιοποιηθούν σε πολλά επίπεδα».* Μπορεί να μειώσει τις πολιτισμικές ανισότητες *«...αν θεωρήσεις ότι τα παιδιά που έρχονται στο σχολείο (παιδιά*

πρόσφυγες) έχουν ίσες ευκαιρίες με τα άλλα παιδιά, ότι έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις».

Ενώ, σύμφωνα πάντα με τις απόψεις των διευθυντών: «Το σχολείο είναι που μπορεί να γίνει το ξεκίνημα για τη μείωση αυτών των ανισοτήτων. Όλα αυτά τα αισθήματα πιστεύω δημιουργούνται από την παιδική ηλικία και οι δάσκαλοι είναι αυτοί που θα διαμορφώσουν αυτό το κλίμα, με διακριτικό τρόπο να βλέπουν όλα τα παιδιά ισάξια – ισότιμα, να έχουν ευαισθησία απέναντι σε αυτά, να τα αναδεικνύουν όπου μπορούν να αναδειχθούν αυτά τα παιδιά στην αρχή. Μπορεί στην αρχή να μην μπορούν να αναδειχθούν στην γλώσσα, αλλά ας αναδειχθούν στα καλλιτεχνικά παράδειγμα, έτσι ώστε να ισορροπήσουνε. Είμαι σίγουρος ότι το σχολείο μπορεί να δημιουργήσει αυτό το κλίμα». Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις φαίνεται να διαδραματίζει το οικογενειακό περιβάλλον των προσφύγων μαθητών, στην όξυνση των πολιτισμικών ανισοτήτων εντός του σχολικού περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα εκφράστηκε η άποψη ότι: «..... κουβαλάνε τα παιδιά και ένα κεφάλαιο από το σπίτι τους. Πολλές φορές εμείς (οι εκπαιδευτικοί) προσπαθούμε αλλά, ακούνε και διάφορα άλλα στο σπίτι από τους γονείς, υπάρχουν τέτοιες καταστάσεις που εμείς προσπαθούμε να τις ισοφαρίσουμε. Δεν είναι όμως πάντα εύκολο, γιατί τις περισσότερες φορές οι αντιδράσεις είναι από αυτά που ακούνε στο σπίτι και όχι από αυτά που γίνονται στο σχολείο».

Οι τρόποι μέσω των οποίων μπορεί να επιτευχθεί η μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ποικίλει σύμφωνα με τους διευθυντές. Από τις πιο δυνατές απόψεις οι οποίες ακούστηκαν ήταν μιας διευθύντριας η οποία εξέφρασε την άποψη ότι, η μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων δύναται να επιτευχθεί εντός του σχολικού περιβάλλοντος «Με τη δυνατότητα έκφρασης των πολυπολιτισμικών στοιχείων που φέρουν τα παιδιά στο σχολείο και της παιδαγωγικής αξιοποίησης τους. Στο παρελθόν ας πούμε, υπήρχαν πολιτικές, δεν μιλάω για το ελληνικό πλαίσιο, για χώρες που ήταν χώρες υποδοχής μεταναστών τις προηγούμενες δεκαετίες, υπήρχαν λοιπόν πολιτικές οι οποίες κατήθυναν τους γονείς και το οικογενειακό περιβάλλον, να μιλάει στη γλώσσα της χώρας υποδοχής και όχι στη γλώσσα την πρώτη των παιδιών που είναι αδιανόητο. Φανταστείτε να μιλάτε στο παιδί σας σε μια γλώσσα που δεν την ξέρετε. Αυτό ας πούμε ήταν τεράστιο πρόβλημα. Το να έχουν τα παιδιά τη δυνατότητα να εκφράζονται στη γλώσσα τους ακόμα και για να δημιουργούν τη «μαθησιακή σκαλωσιά» και για να επικοινωνήσουν – να είναι πιο χαλαρά, είναι πολύ σημαντικό. Σημαντικό έλλειμμα της ελληνικής εκπαίδευσης σήμερα είναι ότι, δεν δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να προχωρήσουν τη γνώση τους στην πρώτη τους γλώσσα. Πολλά από αυτά τα παιδιά που έρχονται εδώ, δεν πήγαν ποτέ σχολείο, δεν έχουν καθόλου γραμματισμό στην πρώτη τους γλώσσα, τη μιλούν αλλά

δεν ξέρουν να τη διαβάζουν, δεν έχουν πρόσβαση στα λογοτεχνικά κείμενα της γλώσσας τους, δεν έχουν πρόσβαση στον πολιτισμό τους. Δηλαδή, δημιουργούμε όλες τις προϋποθέσεις για να τα κάνουμε διπλά ημί-γλωσσα αυτά τα παιδιά. Θα μπορούσαν λοιπόν να δημιουργούνται τμήματα μητρικής γλώσσας για αυτά τα παιδιά».

Παράλληλα, σύμφωνα με την άποψη των διευθυντών η μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων μπορεί να επιτευχθεί με την επαφή- αλληλεπίδραση μεταξύ Ελλήνων και προσφύγων μαθητών. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε: *«Για παράδειγμα πέρυσι, κάναμε κοινή γιορτή στο τέλος της χρονιάς, είπαμε είχαμε παιδιά από τη Σομαλία, τα οποία τραγούδησαν τραγούδι της πατρίδας τους, προσπάθησαν και τα δικά μας κάτι να μάθουν. Προσπαθήσαν και εκείνοι να μάθουν δικά μας τραγούδια, δεν τα κατάφεραν, καταλήξαμε στο «imagine all the people» το οποίο μπορούσαμε να το καταφέρουμε όλοι στο τέλος και είπαμε όλοι μαζί αυτό. Έγινε πάντως μια προσπάθεια κοινή. Υπάρχει κοινή υποδοχή. Όταν ήρθαν τα παιδάκια, οι μαθητές οι δικοί μας στο σχολείο τα περιμένα. Με πανό, με μπαλόνια, με καραμέλες, με παιχνίδια. Όλοι τους περιμέναμε. Τους υποδεχθήκαμε λοιπόν».*

Δηλαδή, η συμμετοχή σε κοινές δράσεις και δραστηριότητες, δύναται να συμβάλλει στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων, παρά τα ποικίλα ζητήματα τα οποία εμποδίζουν κάποιες φορές την παρουσία των προσφύγων μαθητών. Εντός αυτού του πλαισίου εκφράστηκε η άποψη ότι: *«η ανάδειξη αυτών των παιδιών στα δυνατά τους σημεία, μέσω της γυμναστικής, μέσω της μουσικής στην αρχή, μέσω των καλλιτεχνικών μαθημάτων, μέσω δράσεων, εκδηλώσεων, ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και σιγά- σιγά αν μάθουν και τη γλώσσα, όλο και περισσότερο να τα αναδεικνύουμε, να τα θέλουμε στις εκδρομές μαζί μας ασχέτως αν έχουν οικονομικό θέμα ή όχι. Το να συζητάμε με τους γονείς τους είναι πολύ σημαντικό, οι γονείς να έρθουν στο σχολείο, να δουν ότι ο γονέας μιλάει με τον δάσκαλο και είναι φίλοι, είναι πολύ καλό, το θεωρώ από τα πιο σημαντικά πράγματα, η συνεργασία του γονέα με κάποιο τρόπο. Εδώ να πω ότι είχαμε μια διαμεσολάβηση από τα ΔΥΕΠ στο σχολείο με μια συνάδελφο, η οποία μεταφέρει πράγματα στους γονείς και στο σχολείο, αυτό ήταν πολύ σημαντικό, αλλά η άμεση επαφή με τους γονείς είναι ακόμα καλύτερο».*

Τέλος, ιδιαίτερη ικανοποίηση προκαλεί το γεγονός - σύμφωνα πάντα με τις απόψεις των διευθυντών, ότι δεν υπήρξαν αντιδράσεις από την πλευρά των γονέων των Ελλήνων μαθητών, στην απόφαση για τη δημιουργία τμήματος υποδοχής προσφύγων, οι οποίες συνεπακόλουθα θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην όξυνση των πολιτισμικών ανισοτήτων. Σημαντικό ρόλο σε αυτό έπαιξαν οι άριστοι και διακριτικοί χειρισμοί των διευθυντών, με αποτέλεσμα σε κάποιες περιπτώσεις η δημιουργία των τάξεων υποδοχής να μην γίνει

καθόλου αισθητή από τους γονείς. Μολονότι, υπήρξαν μεμονωμένες αντιδράσεις και περιστατικά, τα οποία ωστόσο αντιμετωπίστηκαν άμεσα, μέσω κατάλληλων χειρισμών τόσο από το διευθυντή της σχολικής μονάδας όσο και από το Σύλλογο διδασκόντων. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε ότι: «υπήρξε ένα ρατσιστικό επεισόδιο πάρα πολύ έντονο, με ένα παιδάκι από τη Συρία, το οποίο είχε μια έντονη συμπεριφορά, θα έλεγα επιθετική, θα έλεγα άτσαλα διεκδικητική κοινωνικών σχέσεων. Όμως, πάρα πολύ εύκολα στοχοποιούνται αυτά τα παιδιά, το γεγονός ότι δεν μιλούν τη γλώσσα και μιλούν τη δική τους γλώσσα παρερμηνεύεται, φανταστείτε πως ακούγεται μια άλλη γλώσσα που δεν την γνωρίζουμε στα αυτιά μας, ή η δική μας στα αυτιά κάποιων ανθρώπων οι οποίοι μιλούν κάποια άλλη γλώσσα. Ενδεχομένως, νομίζεις ότι σε βρίζουν, ότι σου μιλούν άσχημα, τέλος πάντων στο σχόλασμα κάποιοι γονείς έπιασαν τον γονέα του συγκεκριμένου παιδιού, δημιουργήθηκε ένα πάρα πολύ μεγάλο θέμα, το σχολείο αντέδρασε αμέσως - ακαριαία σε αυτό το πράγμα, καλέσαμε σχολικό συμβούλιο, ενημερώσαμε κατευθείαν τη συντονίστρια εκπαίδευσης προσφύγων αστικού ιστού, τη διεύθυνση, τον προϊστάμενο εκπαιδευτικών θεμάτων και ξεκαθαρίσαμε ότι στο σχολείο έχουν δικαίωμα να φοιτούν όλα τα παιδιά, ότι κανένας γονέας δεν επιτρέπεται να απευθύνεται σε άλλον γονέα όταν έχει τέτοια θέματα, ή σε άλλο παιδί, πρέπει πάντα μέσα στο σχολείο να γίνονται αυτές οι διεργασίες».

4^{ος} Θεματικός άξονας: Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών

Στον τέταρτο και τελευταίο θεματικό άξονα της παρούσας μελέτης, έγινε προσπάθεια καταγραφής των απόψεων των συνεντευξιαζόμενων διευθυντών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με ή χωρίς τάξεις υποδοχής και ΔΥΕΠ, αναφορικά με τις προϋποθέσεις για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο κανονικό σχολικό ωράριο. Παράλληλα, ζητήθηκε από τους διευθυντές η υποβολή προτάσεων για την ομαλή ένταξη αλλά και την εκπαιδευτική διαχείριση των μαθητών προσφύγων (Πίνακας 4).

Πίνακας 4. Κατηγορίες και Κωδικοί του 2^{ου} Θεματικού άξονα: «Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών».

Κατηγορίες	Κωδικοί	Εμφανίσεις
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΕΣΕΕΛΕ = Έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	14
	ΔΕΟΕΓΜΠ = διαρκής επαφή και ορθή ενημέρωση των γονέων των μαθητών προσφύγων	2
	ΣΕΣΕΚ = συνεχής ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών	4

	ΜΕΠΤΥ = Μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό στις τάξεις υποδοχής	7
	ΣΚΚΝΕΣΠΠ = Σεβασμός των κανονισμών, κουλτούρας, νομοθεσία του ελληνικού σχολείου από τα παιδιά πρόσφυγες	2
	ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής	13
	ΚΚΥ = Κατάλληλη κτηριακή και υποδομή	7
	ΕΑΕΤΥ = Επαρκής αριθμός εκπαιδευτικών για τα τμήματα υποδοχής	2
	ΑΠΠΣΚ = Αποδοχή των παιδιών προσφύγων από τη σχολική κοινότητα	3
	ΚΚΑΠ = Καλλιέργεια κουλτούρας αποδοχής διαφορετικότητας	6
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΘΔΕΟΕΠ = Θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων	4
	ΑΡΑΕΕ = Αποδοχή ρόλου και ανάληψη ευθύνης των εκπαιδευτικών	3
	ΔΓΜΠΜΠ = Δυνατότητα γραμματισμού μαθητών μέσω του προγράμματος	5
	ΣΠΑΔΣΜ = Συνεχή παρουσία διερμηνέα στη σχολική μονάδα	6
	ΑΠΨΚΛ = Αναγκαία η παρουσία ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών	5
	ΣΣΕΣΑΤΥ = Συνεχή συνεργασία των εκπαιδευτικών του σχολείου με τους αναπληρωτές τμημάτων υποδοχής	1
	ΑΠΩΑΜ = Αποδοχή προσφύγων ως απλούς μαθητές	9
	ΑΥΕΕΕΤΥ = Αναγκαιότητα για υψηλού επιπέδου επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τάξεων υποδοχής	8
	ΥΚΕΥΤΥ = Ύπαρξη κατάλληλου εποπτικού υλικού στις τάξεις υποδοχής	4
	ΣΣΔΦΣ = Συνεργασία μεταξύ σχολείου και Δομών Φιλοξενίας με διαμεσολαβητές	2
ΕΥΑΔΠ = Εξασφάλιση υγιούς και ασφαλούς διαβίωσης των προσφύγων	3	

Σύμφωνα με τις απαντήσεις της πλειοψηφίας των διευθυντών σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, προαπαιτούμενο για την υλοποίηση κάθε νέου προγράμματος διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο σχολικό πλαίσιο θα συνιστά, τόσο η έγκαιρη όσο και η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, οι οποίοι προβλέπεται να συμμετάσχουν σε αυτά. Σχετικά με το μείζον ζήτημα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, χαρακτηριστικά διατυπώθηκε η άποψη ότι: «Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι επιμορφωμένοι, προετοιμασμένοι, να υπάρχουν τα κατάλληλα εγχειρίδια της γλώσσας και όλα τα βοηθήματα τα οποία μπορούν να χρησιμεύσουν στην περίπτωση αυτή».

Ως δεύτερο βασικό προαπαιτούμενο αναφέρθηκε το ζήτημα της ορθής ενημέρωσης τόσο του Συλλόγου των Εκπαιδευτικών όσο και των γονέων (γονέων των μαθητών προσφύγων και των Ελλήνων μαθητών). Χαρακτηριστικά επισημάνθηκε ότι: *«Πρώτα απ' όλα η ενημέρωση των εκπαιδευτικών, αυτοί πρέπει να είναι έτοιμοι να αποδεχθούν κάτι τέτοιο και αυτό θέλει πάρα πολύ συζήτηση»*. Ενώ, εντός του πλαισίου της ενημέρωσης και της επικοινωνίας των εμπλεκόμενων μελών, απαιτείται η *«καλή επικοινωνία με τους γονείς και των Ελλήνων μαθητών και τους γονείς των προσφύγων, οι οποίοι θα στέλνουν τα παιδιά τους εδώ πέρα. Πρέπει εκτός απ' όλα αυτά τα προαπαιτούμενα που θα κάνει το σχολείο, πρέπει να καταλάβουν και οι μαθητές πρόσφυγες ότι θα πρέπει να σεβαστούν τον κανονισμό του σχολείου, τη νομοθεσία και την κουλτούρα του ελληνικού σχολείου. Και μόνο έτσι με αλληλοσεβασμό μπορούμε να προχωρήσουμε. Πιστεύω ότι οι μαθητές του πρωϊνού σχολείου που φοιτούν εδώ, μπορούν να εκπαιδευτούν να καταλάβουν και να μην έχουμε επεισόδια ρατσισμού ή οτιδήποτε άλλο»*.

Αντίστοιχα μια διευθύντρια εξέφρασε την άποψη ότι, συστήνεται η ύπαρξη διαρκούς επαφής με τους γονείς, με σκοπό την εδραίωση μιας καλής συνεργασίας δηλαδή, *«...να τους έχουμε δηλαδή σε διαρκή επαφή και επικοινωνία και να υπάρχει καλή συνεργασία ανάμεσα στους γονείς και τα προσφυγόπουλα και με τους γονείς των ελληνόπουλων, να έχουμε μια πολύ καλή συνεργασία, για να μπορέσουμε να τελειώσει αυτό το πρόγραμμα με τις καλύτερες δυνατές συνθήκες. Αυτές οι προϋποθέσεις θα πρέπει να υπάρχουν οπωσδήποτε στο σχολείο»*. Καθώς όλα αυτά – η κακή ενημέρωση και επικοινωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων μελών *«.....γεννάνε μια κατάσταση σαν να είναι ανακυκλωμένο νερό»*, κατάσταση στην οποία κανένας διευθυντής δεν επιθυμεί να εμπλακεί.

Επιπρόσθετα, οι διευθυντές των σχολικών μονάδων θεωρούν ως προαπαιτούμενα για τη συγκρότηση τάξεων υποδοχής προσφύγων, την ύπαρξη κατάλληλων αιθουσών, εκπαιδευτικών εγχειριδίων για την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας, την παρουσία ψυχολόγου, καθώς και διερμηνέα με σκοπό την επίλυση ζητημάτων επικοινωνίας τόσο με τους μαθητές πρόσφυγες όσο και με τις οικογένειές τους.

Τέλος, ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες υπήρξαν οι προτάσεις των διευθυντών αναφορικά με το ζήτημα της ομαλής ένταξης και της αποτελεσματικής διαχείρισης των προσφύγων μαθητών. Αναλογιζόμενοι τη σοβαρότητα της κατάστασης και την ευθύνη την οποία φέρουν οι ίδιοι ως εκπαιδευτικοί λειτουργοί, απέναντι στο σύνολο της μαθητικής κοινότητας, προσφύγων και Ελλήνων μαθητών, συνέστησαν αρχικά την επίλυση του επικοινωνιακού ζητήματος. Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε: *«...να μας δώσουν μάλλον έναν άνθρωπο να μιλάει*

τη γλώσσα τους, είτε είναι Έλληνας αυτός ή ξένος, να μπορούμε να συνεννοηθούμε με τα παιδιά και με τους γονείς των παιδιών αυτών».

Ενώ επισημάνθηκε ότι είναι αναγκαίο: «...να γίνει μια κουβέντα με τους εκπαιδευτικούς, σε επίπεδο ότι είναι η δουλειά μας να αποδεχόμαστε όλα τα παιδιά όπως είναι, απ' όπου και αν προέρχονται, νομίζω ότι είναι το κύριο, το κρίσιμο σημείο θα έλεγα. Αν υπάρχει και από τον Σύλλογο Εκπαιδευτικών ομοθυμία και ομοφωνία πάνω σε αυτό το θέμα, ό,τι τυχόν προβλήματα θα έρθουν αργότερα θα επιλύονται πολύ εύκολα. Αυτό δεν είναι εύκολο ειδικά σε μεγάλα σχολεία που έχουν πάρα πολλούς εκπαιδευτικούς και ο καθένας έχει διαφορετικές απόψεις. Αλλά σε κάθε περίπτωση πρέπει να τονίζεται από τον διευθυντή, ή από τον εκάστοτε σύμβουλο ο οποίος μπορεί να παρίσταται ενισχυτικά στη συνεδρίαση, να τονίζεται ότι αυτή είναι η δουλειά μας πάνω απ' όλα».

Δηλαδή, για την ομαλή ένταξη των μαθητών προσφύγων θα πρέπει να πειστούν πρωτίστως οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί, για την αναγκαιότητα ύπαρξης αυτών των προγραμμάτων – τμημάτων υποδοχής. Εντός αυτού του πλαισίου, χαρακτηριστική είναι η αποτύπωση της σκέψης ενός διευθυντή: «...το πιο σημαντικό για την ομαλή ένταξη και την αποτελεσματική διαχείριση των προσφύγων μαθητών είναι ότι, να έχουμε πεισθεί εμείς όλοι μας ότι αυτό το οποίο κάνουμε είναι κάτι πάρα πολύ σημαντικό και πρώτον τους μαθητές αυτούς τους βλέπουμε ως μαθητές, όπως έχουμε τους μαθητές τους δικούς μας και δεν διαφέρει τίποτα, γιατί και αυτός είναι ένας άνθρωπος είναι ένα παιδί όπως είναι τα ελληνόπουλα. Αλλά πραγματικά αυτό να μην το λέμε απλώς στα λόγια, πρέπει και όλες μας οι πράξεις και όλες μας οι κινήσεις και όλες μας οι δραστηριότητες να είναι προς αυτή την κατεύθυνση και εδώ πραγματικά χρειάζεται ιδιαίτερος προβληματισμός και ιδιαίτερη προσοχή, το πώς θα τα χειριστούμε αυτά τα στοιχεία. Γιατί νομίζω ότι καλά είναι να τα λέει κανείς στα λόγια, αλλά όταν έρχεται στην πράξη τότε τα πράγματα είναι πάρα πολύ δύσκολα. Το πιο σημαντικό είναι να το έχουμε αποδεχθεί, να το έχουμε πιστέψει, να προβληματιστούμε πάνω στη σοβαρότητα αυτής της κατάστασης, γιατί δεν είναι κάτι εύκολο, είναι κάτι πάρα πολύ σοβαρό και τότε είμαι σίγουρος ότι θα πετύχουμε σε αυτόν τον στόχο. Και θα έλεγα εδώ, κλείνοντας δηλαδή, νομίζω στην κατεύθυνση αυτή σίγουρα αποδεχόμενοι το όποιο νομικό καθεστώς διέπει την όλη διαδικασία, αλλά το πιο σημαντικό είναι εδώ στην περίπτωση αυτή είναι ξεπερνώντας και προσπερνώντας τα νομικά καθεστώτα, να ρωτήσουμε την καρδιά μας, να ρωτήσουμε την ψυχή μας, τι λέει απέναντι σε αυτούς τους ανθρώπους, απέναντι σε αυτά τα παιδιά. Και αυτό το οποίο θα μας πει η καρδιά μας, αυτό το οποίο θα μας πει η ψυχή μας, αυτό που θα μας πει το

συναίσθημα μας βλέποντας αυτούς τους μαθητές σαν δικά μας παιδιά. Τότε θα είμαστε σίγουροι ότι θα πράξουμε το καλύτερο».

Η δεύτερη ομάδα των διευθυντών με Τάξεις Υποδοχής και ΔΥΕΠ, κατανοώντας τις πραγματικές ανάγκες των σχολικών μονάδων στις οποίες λειτουργούν τάξεις υποδοχής, ΔΥΕΠ και σε κάποιες περιπτώσεις και οι δύο δομές, συγκλίνουν στην πλειοψηφία τους στην άποψη ότι, βασικό προαπαιτούμενο θα πρέπει να αποτελεί η ύπαρξη καλά καταρτισμένων εκπαιδευτικών. Συγκεκριμένα τόνισαν ότι είναι αναγκαίο για τη λειτουργία τους να υπάρχει ένας εκπαιδευτικός «...που να έχει και γνώσεις διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και γνώσεις διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης, μια πρόσβαση σε επιμόρφωση διαρκή και στήριξη και πολύ καλή διάθεση. Αυτά νομίζω επαρκούν».

Παράλληλα, επισημάνθηκε ότι απαιτείται η ύπαρξη εκπαιδευτικών «...με τυπικά και άτυπα προσόντα, που να έχουν διδάξει σε τάξεις υποδοχής και να έχουν κάνει σεμινάρια. Δεύτερον, θα πρέπει να υπάρχουν εγχειρίδια ανάλογα με την ηλικία και τα γνωστικά επίπεδα, έτσι ώστε να μπορούν οι δάσκαλοι να τους διδάσκουν πάνω σε αυτά τα συγκεκριμένα εγχειρίδια και να υπάρχει και μια καλύτερη διαχείριση του ωρολόγιου προγράμματος».

Ολοκληρώνοντας τη διαδικασία της καταγραφής των απόψεων των διευθυντών των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, διαπιστώνεται με ικανοποίηση ότι στο σύνολο τους οι διευθυντές, όσον αφορά το ζήτημα της ομαλής ένταξης και της αποτελεσματικής εκπαιδευτικής διαχείρισης των προσφύγων μαθητών, εξέφρασαν την άποψη ότι το όλο εγχείρημα απαιτεί πρωτίστως «Θετική διάθεση απ' όλους όλοι προσπαθούμε με τους πόρους που έχουμε, με τα δεδομένα που έχουμε, αν όλοι κάνουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε με θετική διάθεση».

Αντίστοιχα, καταγράφηκε η άποψη ότι: «...θα πρέπει εμείς οι εκπαιδευτικοί να αποδεχθούμε τον ρόλο μας και να αναλάβουμε την ευθύνη που μας αναλογεί. Εμείς θα τους εντάξουμε αυτούς τους μαθητές στην ελληνική κοινωνία, για όσο μείνουν εδώ Η πολιτεία φυσικά θα παίζει τον ρόλο της, όσον αφορά την οργάνωση και τη διοίκηση, η πολιτεία έχει τον πρώτο λόγο. Αλλά, δεν μπορούμε να περιμένουμε εμείς πότε θα μας φτιάξει πρόγραμμα η ελληνική πολιτεία. Πρέπει κάτι να σκεφτούμε, κάτι να προσφέρουμε σε αυτά τα παιδιά. Δεν μπορεί να κάθεται ένα παιδάκι έτσι, όλη την ημέρα ακίνητο, πρέπει κάτι να του δώσεις».

Παράλληλα, πιστεύεται ότι μέσω του Προγράμματος θα πρέπει να υπάρχει η «δυνατότητα γραμματισμού των παιδιών στην πρώτη τους γλώσσα. Δηλαδή, τα τμήματα μητρικής γλώσσας με τον ίδιο τρόπο που λειτουργούν τα τμήματα ελληνικών ανά τον κόσμο, για

τους δικούς μας μετανάστες, οι οποίοι στην πλειονότητα τους έφυγαν επειδή το ήθελαν κιόλας, ήταν επιλογή τους. Θα έπρεπε να υπάρχει η δυνατότητα γραμματισμού στη μητρική γλώσσα για τους πρόσφυγες, οι οποίοι έφυγαν χωρίς να το θέλουν. Εξαναγκάστηκαν δηλαδή. Αυτό το θεωρώ πάρα πολύ σημαντικό».

Ενώ, βασική προϋπόθεση συνιστά «η δυνατότητα να υπάρχουν διερμηνείς στη διάθεση του εκπαιδευτικού συστήματος, κάθε φορά που είναι αναγκαίοι». Σε εμάς τα προηγούμενα χρόνια υπήρχαν διερμηνείς από την «Μετάδραση», που είναι μια ΜΚΟ, φέτος δεν γίνεται το Πρόγραμμα δεν ξέρω για ποιους λόγους, ήταν πάρα πολύ διευκολυντικά κάθε φορά που θέλαμε να επικοινωνήσουμε με τους γονείς και να δώσουμε συγκεκριμένες οδηγίες ή να διερευνήσουμε συγκεκριμένα πράγματα, να υπάρχει ένας «δίγλωσσος άνθρωπος», Δηλαδή, «θα έπρεπε να υπάρχει κάποιος που θα μιλάει τη γλώσσα τους, καθώς αντιμετωπίζουμε πάρα πολλά προβλήματα επικοινωνίας και ο δάσκαλος δεν μπορεί εύκολα να κάνει τη δουλειά του όταν δεν υπάρχει τρόπος επικοινωνίας, μολονότι έχει την καλή διάθεση να μάθουν τα παιδιά. Θα ήταν πιο εύκολο αν υπήρχε κάποιος διερμηνέας ή δάσκαλοι οι οποίοι θα μιλούσαν τη γλώσσα».

Όπως σημαντική κρίνεται και «η ύπαρξη ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών, δηλαδή δομών αναγκαίων για όλα τα παιδιά. Αυτά τα παιδιά δεν θέλουν κάτι διαφορετικό από όλα τα υπόλοιπα παιδιά και όπως σας είπα ανθρώπους επιμορφωμένους και με πρόσβαση στην επιμόρφωση».

Εν κατακλείδι, θα πρέπει τους πρόσφυγες μαθητές, σύμφωνα με την άποψη των διευθυντών «...να τους βλέπουμε απλά ως μαθητές, σκέτο. Ούτε πρόσφυγες, ούτε μετανάστες ούτε αλλόθρησκοι. Μαθητές σαν μεταγραφές από άλλα σχολεία έτσι τους είδα εγώ. Χωρίς ανακοινώσεις ότι ήρθαν πρόσφυγες και έτσι εντάχθηκαν ομαλά, να τους βλέπουμε απλά ως μαθητές σαν τους υπόλοιπους. Σαν τους δικούς μας, σαν τους Αλβανούς που ήρθαν κάποτε, σαν τους Σύριους και μάλιστα αν πάμε σε δική μας ιστορία, σαν τους πόντιους και τους Μικρασιάτες που ήρθαν κάποτε εδώ στην Ελλάδα».

Συμπεράσματα – Συζήτηση

Μέσω της παραπάνω ερευνητικής μελέτης διαπιστώθηκε η σημαντική εμπειρία του συνόλου των Διευθυντών των σχολικών μονάδων στη γενική εκπαίδευση, σε αντίθεση με την εκπαιδευτική τους εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση και ειδικότερα το διδακτικό κομμάτι. Ωστόσο, κάποιιοι από αυτούς φάνηκε ότι είχαν εμπλακεί με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, δεδομένης της ύπαρξης παιδιών Παλιννοστούντων, οικονομικών μεταναστών και Ρομά, στις σχολικές μονάδες που είχαν υπηρετήσει κατά το παρελθόν. Το γεγονός αυτό ίσως αποτέλεσε την αφορμή για την επιμόρφωση των διευθυντών, σε κάποιες περιπτώσεις με ίδια πρωτοβουλία, σε θέματα σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Την τρέχουσα χρονική στιγμή η υλοποίηση του Προγράμματος υποδοχής προσφύγων στην Α/θμια εκπαίδευση, μολοντί στερείται ικανοποιητικού πλαισίου υλοποίησης, λόγω των ελλείψεων σε υλικοτεχνική υποδομή (κτηριακή και τεχνολογική υποδομή), αλλά και σε εξειδικευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό, εντούτοις με προσωπικό ενδιαφέρον των διευθυντών αλλά και ευρύτερα του συλλόγου διδασκόντων, υλοποιείται σε σημαντικά μεγάλο αριθμό σχολικών μονάδων της Περιφέρειας Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας.

Προσεγγίζοντας τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας μελέτης, όσον αφορά τις απόψεις των διευθυντών σχετικά με το Πρόγραμμα Υποδοχής Προσφύγων, διαπιστώθηκε ότι οι συνεντευξιαζόμενοι διευθυντές και των δύο ομάδων, διέθεταν σημαντικά μεγάλη εμπειρία στη γενική εκπαίδευση, καθώς υπηρετούσαν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση για περισσότερα από τριάντα έτη και είχαν τουλάχιστον 10 ετή υπηρεσία στη θέση του διευθυντή. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις των διευθυντών, όσον αφορά την εμπειρία τους στη διαπολιτισμική εκπαίδευση και γενικότερα με πρόσφυγες ή μετανάστες. Σημαντικά μεγάλος αριθμός διευθυντών διαπιστώθηκε ότι δεν είχε καμία εμπειρία με πρόσφυγες και κυρίως διδακτική. Εντούτοις, υπολογίσιμος αριθμός διευθυντών φάνηκε ότι είχε εμπειρία με μετανάστες, η οποία αποκτήθηκε κυρίως κατά την έλευση των παλιννοστούντων από την πρώην Σοβιετική Ένωση, αλλά και τις χώρες των Βαλκανίων την περίοδο 1990-1993, αλλά και κατά τη θητεία τους σε ελληνικά σχολεία του εξωτερικού, στα οποία φοιτούσαν παιδιά Ελλήνων μεταναστών.

Μολοντί, η εμπειρία των διευθυντών στην διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν ήταν σημαντική, εντούτοις αρκετά μεγάλος αριθμός διευθυντών επιδίωξε να επιμορφωθεί σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, σε κάποιες περιπτώσεις με δική τους πρωτοβουλία, κυρίως με την παρακολούθηση σεμιναρίων και ημερίδων και κάποιιοι από αυτούς φοιτώντας σε ολοκληρωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα – μεταπτυχιακά. Όσον αφορά την άποψή τους

για το Πρόγραμμα του ΥΠΑΙΘ, η πρώτη ομάδα των διευθυντών φάνηκε να διαθέτει μόνο γενικές γνώσεις, σε αντίθεση με τη δεύτερη ομάδα η οποία είχε πλήρη γνώση του σκοπού αλλά και του πλαισίου υλοποίησης του προγράμματος, καθώς στις σχολικές τους μονάδες λειτουργούσαν ήδη τάξεις υποδοχής ή ΔΥΕΠ, ενώ σε κάποιες λίγες περιπτώσεις και οι δύο δομές.

Σχετικά με την ετοιμότητα των σχολικών μονάδων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, για την ανταπόκριση ως προς την υλοποίηση μιας τάξης υποδοχής, οι διευθυντές σε σημαντικό μεγάλο αριθμό υποστήριξαν ότι οι σχολικές τους μονάδες δεν ήταν έτοιμες. Συγκεκριμένα, οι διευθυντές της πρώτης ομάδας πίστευαν ότι οι σχολικές τους μονάδες θεωρητικά θα μπορούσαν να ανταποκριθούν σε μια ενδεχόμενη κλήση για τη συγκρότηση μιας τάξης υποδοχής. Αντίθετα, οι διευθυντές της δεύτερης ομάδας, οι οποίοι κλήθηκαν στην πραγματικότητα να συγκροτήσουν μια τουλάχιστον τάξη υποδοχής, υποστήριξαν ότι οι σχολικές τους μονάδες δεν ήταν έτοιμες, τόσο από την άποψη της κτηριακής υποδομής όσο και σε υλικοτεχνικό επίπεδο. Παρ' όλα αυτά ήταν πρόθυμοι στη συγκρότηση τάξης υποδοχής και κατέβαλαν κάθε δυνατή προσπάθεια, σε στενή συνεργασία με τον σύλλογο διδασκόντων, προκειμένου να υλοποιηθεί ο στόχος καθώς ήταν ανάγκη.

Για την υλοποίηση των τάξεων υποδοχής η πρώτη ομάδα υποστήριξε την άποψη ότι, θα ζητούσε τόσο τη συγκατάθεση του συλλόγου των εκπαιδευτικών της σχολικής τους μονάδας όσο και του συλλόγου γονέων, προκειμένου να μην υπάρχουν αντιδράσεις κυρίως από τη δεύτερη πλευρά. Αντίθετα, η δεύτερη ομάδα των διευθυντών υποστήριξε ότι είναι αναγκαία σε αυτές τις περιπτώσεις η συγκατάθεση του συλλόγου των εκπαιδευτικών, ενώ αντίθετα είναι υποχρεωμένη η σχολική μονάδα μόνο να ενημερώνει τους γονείς και όχι να απαιτείται τη σύμφωνη γνώμη τους. Εντός αυτού του πλαισίου, οι συνεντευξιαζόμενοι εξέφρασαν την άποψη ότι για την υλοποίηση του Προγράμματος είναι αναγκαία πρωτίστως η υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων για τους εκπαιδευτικούς που πρόκειται να αναλάβουν τη λειτουργία των τάξεων υποδοχής, προκειμένου το εκπαιδευτικό προσωπικό να διαθέτει τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες, ώστε να μπορεί να ανταπεξέλθει επαρκώς στις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών προσφύγων.

Όσον αφορά την ανταπόκριση των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας στη δημιουργία τάξης υποδοχής, οι διευθυντές εξέφρασαν την άποψη ότι οι εκπαιδευτικοί γενικότερα ήταν θετικοί προς αυτή την κατεύθυνση, δεδομένης της ύπαρξης αλλοδαπών μαθητών στις σχολικές τους μονάδες. Εντούτοις, σε κάποιες περιπτώσεις η μη ορθή και

έγκαιρη ενημέρωση των εκπαιδευτικών, όπως και η ελλιπής κατάρτιση των εκπαιδευτικών των τμημάτων υποδοχής, συνιστά ανασταλτικό παράγοντα.

Δεν υπάρχει ίχνος αμφιβολίας, ότι το σχολείο συνιστά ίσως τον μοναδικό φορέα ο οποίος θα μπορούσε να συμβάλλει καθοριστικά στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων. Το σύγχρονο σχολείο αποτελεί έναν ζωντανό οργανισμό, ο οποίος αφουγκράζεται τις μεταβολές σε κοινωνικό επίπεδο και για τον λόγο αυτό θα πρέπει να μπορεί να μειώσει τις πολιτισμικές ανισότητες. Παράλληλα, οι πολιτισμικές ανισότητες συνιστούν ένα είδος πρόκλησης για το σύνολο της σχολικής κοινότητας. Ωστόσο, οι τρόποι με τους οποίους το σχολείο θα μπορούσε να συμβάλλει στη μείωση των ανισοτήτων, σύμφωνα πάντα με την άποψη των διευθυντών των σχολικών μονάδων ποικίλει. Βασικό παράγοντα προς αυτή την κατεύθυνση πιστεύεται ότι συνιστά, η βαθύτερη κατανόηση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας των μαθητών προσφύγων.

Επιπρόσθετα, το σύνολο σχεδόν των συνεντευξιαζόμενων διευθυντών φαίνεται ότι συμφωνεί με την άποψη ότι, για τη συγκρότηση τμημάτων υποδοχής εντός του σχολικού πλαισίου, θα πρέπει να υπάρχουν προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα. Προς αυτή την κατεύθυνση ιδιαίτερα σημαντική προϋπόθεση αποτελεί η έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, σε θέματα σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Επιπλέον, βασικό προαπαιτούμενο φαίνεται να είναι η συνεχής ενημέρωση του συλλόγου εκπαιδευτικών και η διαρκής επαφή με τον σύλλογο γονέων, αποκλειστικά και μόνο για την ορθή ενημέρωση τους.

Τέλος, για την ομαλή ένταξη και συνάμα για την ορθή εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών εντός του σχολικού πλαισίου, οι συνεντευξιαζόμενοι διευθυντές σχεδόν στην πλειοψηφία τους συνέστησαν πρωτίστως την ύπαρξη θετικής διάθεσης από την πλευρά των εκπαιδευτικών. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αποδεχθούν τον ρόλο τον οποίο καλούνται να διαδραματίσουν – τον ρόλο του εκπαιδευτικού λειτουργού, όπως και την ανάληψη της ευθύνης που τους αναλογεί, αναφορικά με την αναγκαιότητα της ένταξης αυτής της ευαίσθητης ομάδας μαθητών. Επιπλέον, οι διευθυντές συνέστησαν τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών, προκειμένου το σύνολο των μαθητών προσφύγων να έχει τη δυνατότητα γραμματισμού μέσω του υφιστάμενου Προγράμματος του ΥΠΑΙΘ. Ωστόσο, όπως τονίστηκε αρκετές φορές κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, απαιτείται η συνεχής ύπαρξη διερμηνέα στις σχολικές μονάδες με τμήματα υποδοχής, προκειμένου να ξεπεραστούν τα επικοινωνιακά ζητήματα τα οποία υπάρχουν και εμποδίζουν, τόσο την επικοινωνία των εκπαιδευτικών με τους μαθητές πρόσφυγες, όσο και των εκπαιδευτικών και

του διευθυντή με τις οικογένειές τους για την ενημέρωση πάνω σε ποικίλα ζητήματα (πρόοδος φοίτησης, συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, επίλυση οποιουδήποτε άλλου ζητήματος).

Αναμφίβολα, η ύπαρξη ενός ορθά καθορισμένου πλαισίου υλοποίησης του Προγράμματος Υποδοχής Προσφυγοπαίδων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, συνιστά σχεδόν από την έναρξή του ένα διαχρονικό ζητούμενο, καθώς συνεχίζουν να υφίστανται σημαντικά κενά τόσο σε θεσμικό όσο και σε λειτουργικό – οργανωτικό επίπεδο. Γεγονός το οποίο έχει εγείρει το ενδιαφέρον τόσο της επιστημονικής όσο και της εκπαιδευτικής κοινότητας, συνιστώντας πλέον αντικείμενο συνεχούς και ενδελεχούς μελέτης.

Συνεπώς, κοινό αίτημα του συνόλου της εκπαιδευτικής κοινότητας συνιστά έως και σήμερα, η ενίσχυση – ισχυροποίηση του υφιστάμενου νομοθετικού, οργανωτικού και λειτουργικού πλαισίου, για την ένταξη των μαθητών προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Πλήθος πρόσφατων ερευνητικών μελετών, επιδίωξαν να καταγράψουν μόνο τις απόψεις των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αναφορικά με το μείζον ζήτημα της ένταξης των παιδιών προσφύγων. Συνεπώς, κρίθηκε ως αναγκαία η συστηματική διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και κυρίως των Διευθυντών Σχολικών Μονάδων, με αφορμή τη συνέχιση του Προγράμματος Υποδοχής Προσφύγων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση από το ΥΠΑΙΘ, την τρέχουσα χρονική συγκυρία.

Τα ευρήματα της παρούσας ποιοτικής μελέτης, έρχονται σε πλήρη ταύτιση με τα αποτελέσματα προηγούμενων πρόσφατων μελετών στον ελλαδικό χώρο και συγκεκριμένα με τη μεγάλη σε έκταση μελέτη των Γρίνα και συνεργατών (2017), αναφορικά με την εκπαίδευση των προσφύγων σε Δομές Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφυγοπαίδων (ΔΥΕΠ), αλλά και τάξεις υποδοχής οι οποίες γειτνιάζαν με Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων και Μεταναστών (ΚΦΠΜ), όπως το Κέντρο Υποδοχής Προσφύγων στα Διαβατά Θεσσαλονίκης. Όπως διαπιστώθηκε σημαντικός αριθμός μαθητών προσφύγων, μετακινούνται καθημερινά με την επίβλεψη συντονιστών προς τις σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιοχή της Δυτικής Θεσσαλονίκης, δεδομένης της μικρής χιλιομετρικής απόστασης από το Κέντρο Φιλοξενίας. Παράλληλα, σημαντικός αριθμός μαθητών προσφύγων και μεταναστών διαμένει εντός του αστικού ιστού των πόλεων, για τους οποίους είναι κατά κάποιο τρόπο υπεύθυνες οι ΜΚΟ.

Οι απόψεις των διευθυντών στην παρούσα μελέτη, κυρίως αυτών που ανήκαν στη δεύτερη ομάδα, συνέβαλαν πλήρως ως προς την κατανόηση του πλαισίου εντός του οποίου

υλοποιείται το Πρόγραμμα Υποδοχής. Παράλληλα, μέσω των απαντήσεων και των δύο ομάδων, κατανοήθηκαν τόσο οι ανάγκες όσο και οι απαιτήσεις προκειμένου το σχολείο να σταθεί αρωγός, στην ένταξη και την ενσωμάτωση των προσφύγων μαθητών στο ελληνικό σχολικό πλαίσιο.

Όπως αντίστοιχα στη μελέτη των Grina και συνεργατών (2017), αλλά και των Τζατζάκη και Γρίβα (2018), μεταξύ των ζητημάτων τα οποία φαίνεται να δυσχεραίνουν σε σημαντικό βαθμό την εύρυθμη λειτουργία των τάξεων υποδοχής, είναι το θέμα της επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών προσφύγων και των εκπαιδευτικών. Συγκεκριμένα, η έλλειψη μόνιμων διερμηνέων εντός των τάξεων υποδοχής, όπως επισημάνθηκε από τους διευθυντές των σχολείων με τάξεις υποδοχής, δεν επιτρέπει την ορθή επικοινωνία μεταξύ των μαθητών και του εκπαιδευτικού της τάξης, των μαθητών και της υπόλοιπης εκπαιδευτικής κοινότητας, αλλά αντίστοιχα και την επαφή του εκπαιδευτικού ή του διευθυντή με τους γονείς των μαθητών. Όπως επισημάνθηκε από τους συνεντευξιαζόμενους διευθυντές, η παρουσία διερμηνέα στις τάξεις υποδοχής δεν προβλέπεται από το Πρόγραμμα του ΥΠΑΙΘ, με αποτέλεσμα την κάλυψη αυτού του κενού να έχουν αναλάβει οι Μ.Κ.Ο.. Όμως και σε αυτή την περίπτωση η παρουσία διερμηνέα είναι δυνατή κάποιες ημέρες της εβδομάδας, βάσει προγράμματος. Συνεπώς, σε αρκετές περιπτώσεις χρέη διερμηνέα αναλαμβάνουν άλλοι πρόσφυγες μαθητές πιθανόν από μεγαλύτερες τάξεις, οι οποίοι όχι μόνο έχουν κατακτήσει την ελληνική γλώσσα, αλλά αρκετές φορές είναι δύσκολο να αναγνωριστεί η εθνικότητα τους, καθώς έχουν ενσωματωθεί πλήρως με την υπόλοιπη μαθητική κοινότητα του γενικού σχολείου.

Η παρούσα μελέτη ομοίως με τη μελέτη των Grina και συνεργατών (2017), ανέδειξαν την αναγκαιότητα στελέχωσης των τάξεων υποδοχής με εκπαιδευτικούς, οι οποίοι θα πρέπει να διαθέτουν υψηλού επιπέδου κατάρτιση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, πριν την ανάληψη των καθηκόντων τους. Αντίστοιχα, θα πρέπει να έχουν επιμορφωθεί στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας. Μολονότι, σημαντικός αριθμός διευθυντών κυρίως της δεύτερης ομάδας, είχε επιμορφωθεί σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στις περισσότερες περιπτώσεις από ίδια πρωτοβουλία, εντούτοις διαπιστώθηκε ότι σχεδόν το σύνολο των αναπληρωτών που τοποθετούνται στις τάξεις υποδοχής δεν έχει τη στοιχειώδη κατάρτιση. Ενώ, στην περίπτωση που ο εκπαιδευτικός της τάξης έχει τις ικανότητες και τις δεξιότητες, τα αποτελέσματα είναι πραγματικά αξιόπαινα.

Επιπρόσθετα, όπως επισημάνθηκε και στις παραπάνω μελέτες σημαντικές ήταν οι ελλείψεις οι οποίες παρατηρήθηκαν τόσο σε κτηριακές υποδομές όσο και σε υλικοτεχνικό

επίπεδο, με αποτέλεσμα ο βαθμός ετοιμότητας των σχολικών μονάδων να μην είναι ο ενδεδειγμένος. Ωστόσο, η καλή πρόθεση και η σύμπνοια μεταξύ των μελών του συλλόγου διδασκόντων συνέβαλλε στην εξεύρεση λύσεων.

Περιορισμοί και προτάσεις

Αξίζει να επισημανθεί ότι, το σύντομο χρονικό πλαίσιο υλοποίησης της παρούσας ερευνητικής μελέτης δεν επέτρεψε την καταγραφή των απόψεων επιπλέον διευθυντών σχολικών μονάδων με τάξεις υποδοχής. Ωστόσο, δεν υπήρχε καμία άρνηση για συμμετοχή στη διαδικασία της συνέντευξης, από το σύνολο των διευθυντών, οι οποίοι πρόθυμα θέλησαν να καταθέσουν τις απόψεις και παράλληλα την εμπειρία τους.

Τα ευρήματα της παρούσας μελέτης, κατέδειξαν την αναγκαιότητα για περαιτέρω και συστηματική καταγραφή των απόψεων των Διευθυντών Σχολείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευση στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας, αναφορικά με την υλοποίηση του Προγράμματος Υποδοχής.

Καλό θα ήταν να διερευνηθούν και να καταγραφούν οι απόψεις των Συντονιστών Εκπαίδευσης Προσφύγων για το ίδιο ζήτημα.

Ενώ, θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε ερευνητικό πάντα επίπεδο και η καταγραφή των απόψεων των μαθητών προσφύγων, αναφορικά με τη συμβολή του Προγράμματος στην ένταξή τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο και ευρύτερα στην ενσωμάτωσή τους στην ελληνική κοινωνία.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αναγνώστου, Ν. & Νικόλοβα, Μ. (2017). *Η ενσωμάτωση των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα: Πολιτική και Διαχείριση σε «κινούμενη άμμο»*. Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ.

Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός.

Γκόβαρης, Χ. (2009). *Κείμενα για τη διδασκαλία και τη μάθηση στο πολυπολιτισμικό σχολείο*. Αθήνα: Ατραπός.

Γρίβα, Ε. & Στάμου, Α. (2014). *Ερευνώντας τη διγλωσσία στο σχολικό περιβάλλον. Οπτικές εκπαιδευτικών, μαθητών και μεταναστών γονέων*. Θεσσαλονίκη: Δ. Κυριακίδη

Επιστημονική Επιτροπή για την υποβοήθηση του έργου της Επιτροπής Στήριξης των Παιδιών των Προσφύγων (2016). «Οι εκπαιδευτικές δράσεις για τα παιδιά των προσφύγων».

Κανακίδου, Ε. & Παπαγιάννη, Β. (1994). *Διαπολιτισμική Αγωγή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Κουτσώνη, Ι. (2018). Η διαδικασία σχολικής ένταξης προσφύγων μαθητών στο δημοτικό σχολείο: η περίπτωση της Καρδίτσας. Διπλωματική Εργασία. ΕΑΠ: Πάτρα

Κυριαζή, Ν. (2011). *Η κοινωνιολογική έρευνα*. Αθήνα: Πεδίο, σελ. 51-54.

Μαμασίδου, Ε. (2016-2017). *Απόψεις εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων*. (Μεταπτυχιακή Εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη.

Μάρκου, Γ. (1997). *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Στο: *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια – Λεξικό*. Τόμος 3, 1405-1408. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μπουγιουκλή, Π. (2014). Ο ρόλος της διαπολιτισμικής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών στην ανάπτυξη θετικού ψυχολογικού κλίματος σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα. Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής. Θεσσαλονίκη.

Σγούρα, Α., Μάνεσης, Ν. & Μητροπούλου, Φ. (2018). Διαπολιτισμική εκπαίδευση και κοινωνική ένταξη παιδιών –προσφύγων: Αντιλήψεις εκπαιδευτικών. *Περιοδικό «Διάλογοι» Θεωρία και Πράξη στις Επιστήμες της Αγωγής και Εκπαίδευσης*, Τεύχος 4, 108-129.

Τζατζάκη, Κ. & Γρίβα, Ε. (2018). Οι απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Καρδίτσα για την εκπαιδευτική διαχείριση παιδιών προσφύγων στα δημοτικά σχολεία.

Στα πρακτικά του 24^{ου} συνεδρίου «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Ετερότητα, Προσφυγικές Δομές και Ελληνική ως Γ2/ΞΓ. Πάτρα, 22-25 Ιουνίου.

Ξενόγλωσση

Ahad, A. & Benton, M. (2018). MAINSTREAMING. How Europe's education systems can boost migrant inclusion. Migration Policy Institute Europe.

Asadi, N. (2016). From Recognition to Knowledge Creation: Education of Refugee Youth Learners in Alberta and British Columbia. Thesis Writing. USA.

Banks, J.A. (2008). *An Introduction to multicultural education*. Boston, MA: Pearson.

Battisti, M., Friesen, J. & Hickey, R. (2012). How student disability classifications and learning outcomes respond to special education funding rules: Evidence from British Columbia. *Canadian Public Policy*, 38(2), 147-166.

Biklen, O. (1983). *Achieving the complete school. Strategies for effective mainstreaming*. NV: Teachers College Press.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

Cassity, E. & Cow, G. (2005). *Shifting space and cultural place: The transition experiences of African young people in west Sydney schools*. Paper presented at the Australian Association of Educational Research, Annual Conference.

Commission of the European Communities (2003). *Joint Report on Social Inclusion summarizing the results of the examination of the National Action Plans for Social Inclusion (2003-2005) (COM 203-777 final)*. Brussels.

Commission of the European Communities (2006). Communication from the European Commission to the Council and to the European Parliament “*Efficiency and equity in European education and training systems*” (COM 2006-481). Brussels.

Clarke et al., 2015)

Dei, G. (2008). *Racists beware: Uncovering racial politics in contemporary society*. Rotterdam, Netherlands: Sense.

European Commission (2015). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - A European Agenda on Migration. Brussels

European Commission (2016). Action Plan on the integration of third country nationals (COM (2016) 377 Final. Brussels.

European Council (2008b). *The Green Paper on Migration and Mobility – Commission Communication (COM 2008-423164)*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

European Parliament, (2009). Resolution on educating the children of migrants (A6-0125/2009/P6-TA-PROV2009-0202).

Faas, D., Hajisoteriou, C. & Angelides P. (2014). Intercultural education in Europe: policies, practices and Trends. *British Educational Research Journal*, 40(2), 300-318.

OECD (2019). Refugee Education: Integration models and practices in OECD Countries. *OECD Working Papers, No. 203*.

Jones, C. & Rutter, J. (1998). Mapping the field: Current issues in refugee education. In *Refugee education: Mapping the field*, ed. C. Jones and J. Rutter, chap. 1. Oakhill: Trentham Books.

Griva, E. & Panitsides, E. (2013). Immigration and education: Policy and practices for integration and inclusion in the Greek context. In J. Ho (Eds) *Immigrants, acculturation, socioeconomic challenges and cultural psychology*. New York: Nova Science Publishers.

Griva, E. Chostelidou, D. & Papadopoulou, F. (2017). Formal education for refugee children: Recording the teacher's experience from reception classes. *International Conference Migration and Language Education*. Greek Applied Linguistic Association, Thessaloniki, October 2017.

Kipouropoulou, E. (2019). Primary school teachers' perceptions about refugee children inclusion in Greek schools: Are teachers prepared? *Sino-US English Teaching*, 16(6):240-248.

Madziva, R. & Thondhlana, J. (2017). Provision of quality education in the context of Syrian refugee children in U.K.: opportunities and challenges. *Journal of Comparative and International Education*, 47, 942-961.

Marfeet, P. (2006). *Refugees in a global era*. New York: Palgrave Macmillan.

Maykut, P. & Morehouse, R. (1994). *Beginning qualitative research. A philosophic and practical guide*. U.K.: The Falmer Press.

- Miles, M., & Huberman, M.A. (1994). *Qualitative Data Analysis*. USA: SAGE Publications
- Oh, S.A. & Van der Stouwe, M. (2008). Education, diversity and inclusion in Burmese refugee camps in Thailand. *Comparative Education Review*, 52(4), 589–617.
- Panagiotopoulou, J.A. & Rosen, L. (2015). Denied inclusion of migration-related multilingualism: an ethnographic approach to a preparatory class for newly arrived children in Germany.
- Panitsides, e. (2013). Policies for lifelong Learning: A “portal” to social inclusion? In G. Verma & D. Kalenkin-Fishman (Eds), *Educational and Social Inclusion*. London: Routledge (in print).
- Porcher, L. (1989). Glanz un Elend des Interkulturellen. In:Howmann, M., Reich, H. *Ein Europa fuer Minderheiten und Mehrheiten*, Waxmann, N.Y.
- Sokal, L., Sharma, U. (2014). In-service teachers’ concerns, efficacy, and attitudes about inclusive teaching and its relationship with teacher training. *Exceptionality Education International*, 23(1), 59-71.
- Taylor, S., & Kaur Sidhu, R. (2012). Supporting refugee students in schools: what constitutes inclusive education? *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 39-56.
- Thomas, G. (2012). A review of thinking and research about inclusive education policy, with suggestions from a new kind of inclusive thinking. *British Educational Research Journal* (First Article), 1-18.
- UNHCR. (2016). *Global Trends: Forced Displacement in 2015*. Retrieved from Geneva:
- Whiteman, R. (2005). Welcoming the stranger: a qualitative analysis of teacher’s views regarding the integration of refugee pupils into schools in Newcastle upon Tyne. *Educational studies*, 31, 375-391.

Παράρτημα 1

Πρωτόκολλο Συνέντευξης

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:		
«Οι απόψεις των Διευθυντών Α/θμιας Εκπαίδευσης, σχετικά με την ενσωμάτωση των προσφύγων στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα»		
ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ		
Ερευνητικά Ερωτήματα	Θεματικοί Άξονες	Ερωτήσεις Συνέντευξης
Προφίλ συνεντευξιαζόμενου Φύλο		1. Πόσα χρόνια εργάζεστε ως εκπαιδευτικός; 2. Πόσα χρόνια εργάζεστε ως Διευθυντής/τρια; 3. Έχετε εργαστεί μέχρι σήμερα σε Διαπολιτισμικό σχολείο, Δομές Προσφύγων ή Τάξη Υποδοχής; 4. Έχετε επιμορφωθεί σε θέματα Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;
Ηλικία: 20-30 20-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ 51-60 ☐		
A. Ποια είναι η γνώμη των Διευθυντών για την υλοποίηση του προγράμματος της ένταξης και υποδοχής προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση;	Άποψη των Διευθυντών για το πρόγραμμα ένταξης και υποδοχής προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση.	1. Ποια η εμπειρία σας με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση; 2. Ποια η εκπαιδευτική εμπειρία σας με πρόσφυγες/μετανάστες; 3. Τι γνωρίζετε για το πρόγραμμα ένταξης και υποδοχής των προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση; 4. Ποιο ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν οι σχολικές μονάδες στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής;
B. Σε ποιο βαθμό η σχολική μονάδα, θα μπορούσε να ανταποκριθεί στη λειτουργία μιας τάξης με προσφυγικό πληθυσμό;	Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής.	5. Ποιος ο βαθμός ετοιμότητας της σχολικής σας μονάδας; 6. Θα δεχόσασταν την υλοποίηση του προγράμματος ένταξης και υποδοχής στο σχολείο σας; 7. Για την υλοποίηση του προγράμματος θα ζητούσατε τη συγκατάθεση των εκπαιδευτικών και του συλλόγου γονέων; 8. Τι πιστεύετε ότι απαιτείται για τη δημιουργία μίας τάξης υποδοχής

		<p>στη σχολική σας μονάδα;</p> <p>9. Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου σας θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στη δημιουργία μίας τάξης υποδοχής;</p>
<p>Γ. Σε ποιο βαθμό η σχολική μονάδα μπορεί να συμβάλει στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων;</p>	<p>Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων.</p>	<p>10. Το σχολείο μπορεί να συμβάλει στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων;</p> <p>11. Με ποιους τρόπους το σχολείο μπορεί να συμβάλει στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων;</p> <p>12. Μία πιθανή απόφαση σας για τη δημιουργία τάξης υποδοχής – τμήμα προσφύγων, θα προκαλούσε την αντίδραση των γονέων των μαθητών του σχολείου, με αποτέλεσμα την αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων;</p>
<p>Δ. Ποιες οι προτάσεις για το ζήτημα της εκπαιδευτικής διαχείρισης του προσφυγικού πληθυσμού στο σύγχρονο σχολείο;</p>	<p>Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών.</p>	<p>13. Ποιες κατά τη γνώμη σας θα πρέπει να είναι οι προϋποθέσεις – τα προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο;</p> <p>14. Κλείνοντας τι θα προτείνετε για την ομαλή ένταξη και την αποτελεσματική εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών;</p>

Απομαγνητοφώνηση 1^{ης} Συνέντευξης

Ερευνητής: Καλημέρα κα Διευθύντρια

Διευθύντρια : Καλή σας μέρα.

E: Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω που δεχθήκατε να συμμετέχετε στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας δίνοντας μου συνέντευξη. Ο τίτλος της εργασίας μου είναι «οι απόψεις των Διευθυντών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, σχετικά με την ενσωμάτωση των προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

E. Θα ήθελα να σας ρωτήσω, πόσα χρόνια εργάζεστε ως εκπαιδευτικός;

A: 24

E. Και πόσα χρόνια εργάζεστε ως Διευθύντρια;

A: Είναι ο 3^{ος} χρόνος, 2 γεμάτα και διανύω την τρίτη χρονιά.

E: Έχετε εργαστεί μέχρι σήμερα σε διαπολιτισμικά σχολεία, δομές προσφύγων ή τάξεις υποδοχής;

A: Έχω δουλέψει σε διαπολιτισμικό σχολείο.

E: Έχετε επιμορφωθεί μήπως σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

A: Ναι.

E. Η ηλικία σας περίπου; 40-50;

A: Ναι.

E: Ποια η εμπειρία σας με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση;

A: Εννοείτε εργασιακά;

E. Όχι, η εμπειρία. Αν έχετε επιμορφωθεί, πώς έχετε επιμορφωθεί, τι εμπειρία έχετε από το σχολείο, από άλλα σχολεία που ήσασταν;

A: Καταρχάς από τη στιγμή που ξεκίνησα να δουλεύω, πάντα υπήρχαν μέσα στο σώμα των μαθητών μας, στο μαθητικό δυναμικό και παιδιά από άλλες χώρες, παιδιά δίγλωσσα, παιδιά από άλλες κουλτούρες, οπότε ακόμα και τα σχολεία που δεν ήταν χαρακτηρισμένα ως διαπολιτισμικά, είχαν έναν πολυπολιτισμικό πληθυσμό. Παρ' όλα αυτά, το 2007 ζήτησα και μετατέθηκα σε διαπολιτισμικό σχολείο στο οποίο και εργάστηκα, αλλά εκτός αυτού και στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών μου σπουδών ασχολήθηκα με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Όσα χρόνια ήμουν στο διαπολιτισμικό σχολείο διεξήγαγα διάφορες έρευνες αναφορικά με τη

διαπολιτισμική, έχω κάνει δημοσιεύσεις, εισηγήσεις σε συνέδρια και λοιπά πάνω στο θέμα. Και ένα κομμάτι του διδακτορικού μου αφορούσε τη διαπολιτισμική. Γενικώς είναι κάτι που με ενδιαφέρει πάρα πολύ. Τώρα ως διευθύντρια είμαι πάρα πολύ κοντά στα παιδιά πρόσφυγες και στα παιδιά μετανάστες και προσπαθώ να τα στηρίζω με διάφορους τρόπους και επιπροσθέτως τα τελευταία χρόνια συστηματικά διδάσκω ελληνικά σε προσφυγικό πληθυσμό.

Ε: Άρα πιάσατε με λίγα λόγια και την επόμενη ερώτησή μου. Ποια είναι η εκπαιδευτική εμπειρία σας με τους πρόσφυγες, με τους μετανάστες;

Δ: Η εκπαιδευτική εμπειρία μου έχει να κάνει με το σχολικό περιβάλλον, δηλαδή με την εκπαίδευση παιδιών. Επειδή έχω κάνει και μια επιμόρφωση στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερη, αλλά και επειδή με ενδιαφέρουν πάρα πολύ αυτά τα ζητήματα, μέσω μιας επιστημονικής ομάδας της οποίας είμαι μέλος και λέγεται «Πολύδρομο», είναι μια διαπανεπιστημιακή ομάδα η οποία έχει στόχο την προαγωγή της πολυγλωσσίας και του πολυπολιτισμού στα σχολεία και στην κοινωνία. Τα τελευταία χρόνια κάναμε εθελοντικά μαθήματα ελληνικών σε ενήλικες πρόσφυγες οι οποίοι δεν έχουν πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα, άρα πρέπει μέσα από την άτυπη εκπαίδευση να πάρουν τη γνώση των ελληνικών και την τελευταία διετία ήμουν σε ένα ερευνητικό πρόγραμμα του ΕΛΚΕ, ακριβώς με αυτή τη θεματική, «ελληνικά σε πρόσφυγες» με μια πολύ προχωρημένη γλωσσοδιδασκτική μέθοδο, την πιο προωθημένη που είναι το translanguaging ή διαγλωσσικότητα.

Ε. Τι γνωρίζετε για το Πρόγραμμα Υποδοχής των Προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση;

Δ: Φαντάζομαι ότι αναφέρεστε στις τάξεις υποδοχής, τις ΔΥΕΠ. Δεν έχω γνώμη για τις ΔΥΕΠ και τη λειτουργία τους γιατί ποτέ δεν είχα επαφή με αυτό το πράγμα, ξέρω όμως για τις τάξεις υποδοχής που είναι τάξεις που δημιουργούνται μέσα σε σχολεία κλασικά – γενικής παιδείας. Υπάρχει μια προϋπόθεση ο αριθμός των 9 παιδιών για να δημιουργηθούν αυτά. Στο δικό μας σχολείο αυτό υπήρξε πρόβλημα την πρώτη χρονιά που ήρθα ως διευθύντρια το 2017-2018, γιατί πάντα ο αριθμός των παιδιών προσφύγων ήταν 7. Ερχόντουσαν 2, έφευγαν 2, έμεναν ξανά 7 και εκείνη τη χρονιά δεν μπορέσαμε να δημιουργήσουμε τάξη υποδοχής. Πέρυσι όμως και φέτος που έχουμε τέτοια τάξη, είναι πάρα πολύ σημαντική η βοήθειά της σε πολλά επίπεδα. Και τα παιδιά παίρνουν πολύ στοχευμένη γνώση πάνω στην ελληνική ως δεύτερη και νιώθουν ότι εκεί συναντιούνται – έχουν μια δική τους δασκάλα που τα νοιάζεται, ασχολείται με τα δικά τους θέματα, έχουν ένα σημείο αναφοράς που είναι πάρα πολύ σημαντικό, γιατί μέσα στην τάξη της γενικής παιδείας δεν εντάσσονται – δεν συμπεριλαμβάνονται όλα με την ίδια άνεση και αυτό

έχει να κάνει άλλες φορές με τα ίδια και άλλες φορές με το περιβάλλον και άλλες φορές με τον συνδυασμό τους και αυτό που θα ήθελα να πω ως ένσταση για τον τρόπο που λειτουργούν οι τάξεις υποδοχής είναι, ότι ενώ στα τμήματα ένταξης και γενικότερα στην ειδική αγωγή αξιοποιούνται οι άνθρωποι που έχουν ειδικές σπουδές, στις τάξεις υποδοχής δεν λαμβάνεται υπόψη καθόλου το γεγονός ότι υπάρχουν πάρα πολλοί άνθρωποι με μεταπτυχιακά και διδακτορικά σε αυτόν τον τομέα. Και άλλες επιμορφώσεις.

E. Και οι διορισμοί τους γίνονται με τα προγράμματα ΕΣΠΑ

Δ: Καλά αυτό ας μην το συζητήσουμε είναι τεράστιο θέμα

E. Αναπληρωτές οι οποίοι ακούω και μαθαίνω δεν έχουν εκπαιδευτεί πάνω σε αυτό το αντικείμενο, δεν έχουνε επιμορφωθεί.

Δ: Εμείς ήμασταν πάρα πολύ τυχεροί ως σχολείο, γιατί και πέρυσι και φέτος είχαμε δύο διαφορετικές αναπληρώτριες που αν και δεν είχαν καμία επιμόρφωση σχετική, είχαν και έχουν πάρα πολύ καλή διάθεση απέναντι στα παιδιά και προσπαθούν να κάνουν πολύ καλή δουλειά, αλλά η επιμόρφωση είναι αναγκαία.

E: Ποιο ρόλο πιστεύετε μπορούν να διαδραματίσουν οι σχολικές μονάδες στη λειτουργία των τάξεων υποδοχής;

Δ: Δεν μπορώ να πω ότι καταλαβαίνω ακριβώς την ερώτησή σας, σε ποιο επίπεδο αναφέρεστε στο οργανωτικό, στο εκπαιδευτικό, συνεργασίας

E. Ακριβώς και στα δύο. Οργανωτικό και εκπαιδευτικό.

Δ: Κοιτάζτε. Για να γίνει μια τάξη υποδοχής υπάρχουν δυο βασικές προϋποθέσεις. Η μία είναι ένας ελάχιστος αριθμός παιδιών προσφύγων, όχι προσφύγων παιδιών που δεν μιλάνε την ελληνική – δεν είναι φυσικοί ομιλητές είναι δίγλωσσα και δεν έχουν επαρκή γνώση της ελληνικής και να υπάρχει ο αναγκαίος χώρος. Αυτό δεν είναι πάντα εύκολο, εμείς χρησιμοποιούμε την αίθουσα της βιβλιοθήκης για να κάνουμε μαθήματα. Οπότε ένα ζήτημα είναι το οργανωτικό το οποίο δεν εξαρτάται από το σχολείο, αλλά το σχολείο πρέπει να το διαχειριστεί. Αναφορικά με το εκπαιδευτικό, το σχολείο μπορεί να συμβάλει αφενός με τη συνεργασία των εκπαιδευτικών, δηλαδή να μην λειτουργεί η τάξη υποδοχής ως ένα ανεξάρτητο τμήμα του σχολείου, αλλά σε συνεχή αλληλεπίδραση και των τάξεων μεταξύ τους αλλά και των εκπαιδευτικών και επίσης να στηρίζει το ζήτημα της επιμόρφωσης, διοργανώνοντας ενδοσχολικές επιμορφώσεις αν δεν υπάρχουν διαθέσιμες επιμορφώσεις από ανώτερα επίπεδα εκπαίδευσης.

E. Ποιος είναι ο βαθμός ετοιμότητας της σχολικής σας μονάδας όταν κληθήκατε να δημιουργήσετε τάξη υποδοχής;

Δ: Δεν κλήθηκα το διεκδίκησα. Δεν υπήρχε καμία ετοιμότητα, υπήρχε αναγκαιότητα. Όταν υπάρχει αναγκαιότητα παλεύεις και δημιουργείς και τις συνθήκες. Δεν υπήρχε συγκεκριμένος χώρος στον οποίο να στεγαστεί η τάξη υποδοχής. Χρησιμοποιήσαμε τον χώρο της βιβλιοθήκης με διπλό ρόλο, που έτσι και αλλιώς δεν είναι ένας μεγάλος χώρος είναι ένας μικρός χώρος, αλλά μπορούσε να εξυπηρετήσει. Αναφορικά με τις γνώσεις τις ειδικές οι εκπαιδευτικοί των τάξεων και οι ειδικότητες δεν υπήρχε κάποια ιδιαίτερη εμπειρία, ή επιμορφωτική βάση πάνω στην οποία να στηριχθούν. Όμως υπήρχε πολύ καλή διάθεση, να στηρίζουμε αυτά τα παιδιά και υπάρχει μια αλληλεπίδραση –συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών, στην κατεύθυνση της διευκόλυνσης της μάθησης αυτών των παιδιών.

E. Πώς δεχθήκατε την υλοποίηση του Προγράμματος υποδοχής στο σχολείο σας;

Δ: Πολύ θετικά, όπως προανέφερα τη διεκδίκησα γιατί υπήρχε η αναγκαιότητα. Εδώ δεν μπαίνει ζήτημα θέλω-δεν θέλω, εδώ μπαίνει το ζήτημα υπάρχει ανάγκη άρα πρέπει να κάνω το καλύτερο που μπορώ προκειμένου να ικανοποιήσω αυτή την ανάγκη.

E. Για την υλοποίηση του προγράμματος, ζητήσατε τη συγκατάθεση των εκπαιδευτικών και του συλλόγου γονέων;

Δ: Ζήτησα τη συναίνεση των εκπαιδευτικών, έτσι και αλλιώς για να δημιουργηθεί τάξη υποδοχής πρέπει να υπάρχει απόφαση Συλλόγου, ο οποίος Σύλλογος σύσσωμος είχε ακριβώς την ίδια αντίληψη για τα πράγματα, ότι η αναγκαιότητα της τάξης υποδοχής θα μας οδηγήσει στη δημιουργία της. Δεν ζήτησα τη συναίνεση του Συλλόγου γονέων, δεν απαιτείται κάτι τέτοιο από τον νόμο και δεν θεώρησα ότι πρέπει να συναινέσουν οι γονείς σε αυτό.

E. Κα Διευθύντρια, τι πιστεύετε ότι απαιτείται για τη δημιουργία και τη σωστή λειτουργία μιας τάξης υποδοχής στη σχολική σας μονάδα;

Δ: Απαιτείται ο χώρος, υλικοτεχνική υποδομή, δηλαδή να είναι μια τάξη η οποία να είναι εξοπλισμένη με όλες τις παροχές των ΤΠΕ, μια τάξη που να έχει μια ενημερωμένη βιβλιοθήκη με βιβλία διγλωσσίας, λεξικά, που μπορούν να βοηθήσουν, με εκπαιδευτικό υλικό δίγλωσσο ή τρίγλωσσο που μπορεί να βοηθήσει αυτά τα παιδιά. Ιδανικά θα έπρεπε να υπάρχει συνεχής παρουσία διερμηνέα, ο οποίος να μην λειτουργεί μόνο διευκολυντικά στις φάσεις - ανάγκες τις επικοινωνίας, αλλά ακόμα και στην εκπαιδευτική διαδικασία θα βοηθούσε πάρα πολύ. Και για

να νιώθουν τα παιδιά ότι ακούγεται η γλώσσα τους ελεύθερα και μάλιστα νομιμοποιημένα, αλλά και για να υπάρχει η δυνατότητα να εκφράσουν ακριβώς αυτό που σκέφτονται και αισθάνονται. Επίσης, εκπαιδευτικοί επιμορφωμένοι στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης αλλά και των αρχών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, δηλαδή στο διάστημα που έκανα έρευνα διαπίστωσα ότι σε πολλά επίσημα διαπολιτισμικά σχολεία, εφαρμόζεται το μοντέλο της αφομοίωσης, το μοντέλο που έχει απορριφθεί από το '60 διεθνώς, σχολεία διαπολιτισμικά στα οποία γίνεται προσευχή Ορθόδοξη το πρωί και στην οποία παρακολουθούν όλα τα παιδιά, εθνικές γιορτές όπως σε οποιοδήποτε άλλο σχολείο και καμία δυνατότητα έκφρασης της πολυπολιτισμικότητας του μαθητικού πληθυσμού και επίσης αυτό που χρειάζεται πάρα πολύ είναι, η δυνατότητα πρόσβασης στην επιμόρφωση με συνθήκες όμως αξιοπρεπείς. Δηλαδή, είναι πολύ δύσκολο ένας άνθρωπος που δουλεύει στο διδακτικό και εργασιακό του ωράριο και μετά να επιμορφώνεται. Το ζήτημα είναι για ένα διάστημα να φεύγει από τα καθήκοντα του, να επιμορφώνεται και μετά να επιστρέφει στην υπηρεσία προκειμένου να αξιοποιήσει αυτές τις γνώσεις.

E. Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου σας, μπόρεσαν να ανταποκριθούν στη δημιουργία μιας τάξης υποδοχής;

A: Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου δεν είχαν καμία εμπλοκή σε αυτό το πράγμα. Δηλαδή, ήρθε αναπληρώτρια μέσω ΕΣΠΑ, ανέλαβε την τάξη υποδοχής και οι εκπαιδευτικοί πρόθυμα, γιατί στο τμήμα τους υπήρξαν παιδιά πρόσφυγες ή παιδιά μετανάστες που δεν είχαν επαρκή γνώση της ελληνικής, συνεργάστηκαν πρόθυμα μαζί της προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες των παιδιών.

E: Το σχολείο πιστεύετε ότι μπορεί να συμβάλλει στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων;

A: Φυσικά, το σχολείο είναι ένας πολύ ζωντανός οργανισμός και μια μικρογραφία της κοινωνίας, άρα ό,τι δυνατότητες έχει η κοινωνία τις έχει και το σχολείο. Επίσης λειτουργεί λίγο ως οικογένεια με την έννοια ότι είναι δεδομένο ότι θέλουμε το καλό όλων των παιδιών. Η δυνατότητα αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών και παιδιών, η δυνατότητα πρόσβασης σε χώρους πολιτισμού, σε επιστήμονες, όλα αυτά μπορούν να αξιοποιηθούν σε πολλά επίπεδα. Επίσης, στις τέσσερις πρώτες τάξεις υπάρχει η ευέλικτη ζώνη που είναι ένα εξαιρετικό κομμάτι μέσα στο Πρόγραμμα Σπουδών, στο οποίο οι εκπαιδευτικοί μπορούν να κάνουν πάρα πολλά πράγματα. Νομιμοποιημένα, το σχολείο μπορεί να αξιοποιήσει μέρες διεθνείς, μέρα των γλωσσών, μέρα του παιδιού κλπ., δίνοντας τη δυνατότητα στα παιδιά που είναι δίγλωσσα να φέρουν τον δικό τους πολιτισμό και τα δικά τους στοιχεία μέσα εκεί, αλλά και στην καθημερινή αλληλεπίδραση

μπορεί να συμβεί. Το σημαντικό είναι να νιώσουμε ότι αυτά τα παιδιά είναι κομμάτι του σχολείου, ότι δεν είναι κάτι διαφορετικό ή ξεχωριστό και όπως κάθε μαθητής ή μαθήτρια έχει τις δικές του ανάγκες, έτσι και αυτά έχουν τις δικές τους ανάγκες και πρέπει – οφείλουμε ως επαγγελματίες να τις καλύψουμε.

Ε. Τώρα, αν και μου απαντήσατε σε κάποια σημεία από την επόμενη ερώτηση, θα ήθελα πιο ειδικά να μου πείτε με ποιους τρόπους το σχολείο μπορεί να συμβάλλει στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων.

Α: Με τη δυνατότητα έκφρασης των πολυπολιτισμικών στοιχείων που φέρουν τα παιδιά στο σχολείο και της παιδαγωγικής αξιοποίησής τους. Στο παρελθόν ας πούμε, υπήρχαν πολιτικές, δεν μιλάω για το ελληνικό πλαίσιο, για χώρες που ήταν χώρες υποδοχής μεταναστών τις προηγούμενες δεκαετίες, υπήρχαν λοιπόν πολιτικές οι οποίες κατηύθυναν τους γονείς και το οικογενειακό περιβάλλον, να μιλάει στη γλώσσα της χώρας υποδοχής και όχι στη γλώσσα την πρώτη των παιδιών που είναι αδιανόητο. Φανταστείτε να μιλάτε στο παιδί σας σε μια γλώσσα που δεν την ξέρετε. Αυτό ας πούμε ήταν τεράστιο πρόβλημα. Το να έχουν τα παιδιά τη δυνατότητα να εκφράζονται στη γλώσσα τους ακόμα και για να δημιουργούν τη «μαθησιακή σκαλωσιά» και για να επικοινωνήσουν – να είναι πιο χαλαρά, είναι πολύ σημαντικό. Σημαντικότατο έλλειμμα της ελληνικής εκπαίδευσης σήμερα είναι ότι, δε δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να προχωρήσουν τη γνώση τους στην πρώτη τους γλώσσα. Πολλά από αυτά τα παιδιά που έρχονται εδώ, δεν πήγαν ποτέ σχολείο, δεν έχουν καθόλου σχολικό γραμματισμό στην πρώτη τους γλώσσα, τη μιλούν αλλά δεν ξέρουν να τη διαβάζουν, δεν έχουν πρόσβαση στα λογοτεχνικά κείμενα της γλώσσας τους, δεν έχουν πρόσβαση στον πολιτισμό τους. Δηλαδή, δημιουργούμε όλες τις προϋποθέσεις για να τα κάνουμε διπλά ημί-γλωσσα αυτά τα παιδιά. Θα μπορούσαν λοιπόν να δημιουργούνται τμήματα μητρικής γλώσσας για αυτά τα παιδιά, για να τα στηρίζουνε και φυσικά το γεγονός ότι θα έπρεπε να αξιοποιούνται και οι εκπαιδευτικοί ΠΕ70, ΠΕ60, αλλά και εκπαιδευτικοί οι οποίοι έχουν σπουδές στη διαπολιτισμική ή στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης. Είναι πράγματα τα οποία θα μπορούσε να αξιοποιήσει το σχολείο προκειμένου να προάγει τον πολιτισμό των παιδιών, αλλά και να τον αξιοποιήσει προς όφελος όλων των παιδιών.

Ε. Τα παιδάκια που έχετε εδώ, τους μετανάστες, πρόσφυγες, τους ενσωματώνετε μέσα στις κοινές δράσεις του σχολείου; Στις γιορτές, στις επετείους, στις παρελάσεις;

Διευθύντρια: Για εμάς όλα τα παιδιά αντιμετωπίζονται εντελώς ισότιμα. Διαχωρίζουμε κάποια παιδιά όταν υπάρχει ρητά διατυπωμένη τέτοια επιθυμία από το οικογενειακό περιβάλλον.

Δηλαδή έχουμε κάποια παιδιά άλλου δόγματος, οι οικογένειες των οποίων έχουν δηλώσει ρητά εγγράφως, ότι δεν θέλουν τα παιδιά να συμμετέχουν σε καμία εκδήλωση εθνική ή θρησκευτική. Αυτά τα παιδιά τα εξαιρούμε γιατί οι γονείς έχουν αυτό το δικαίωμα και το ασκούν. Υπάρχουν όμως και γονείς οι οποίοι έχουν άλλο θρήσκευμα, αλλά δεν έχουν κανένα πρόβλημα να συμμετέχουν τα παιδιά, γιατί κατανοούν ότι αυτό είναι μια δράση του σχολείου από την οποία το παιδί θα βγει κερδισμένο από τη συνεργασία, από την αλληλεπίδραση. Άρα εμείς λειτουργούμε με βάση την επιθυμία των παιδιών και του οικογενειακού περιβάλλοντος. Κάποιες φορές μπαίνουν κάποια πρακτικά ζητήματα, ας πούμε ενώ στις παρελάσεις μας τα παιδιά από το camp των διαβατών θέλουν να συμμετέχουν, η Περιφέρεια δεν βάζει λεωφορεία εκείνη την ημέρα και πρέπει να τα φέρουν οι γονείς με τα αστικά. Αυτό πρακτικά δεν είναι δυνατό και έτσι τα παιδιά ενώ θέλουν τελικά δεν συμμετέχουν στις παρελάσεις.

Ε. Η απόφασή σας για τη δημιουργία τάξης υποδοχής – τμήμα προσφύγων, προκάλεσε την αντίδραση των γονέων των Ελλήνων μαθητών του σχολείου, με αποτέλεσμα την αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων;

Α: Η δημιουργία της τάξης υποδοχής, δεν ξέρω καν εάν έγινε αισθητή από τους γονείς. Δεν έγινε κανένα θέμα, ήταν κάτι πολύ φυσικό, το αντιμετωπίσαμε ως κάτι δεδομένο – φυσικό, αναγκαίο. Όμως υπήρξε ένα ρατσιστικό επεισόδιο πάρα πολύ έντονο, με ένα παιδάκι από τη Συρία, το οποίο είχε μια έντονη συμπεριφορά, θα έλεγα επιθετική, θα έλεγα άτσαλα διεκδικητική κοινωνικών σχέσεων. Όμως, πάρα πολύ εύκολα στοχοποιούνται αυτά τα παιδιά, το γεγονός ότι δεν μιλούν τη γλώσσα και μιλούν τη δική τους γλώσσα παρερμηνεύεται, φανταστείτε πως ακούγεται μια άλλη γλώσσα που δεν την γνωρίζουμε στα αυτιά μας, ή η δική μας στα αυτιά κάποιων ανθρώπων οι οποίοι μιλούν κάποια άλλη γλώσσα. Ενδεχομένως, νομίζεις ότι σε βρίζουν, ότι σου μιλούν άσχημα, τέλος πάντων στο σχόλασμα κάποιοι γονείς έπιασαν τον γονέα του συγκεκριμένου παιδιού, δημιουργήθηκε ένα πάρα πολύ μεγάλο θέμα, το σχολείο αντέδρασε αμέσως - ακαριαία σε αυτό το πράγμα, καλέσαμε σχολικό συμβούλιο, ενημερώσαμε κατευθείαν τη συντονίστρια εκπαίδευσης προσφύγων αστικού ιστού, τη διεύθυνση, τον προϊστάμενο εκπαιδευτικών θεμάτων και ξεκαθαρίσαμε ότι στο σχολείο έχουν δικαίωμα να φοιτούν όλα τα παιδιά, ότι κανένας γονέας δεν επιτρέπεται να απευθύνεται σε άλλον γονέα όταν έχει τέτοια θέματα, ή σε άλλο παιδί, πρέπει πάντα μέσα στο σχολείο να γίνονται αυτές οι διεργασίες και ότι επίσης, αυτοί οι άνθρωποι είναι πρόσφυγες, προστατεύονται από διεθνείς συμβάσεις – το να φερθούν με αυτόν τον τρόπο σημαίνει καταπάτηση αυτών των Συμβάσεων. Αυτή η συμπεριφορά χαρακτηρίζεται ρατσιστική και υπάρχει και η αστυνομία η οποία λειτουργεί και αυτόφωρα. Ενημερώσαμε τους γονείς για όλα

αυτά τα ζητήματα, ταυτόχρονα μιλήσαμε πάρα πολύ στο παιδί και στον γονέα μαζί με κοινωνική λειτουργό και διερμηνέα και η συμπεριφορά του παιδιού μετά από λίγο μαλάκωσε και το παιδί συμπεριλήφθηκε μέσα στο τμήμα μια χαρά.

Ε. Και μετά δεν υπήρχαν προβλήματα.

Δ: Ναι, δεν υπήρχαν.

Ε. Ποιες κατά τη γνώμη σας θα πρέπει να είναι οι προϋποθέσεις – τα προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής στο σχολικό πλαίσιο; Στο κανονικό πρωινό σχολείο;

Δ: Ναι. Είναι σαν την τάξη που έχουμε εμείς στο σχολείο μας. Όπως ανέφερα πολλές φορές πριν, ο χώρος, η υλικοτεχνική υποδομή, ένας άνθρωπος να το λειτουργήσει που να έχει και γνώσεις διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και γνώσεις διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης, μια πρόσβαση σε επιμόρφωση διαρκή και στήριξη και πολύ καλή διάθεση. Αυτά νομίζω επαρκούν.

Ε.: Και κλείνοντας, τι θα προτείνετε για την ομαλή ένταξη και την αποτελεσματική εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών;

Δ: Θεωρώ σημαντικότερο στοιχείο, τη δυνατότητα γραμματισμού των παιδιών στην πρώτη τους γλώσσα. Δηλαδή, τα τμήματα μητρικής γλώσσας με τον ίδιο τρόπο που λειτουργούν τα τμήματα ελληνικών ανά τον κόσμο, για τους δικούς μας μετανάστες, οι οποίοι στην πλειονότητα τους έφυγαν επειδή το ήθελαν κιόλας, ήταν επιλογή τους. Θα έπρεπε να υπάρχει η δυνατότητα γραμματισμού στη μητρική γλώσσα για τους πρόσφυγες, οι οποίοι έφυγαν χωρίς να το θέλουν. Εξαναγκάστηκαν δηλαδή. Αυτό το θεωρώ πάρα πολύ σημαντικό. Ένα δεύτερο είναι η δυνατότητα να υπάρχουν διερμηνείς στη διάθεση του εκπαιδευτικού συστήματος, κάθε φορά που είναι αναγκαίοι. Σε εμάς τα προηγούμενα χρόνια υπήρχαν διερμηνείς από την «Μετάδραση», που είναι μια ΜΚΟ, φέτος δεν γίνεται το Πρόγραμμα δεν ξέρω για ποιους λόγους, ήταν πάρα πολύ διευκολυντικά κάθε φορά που θέλαμε να επικοινωνήσουμε με τους γονείς και να δώσουμε συγκεκριμένες οδηγίες ή να διερευνήσουμε συγκεκριμένα πράγματα, να υπάρχει ένας δίγλωσσος άνθρωπος, η ύπαρξη ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών, δηλαδή δομών αναγκαίων για όλα τα παιδιά. Αυτά τα παιδιά δεν θέλουν κάτι διαφορετικό από όλα τα υπόλοιπα παιδιά και όπως σας είπα ανθρώπους επιμορφωμένους και με πρόσβαση στην επιμόρφωση.

Ε. Πάρα πολύ ωραία, σας ευχαριστώ πάρα πολύ!

Δ: Καλή Επιτυχία!

Απομαγνητοφώνηση 2^{ης} Συνέντευξης

Ερευνητής: Καλησπέρα κύριε Διευθυντά.

Διευθυντής : Καλησπέρα και από εμένα.

E: Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω πάρα πολύ για τη συνέντευξη που δεχτήκατε να μου δώσετε για την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας.

A: Εγώ σας ευχαριστώ για την προτίμηση.

E. Το θέμα της έρευνας μου είναι: «Απόψεις των Διευθυντών Α/θμιας Εκπαίδευσης σχετικά με την ενσωμάτωση των προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα». Θα ήθελα να σας ρωτήσω, πόσα χρόνια εργάζεστε ως εκπαιδευτικός;

A: Εργάζομαι 23 χρόνια σχεδόν διδακτικής και εκπαιδευτικής εμπειρίας.

E. Και πόσα χρόνια εργάζεστε ως Διευθυντής;

A: Ως διευθυντής αυτή τη στιγμή είναι ο 8^{ος} χρόνος, ο 2ος χρόνος σε αυτό το σχολείο, άλλα 6 χρόνια είχα σε ένα συνενωμένο σε τρία χωριά της περιοχής της Αλεξάνδρειας .

E: Μέχρι σήμερα έχετε εργαστεί σε διαπολιτισμικό σχολείο, σε δομές προσφύγων;

A: Κοιτάζτε, με τη διαπολιτισμική και τους πρόσφυγες δεν είχα καμία εμπειρία παλαιότερα, πλην μιας τάξης υποδοχής Ρομά που είχα πριν από μια 10ετία σε κάποιο χωριό. Από φέτος λειτουργεί στο σχολείο μας τάξη υποδοχής, αφού έχουμε δεχθεί εννέα προσφυγάκια από τη Σύρο και σε δεύτερη φάση, πρόσφατα πριν από ένα μήνα περίπου, άλλα 7 παιδάκια από τα ΔΥΕΠ ήρθαν στο σχολείο μας

E: Έχετε επιμορφωθεί σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης;

A: Ναι κατά καιρούς – ανά διαστήματα έχω κάνει σεμινάρια, έχω παρακολουθήσει ημερίδες και φυσικά είμαστε ενημερωμένοι από τις εγκυκλίους που στέλνει κάθε τόσο το Υπουργείο ή η Περιφέρεια.

E: Ποια είναι η εμπειρία σας με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση;

A: Η εμπειρία μου είναι, εκτός φυσικά της μιας χρονιάς της τάξης υποδοχής των Ρομά, που γι' αυτό θα ήθελα να πω ότι, από τότε έλεγα - ήταν μια αμιγής τάξη οι Ρομά, η γνώμη μου ήταν πάντα ότι έπρεπε να είναι μοιρασμένα στις τάξεις και όχι μια αμιγής τάξη υποδοχής. Άσχετα με αυτά, η εμπειρία μου είναι ο τελευταίος χρόνος όπου στο σχολείο μου, έχουμε δημιουργήσει τάξη υποδοχής για πρόσφυγες. Φυσικά τα παιδιά τις περισσότερες ώρες είναι στην τάξη τους. Μέσα στην τάξη υποδοχής είναι μία συνάδελφος με τρομερή εμπειρία και ως σχολικός

σύμβουλος και ως δασκάλα στο εξωτερικό. Τα έχει στην τάξη υποδοχής από 2-3 ώρες την ημέρα με κατά βάση τη γλώσσα και κατά δεύτερον τα υπόλοιπα μαθήματα και τα βοηθάει πάρα πολύ. Ως δάσκαλος δεν είχα εμπειρία άμεση με αυτά τα παιδιά.

Ε. Τι γνωρίζετε για το Πρόγραμμα Υποδοχής των Προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση γενικά;

Δ: Μάλιστα, κοιτάζετε, για το Πρόγραμμα Υποδοχής λέτε. Αυτό που γνωρίζω είναι ότι, σε πρώτη φάση οι πρόσφυγες έρχονται με την οικογένεια τους στα λεγόμενα ΔΥΕΠ, εκεί κάθονται 1-2 χρόνια μέχρι να μάθουν τη γλώσσα κατά βάση αυτά τα παιδιά, και σε δεύτερη φάση έρχονται – τα μοιράζουν στα σχολεία της περιοχής. Εκεί δημιουργούμε τάξεις υποδοχής, εφόσον φυσικά υπάρχουν και οι χώροι και τα εντάσσουμε ομαλά στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Ε: Ποιο ρόλο πιστεύετε μπορούν να διαδραματίσουν οι σχολικές μονάδες στη λειτουργία των τάξεων υποδοχής;

Δ: Οι σχολικές μονάδες, εκτός του χώρου που φυσικά αν τον προετοιμάσεις κατάλληλα είναι πολύ σημαντικό για τα παιδιά, το περιβάλλον αυτό που θα αντικρίσουν, από εκεί και πέρα φυσικά σε μια σχολική μονάδα η ψυχή είναι ο Σύλλογος διδασκόντων, ο οποίος εάν προετοιμαστεί κατάλληλα και είναι συνειδητοποιημένος και είναι και ευαισθητοποιημένος, μπορεί να δεχθεί με ωραίο τρόπο αυτά τα παιδιά, τα οποία το εκλαμβάνουν, το νιώθουν αν τα θέλουν ή όχι και αυτό είναι το πιο σημαντικό για να περνάνε καλά στο σχολείο τα παιδιά αυτά και να μην δημιουργείται και πρόβλημα. Όπως πολύ σημαντικό είναι η προετοιμασία των υπόλοιπων μαθητών απέναντι σε αυτά τα παιδιά, να μην υπάρχει ούτε μια στιγμή ρατσιστικής ομιλίας ή μιας λέξης. Είναι σημαντικό η σχολική μονάδα, ειδικά ο σύλλογος διδασκόντων και φυσικά και από εμένα, το πώς θα δεχθούν αυτά τα παιδιά.

Ε. Να σας ρωτήσω, ποιος ήταν ο βαθμός ετοιμότητας της σχολικής σας μονάδας, πριν γίνει η δημιουργία αυτού του τμήματος υποδοχής;

Δ: Λοιπόν, η ετοιμότητα ήταν, να μην πω το 100%, το 90% ήμασταν έτοιμοι γιατί γνωρίζαμε ότι στα ΔΥΕΠ υπάρχουν προσφυγάκια και γνωρίζαμε και επίσης το γεγονός ότι, στο δικό μας σχολείο στο κτήριο υπήρχαν αίθουσες και λέγανε το πιο πιθανόν να έρχονταν σε εμάς. Έτσι ήμασταν έτοιμοι για να φτιάξουμε, να κάνουμε αίτημα για τάξη υποδοχής, για να δεχθούμε αυτά τα προσφυγάκια. Επίσης, έγινε σχετική προετοιμασία δική μου απέναντι στους εκπαιδευτικούς ώστε να δεχθούν με όμορφο τρόπο αυτά τα παιδιά.

Ε. Εσείς, πώς δεχθήκατε την υλοποίηση του προγράμματος υποδοχής στο σχολείο σας;

Δ: Εγώ προσωπικά πολύ ευχαρίστως τα δέχθηκα, χαρά μου ήταν να έρθουν τέτοια παιδιά, όπως επίσης το ίδιο ένιωσαν και η δασκάλα της τάξης υποδοχής και κάποιοι άλλοι δάσκαλοι οι οποίοι ασχολήθηκαν με το τμήμα αυτό.

Ε. Για να γίνει η υλοποίηση του προγράμματος αυτού , ζητήσατε τη συγκατάθεση των εκπαιδευτικών και του συλλόγου γονέων;

Δ: Κοιτάζτε, συγκατάθεση, όχι ακριβώς, αλλά το ότι έπρεπε να είναι απόφαση του Συλλόγου διδασκόντων στο πρακτικό ναι. Έγινε συζήτηση, γράφτηκε στο πρακτικό ότι ναι θα κάνουμε τάξη υποδοχής. Τώρα όσον αφορά τον Σύλλογο και εκεί δεν χρειάζεται συγκατάθεση, απλά και εκεί έγινε ενημέρωση και αποφεύχθηκαν οι όποιες εντάσεις που πιθανόν έχουν ακουστεί σε άλλα σχολεία. Στο δικό μας σχολείο δεν ακούστηκε τίποτα. Καταφέραμε και τα εντάξαμε πολύ ομαλά, πολύ ήρεμα.

Ε. Από την εμπειρία σας, τι πιστεύετε ότι απαιτείται για τη δημιουργία μιας τάξης υποδοχής στη σχολική σας μονάδα;

Δ: Εκτός φυσικά από την υλικοτεχνική υποδομή έτσι; Θα το επαναλάβω, είναι πρώτα να χτιστεί ένα αίσθημα αποδοχής αυτών των παιδιών, να εξαλειφθούν οι όποιες ξενοφοβικές τάσεις στον σύλλογο και στους γονείς. Αυτό είναι το βασικό, όλα τα άλλα μετά γίνονται εύκολα, η δημιουργία της τάξης υποδοχής και ο δάσκαλος θα βρεθεί, οι διερμηνείς που βρήκαμε έρχονται... όλα μπορούν να γίνουν μετά, το κυριότερο είναι αυτό, πιστεύω εγώ.

Ε. Διερμηνείς στάλθηκαν από την υπηρεσία;

Δ: Οι διερμηνείς, όχι δεν στάλθηκαν μέσω της υπηρεσίας.

Ήρθε ένα Mail στο σχολείο από κάποια ΜΚΟ νομίζω, «Μετάδραση» αν θυμάμαι καλά λέγεται και μας ζήτησαν εάν είχαμε προσφονάκια να κάνουμε αίτημα για να έρχεται διερμηνέας στο σχολείο. Τυχαίνει αυτοί να είναι από Θεσσαλονίκη. Στο σχολείο μας θεώρησαν αυτοί ότι θα στέλναν μια φορά την εβδομάδα, θα μας στέλνουν πρόγραμμα κάθε φορά και έρχονται μια φορά την εβδομάδα και να συζητάνε με τα παιδιά με τη δασκάλα, λύνονται και κάποιες απορίες κλπ. Ναι είναι αυτό το πιο σοβαρό, το αίσθημα αποδοχής.

Ε. Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου σας, μπόρεσαν να ανταποκριθούν στη δημιουργία της τάξης υποδοχής;

Δ: Ναι, ναι και μπόρεσαν και ήθελαν και έχουν και πολύ καλή συνεργασία με τη δασκάλα της τάξης υποδοχής, μιλάνε, συζητάνε για την πορεία του παιδιού, ο ένας βοηθάει τον άλλο.

Ε: Το σχολείο πιστεύετε ότι μπορεί να συμβάλλει στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων;

Δ: Ε βέβαια σίγουρα! Το σχολείο είναι που μπορεί να γίνει το ξεκίνημα για τη μείωση αυτών των ανισοτήτων. Όλα αυτά τα αισθήματα πιστεύω δημιουργούνται από την παιδική ηλικία και οι δάσκαλοι είναι αυτοί που θα διαμορφώσουν αυτό το κλίμα, με διακριτικό τρόπο να βλέπουν όλα τα παιδιά ισάξια – ισότιμα, να έχουμε ευαισθησία απέναντι σε αυτά, να τα αναδεικνύουμε όπου μπορούν να αναδειχθούν αυτά τα παιδιά στην αρχή. Μπορεί στην αρχή να μην μπορούν να αναδειχθούν στην γλώσσα, αλλά ας αναδειχθούν στα καλλιτεχνικά παράδειγμα, έτσι ώστε να ισορροπήσουνε. Είμαι σίγουρος ότι το σχολείο μπορεί να δημιουργήσει αυτό το κλίμα.

Ε. Με ποιους τρόπους το σχολείο μπορεί να συμβάλλει στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων;

Δ: Τα είπα λίγο πριν. Είναι αυτό που είπα, η ανάδειξη αυτών των παιδιών στα δυνατά τους σημεία, μέσω της γυμναστικής, μέσω της μουσικής στην αρχή, μέσω των καλλιτεχνικών μαθημάτων, μέσω δράσεων, εκδηλώσεων, ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και σιγά-σιγά αν μάθουν και τη γλώσσα, όλο και περισσότερο να τα αναδεικνύουμε, να τα θέλουμε στις εκδρομές μαζί μας ασχέτως αν έχουν οικονομικό θέμα ή όχι. Το να συζητάμε με τους γονείς τους είναι πολύ σημαντικό, οι γονείς να έρθουν στο σχολείο, να δουν ότι ο γονέας μιλάει με τον δάσκαλο και είναι φίλοι, είναι πολύ καλό, το θεωρώ από τα πιο σημαντικά πράγματα, η συνεργασία του γονέα με κάποιον τρόπο. Εδώ να πω ότι είχαμε μια διαμεσολάβηση από τα ΔΥΕΠ στο σχολείο με μια συνάδελφο, η οποία μεταφέρει πράγματα στους γονείς και στο σχολείο, αυτό ήταν πολύ σημαντικό, αλλά η άμεση επαφή με τους γονείς είναι ακόμα καλύτερο.

Ε. Η απόφασή σας για τη δημιουργία τάξης υποδοχής – τμήμα προσφύγων, προκάλεσε την αντίδραση των γονέων των Ελλήνων μαθητών του σχολείου, με αποτέλεσμα την αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων;

Δ: Ναι κατάλαβα τι λέτε. Όχι, όχι εκτός από έναν που είπε κάτι χωρίς να το συνεχίσει. Όχι γιατί ήδη είχα δημιουργήσει έτσι ένα κλίμα αποδοχής, υπήρχε προηγούμενο δηλαδή, το είχαμε συζητήσει και ένα βασικό που δεν είχαμε εντάσεις από κάποιον άλλο γονέα, είναι ότι έγινε μια σταδιακή αύξηση του αριθμού των μαθητών. Δεν είχαμε δηλαδή από την αρχή 20-30, ήρθαν 6-7 παιδάκια και ξαναήρθαν μετά από 2 μήνες άλλα 7, οπότε πέρασαν ομαλά μέσα στη σχολική ζωή. Λίγο-λίγο και αυτό είναι σημαντικό.

E. Ποιες κατά τη γνώμη σας θα πρέπει να είναι οι προϋποθέσεις – τα προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής στο σχολικό πλαίσιο; Στο κανονικό πρωινό σχολείο;

Δ: Εντάξει, σίγουρα πρώτα απ' όλα είναι η αίθουσα, ένα ωραίο περιβάλλον, σίγουρα είναι ο δάσκαλος που θα έχει την τάξη υποδοχής, να τα πλησιάσει να τα αγαπήσει και να ασχοληθεί πραγματικά με αγάπη. Να υπάρχουν όσο το δυνατόν περισσότερες υποστηρικτικές δομές όπως διερμηνείς, τεχνική υποστήριξη με computer που μπορούν από εκεί να μειωθούν οι γλωσσικές διαφορές –ανισότητες, για να διαβάζουν βιβλία δικά τους, μάλιστα τώρα θυμήθηκα, ζητήσαμε και κάναμε σχολική βιβλιοθήκη και ζητήσαμε βιβλία στη γλώσσα τους για να ασχολούνται τα παιδιά, συνεργασία φυσικά με γονείς, τη μεταφορά τους εντάξει είναι πολύ σημαντικό και αυτό, και τα κέντρα που μένουν είναι λίγο μακριά. Νομίζω ότι προσφέρεται ένας που έχει ταξιδιωτικό γραφείο και κάνει τη μεταφορά δωρεάν ...

E. Εδώ στο δικό σας σχολείο, τα παιδιά που φοιτούν στα τμήματα υποδοχής έρχονται από μακριά ή ζούνε μέσα στην πόλη;

Δ: Ερχόντουσαν από μακριά και τώρα μαθαίνω ότι 2 ή 3 από αυτά άρχισαν να μένουν στην πόλη, νοικιάσανε μετά από ένα χρόνο δηλαδή. Άρα που σημαίνει ότι σιγά-σιγά άρχισαν να ενσωματώνονται.

E.: Και κλείνοντας, τι θα προτείνετε για την ομαλή ένταξη και την αποτελεσματική εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών;

Διευθυντής: Ναι, να τους βλέπουμε απλά ως μαθητές, σκέτο. Ούτε πρόσφυγες, ούτε μετανάστες ούτε αλλόθρησκοι. Μαθητές σαν μεταγραφές από άλλα σχολεία έτσι τους είδα εγώ, Χωρίς ανακοινώσεις ότι ήρθαν πρόσφυγες και έτσι εντάχθηκαν ομαλά, να τους βλέπουμε απλά ως μαθητές σαν τους υπόλοιπους. Σαν τους δικούς μας, σαν τους Αλβανούς που ήρθαν κάποτε, σαν τους Σύριους και μάλιστα αν πάμε σε δική μας ιστορία, σαν τους πόντιους και τους Μικρασιάτες που ήρθαν κάποτε εδώ στην Ελλάδα.

E. Και σιγά-σιγά αρχίζουν και μαθαίνουν τη δικιά μας κουλτούρα, τον δικό μας πολιτισμό, τα έθιμά μας, μέσα από τις σχολικές γιορτές που κάνουμε

Δ: Φυσικά. Ναι μπορούν να αφομοιωθούνε, να την πω αυτή την λέξη;

E. Μαθαίνουν.

Δ: Ναι μαθαίνουν.

E. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

Δ: Να είστε καλά και εγώ σας ευχαριστώ.

Παράρτημα 2

Ατομικοί πίνακες έκθεσης δεδομένων

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 1	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΕΕΔΓΧΥ = ειδίκευση στα Ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα ως χώρα υποδοχής ΜΕΕΜΠΜ = μικρή εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΕΔΕ = ειδίκευση εκπαιδευτικού στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση ΕΕΑΜ = έκδοση επιστημονικών άρθρων και μελετών
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΠΕΠΜΔΔ = πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΥΕΠΣΧ = υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΑΥΤΥΠΜ = αναγκαιότητα υλοποίησης τμημάτων υποδοχής προσφύγων μαθητών ΣΜΑΜΠ = σχολική μονάδα με αλλοδαπό μαθητικό πληθυσμό ΑΥΕΠΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης επιμορφωτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΣΣΓΣΧ = συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας ΑΣΕΕΜ = αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΑΥΠΕΕ = αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ΑΣΣΕΣΓ = απαιτούμενο η συγκατάθεση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών και του Συλλόγου Γονέων
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής ΘΑΕΑΜΣΧ = θετική αποδοχή εκπαιδευτικών λόγω ύπαρξης αλλοδαπών μαθητών στη σχολική μονάδα
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΣΣΣΜΑ = το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων

	ΣΜΔΜ = το σύνολο των μαθητών έχει δικαίωμα στη μόρφωση ΣΣΣΔΜ = το σύγχρονο σχολείο σέβεται το δικαίωμα στη μάθηση ΠΑΕΠ = πολιτισμικές ανισότητες ως ένα είδος πρόκλησης
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΠΑΠΕΚ = απαίτηση για παροχή καλύτερης πληροφόρησης της εκπαιδευτικής κοινότητας
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΠΑΠΑΣΠ = πρόκληση αντιδράσεων σε κάθε πιθανή αλλαγή στο σχολικό περιβάλλον ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΕΣΕΕΔΕ = έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση ΣΕΣΕΚ = συνεχής ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών ΔΕΟΕΓΜΠ = διαρκής επαφή και ορθή ενημέρωση των γονέων των μαθητών
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΥΘΔΟΕΠ = θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 2	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΜΕΕΜΠΜ = Μικρή εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες ή μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλινοστούντες ΚΜΕΣΔΕ = Καμία επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΚΙΓΠΝ = Καμία ιδιαίτερη γνώση πέρα της Νομοθεσίας
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΜΕΚΥΣΜ = μη επαρκής κτηριακή υποδομή σχολικής μονάδας ΑΥΠΕΜΣ = απουσία ειδικού πλαισίου για την ένταξη των μαθητών στο σχολείο
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών &	ΟΛΑΣΤΥ = Ομόφωνη λήψη απόφασης για συγκρότηση τμήματος

συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	υποδοχής ΣΣΔΣ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολείου ΣΣΓΣΧ = συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΠΥΚΚΥ = προϋπόθεση ύπαρξης αξιόλογων κτηριακών υποδομών ΑΣΣΕΣΓ = απαιτούμενο η συγκατάθεση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών και του Συλλόγου Γονέων
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΣΣΜΑ = αμφιβολία για τη συμβολή του σχολείου στη μείωση των ανισοτήτων
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΠΛΠΕΚ = απαίτηση για παροχή καλύτερης πληροφόρησης της εκπαιδευτικής κοινότητας ΔΕΠΣΧ = διαφορούμενη η έννοια του πολυπολιτισμικού σχολείου
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση ΠΑΠΑΣΠ = πρόκληση αντιδράσεων σε κάθε πιθανή αλλαγή στο σχολικό περιβάλλον
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΕΣΕΕΔΕ = έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση ΚΚΑΠ = Καλλιέργεια κουλτούρας αποδοχής διαφορετικότητας
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΥΘΔΟΕΠ = θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 3	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες ΕΕΔΓΧΥ = ειδίκευση στα Ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα ως χώρα υποδοχής
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΕΜΣΔΣ = Εμπειρία σε διαπολιτισμικό σχολείο ΣΣΔΟ = συμμετοχή σε διαπανεπιστημιακή ομάδα ΕΕΑΜ = έκδοση επιστημονικών άρθρων και μελετών
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΠΕΠΜΔΔ = πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΥΕΠΣΧ = υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο

	του συμπεριληπτικού σχολείου ΕΕΔΞΓ = Εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερη ξένη γλώσσα ΛΔΑΚΕ = Λειτουργία δομών με αναπληρωτές χωρίς κατάλληλη επιμόρφωση
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΣΣΕΣΜ = σημαντική η συνεργασία των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας ΣΑΤΣ = σε αλληλεπίδραση με τα τάξεις του Σχολείου ΑΔΣΕ = αναγκαιότητα διενέργειας σχολικών επιμορφώσεων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΔΔΤΥ = διεκδίκηση δημιουργίας τάξης υποδοχής ΚΕΣΜΥΠ = καμία ετοιμότητα των σχολικών μονάδων ΑΥΤΥΠΜ = αναγκαιότητα υλοποίησης τμημάτων υποδοχής προσφύγων μαθητών ΕΧΕΕ = εκπαιδευτικοί χωρίς εμπειρία και επιμόρφωση
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΜΑΣΣΓ = μη αναγκαία η συγκατάθεση του Συλλόγου Γονέων
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΑΚΥΥ = αναγκαιότητα κατάλληλων υλικοτεχνικών υποδομών ΑΥΕΒ = Αναγκαιότητα ύπαρξης ενημερωμένης βιβλιοθήκης ΑΥΠΕΕ = αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΣΤΥΜΑΕ = στελέχωση τάξεων υποδοχής με αναπληρωτές εκπαιδευτικούς
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΣΣΖΟ = το σχολείο συνιστά ζωντανό οργανισμό ΤΣΩΟ = το σχολείο ως οικογένεια ΔΑΕΜ = δυνατότητα αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών - μαθητών
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΔΕΠΣ = δυνατότητα έκφρασης πολιτισμικών στοιχείων ΒΚΠΙΜΠ = βαθύτερη κατανόηση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας των μαθητών προσφύγων ΔΤΜΓΠ = δημιουργία τμημάτων μητρικής γλώσσας προσφύγων ΑΕΙΜΣΠ = αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον ΔΠΜΡΕΟ = διαχωρισμός παιδιών μόνο με ρητή εντολή της οικογένειας
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΕΣΕΕΛΕ = έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής

14.Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΔΓΜΠΜΠ = δυνατότητα γραμματισμού μαθητών μέσω του προγράμματος ΣΠΑΣΜ = συνεχή παρουσία διερμηνέα στη σχολική μονάδα ΑΠΨΚΑ = αναγκαία η παρουσία ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών ΑΥΕΕΕΤΥ = αναγκαιότητα για υψηλού επιπέδου επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τάξεων υποδοχής
---	--

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 4	
1.Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1.Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΜΕΕΜΠΜ = Μικρή εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες ή μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΕΔΕΥΡΣΜ = εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Ρομά στη σχολική μονάδα ΕΔΕΛΥΤΥ = Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Τάξης Υποδοχής ή ΔΥΕΠ
3.Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΠΕΠΜΔΔ = πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΥΕΠΣΧ = υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων ΣΣΕΣΜ = σημαντική η συνεργασία των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας ΣΑΤΣ = σε αλληλεπίδραση με τις υπόλοιπες τάξεις του σχολείου
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΠΕΣΜ = πλήρης ετοιμότητας σχολικής μονάδας
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΜΑΣΣΓ = μη αναγκαία η συγκατάθεση του Συλλόγου Γονέων ΑΣΕΕΜ = αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΠΥΚΚΥ = προϋπόθεση ύπαρξης αξιόλογων κτηριακών υποδομών ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ΔΑΑΜΠ = δόμηση αισθήματος αποδοχής μαθητών προσφύγων
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής

3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΣΣΣΜΑ = το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΔΕΠΣ = δυνατότητα έκφρασης πολιτισμικών στοιχείων ΑΔΜΠ = ανάδειξη των δεξιοτήτων των μαθητών προσφύγων ΑΣΓΜΠ = ανοιχτό το σχολείο στους γονείς των προσφύγων ΒΚΠΜΠ = βαθύτερη κατανόηση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας των μαθητών προσφύγων
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση ΔΘΚΓΜΣ = δημιουργία θετικού κλίματος με τους γονείς των μαθητών του σχολείου
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΚΚΥ = κατάλληλη κτηριακή και υποδομή ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΑΠΩΑΜ = αποδοχή προσφύγων ως απλούς μαθητές ΥΘΔΟΕΠ = θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 5	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΜΕΕΜΠΜ = Μικρή εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες ή μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΕΔΕΛΥΑΣ = εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση λόγω ύπαρξης αλλοδαπών στη σχολική μονάδα ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλινοστούντες
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΠΕΠΜΔΔ = πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΥΕΠΣΧ = υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου ΕΕΔΕΓ = Εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερη ξένη γλώσσα ΛΔΑΚΕ = Λειτουργία δομών με αναπληρωτές χωρίς κατάλληλη επιμόρφωση
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων

2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΚΕΣΜΥΠ = καμία ετοιμότητα των σχολικών μονάδων
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο ΔΑΛΤΥ = Δημιουργία αντιδράσεων για τη λειτουργία τάξεων υποδοχής
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΜΑΣΣΓ = μη αναγκαία η συγκατάθεση του Συλλόγου Γονέων ΑΣΕΕΜ = αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ΔΑΑΜΠ = δόμηση αισθημάτος αποδοχής μαθητών προσφύγων
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΣΤΥΜΑΕ = στελέχωση τάξεων υποδοχής με αναπληρωτές εκπαιδευτικούς
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΜΑ = το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΔΕΠΣ = δυνατότητα έκφρασης πολιτισμικών στοιχείων ΥΚΛΛΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον ΑΣΜΠΣ = Αναγκαιότητα συνεκπαίδευσης μαθητών του πρωινού σχολείου ΒΚΠΙΜΠ = βαθύτερη κατανόηση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας των μαθητών προσφύγων
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΠΑΜΚΕ = πρόκληση αντιδράσεων μεγάλης κλίμακας και έντασης ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής ΚΚΥ = κατάλληλη κτηριακή και υποδομή ΕΣΕΕΔΕ = έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση ΕΑΕΤΥ = επαρκής αριθμός εκπαιδευτικών για τα τμήματα υποδοχής
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΑΡΑΕΕ = αποδοχή ρόλου και ανάληψη ευθύνης των εκπαιδευτικών ΣΣΕΣΑΤΥ = συνεχή συνεργασία των εκπαιδευτικών του σχολείου με τους αναπληρωτές τμημάτων υποδοχής ΑΠΩΑΜ = αποδοχή προσφύγων ως απλούς μαθητές ΥΘΔΟΕΠ = θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 6	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλινοστούντες
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΠΕΠΜΔΔ = πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΔΤΥΣΜ = δημιουργία τάξεων υποδοχής στις σχολικές μονάδες
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΠΕΣΜ = πλήρης ετοιμότητας σχολικής μονάδας ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολική τους μονάδα ΑΕΔΑ = αντιμετώπιση και επιτυχής διαχείριση αντιδράσεων
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο ΔΑΔΤΥ = Δημιουργία αντιδράσεων για τη λειτουργία τάξεων υποδοχής
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΜΑΣΣΓ = μη αναγκαία η συγκατάθεση του Συλλόγου Γονέων
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό ΑΕΑΥΑΕ = αναγκαιότητα έγκαιρης ανάληψης υπηρεσίας αναπληρωτών εκπαιδευτικών
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΜΑ = το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων ΣΑΚΚΕ = το σχολείο αποτελεί κίνητρο για κοινωνικοποίηση και ένταξη ΔΑΕΜ = δυνατότητα αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών μαθητών
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη	ΥΚΔΔΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο

μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΣΕΣΕΚ = συνεχής ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών ΕΣΕΕΔΕ = έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΣΠΑΣΜ = συνεχή παρουσία διερμηνέα στη σχολική μονάδα ΑΠΨΚΛ = αναγκαία η παρουσία ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 7	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΕΔΕΜΠΡ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση μέσω μεταπτυχιακού προγράμματος
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΠΕΠΜΔΔ = πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΥΕΠΣΧ = υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου ΧΠΑΕΣΠΑ = Χρηματοδότηση προγράμματος από το ΕΣΠΑ
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΣΕΦΕΠΜ = Το σχολείο ως επίσημος φορέας ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων μαθητών
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΑΥΤΥΠΜ =αναγκαιότητα υλοποίησης τμημάτων υποδοχής προσφύγων μαθητών ΚΕΣΜΥΠ = καμία ετοιμότητα των σχολικών μονάδων για την υποδοχή προσφύγων
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο ΔΑΛΤΥ = Δημιουργία αντιδράσεων για τη λειτουργία τάξεων υποδοχής

7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΜΑΣΣΓ = μη αναγκαία η συγκατάθεση του Συλλόγου Γονέων
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΔΑΑΜΠ = δόμηση αισθήματος αποδοχής μαθητών προσφύγων
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΔΑΕΜ = δυνατότητα αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών μαθητών
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΥΚΔΔΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΕΣΕΕΔΕ = έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση ΥΚΕΕ = ύπαρξη κατάλληλων εκπαιδευτικών εγχειριδίων
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΑΥΕΕΕΤΥ = αναγκαιότητα για υψηλού επιπέδου επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τάξεων υποδοχής ΔΓΜΠΜΠ = δυνατότητα γραμματισμού μαθητών μέσω του προγράμματος

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 8	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλινοστούντες
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΓΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών

λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	μονάδων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολικούς μονάδα
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΣΣΓΣΧ = συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΔΑΑΜΠ = δόμηση αισθήματος αποδοχής μαθητών προσφύγων ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΔΑΕΜ = δυνατότητα αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών μαθητών
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΥΚΔΔΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΕΣΕΕΔΕ = έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΑΥΕΕΕΤΥ = αναγκαιότητα για υψηλού επιπέδου επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τάξεων υποδοχής ΔΓΜΠΜΠ = δυνατότητα γραμματισμού μαθητών μέσω του προγράμματος

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 9	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΚΠΕΕΔΕΠ – Καμία προηγούμενη εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με πρόσφυγες ΚΜΕΣΔΕ = Καμία επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΓΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης ΠΕΠΜΔΔ = πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολικούς μονάδα ΠΕΣΜ = πλήρης ετοιμότητας σχολικής μονάδας
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΣΣΓΣΧ = συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΔΑΑΜΠ = δόμηση αισθήματος αποδοχής μαθητών προσφύγων ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ΑΥΠΕΕ = αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΑΚΚΕ = το σχολείο αποτελεί κίνητρο για κοινωνικοποίηση και ένταξη ΔΑΕΜ = δυνατότητα αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών μαθητών
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΥΚΔΔ = υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων

12.Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΕΣΕΕΛΕ = έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση ΔΕΟΕΓΜ = διαρκής επαφή και ορθή ενημέρωση των γονέων των μαθητών ΚΚΥ = κατάλληλη κτηριακή και υποδομή
14.Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΔΓΜΠΜΠ = δυνατότητα γραμματισμού μαθητών μέσω του προγράμματος

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 10	
1.Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1.Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΛΕΛΥΑΣ = εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση λόγω ύπαρξης αλλοδαπών στη σχολική μονάδα ΕΛΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΕΛΕΜΠΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλινοστούντες
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΓΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΣΕΦΕΠΜ = Το σχολείο ως επίσημος φορέας ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων μαθητών
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολική μονάδα ΠΕΣΜ = πλήρης ετοιμότητας σχολικής μονάδας
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΣΣΓΣΧ = συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης	ΑΣΣΕΣΓ = απαιτούμενο η συγκατάθεση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών και του Συλλόγου Γονέων

υποδοχής	
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΖΟ = το σχολείο συνιστά ζωντανό οργανισμό
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΥΚΛΛΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΔΕΟΕΓΜΠ = διαρκής επαφή και ορθή ενημέρωση των γονέων των μαθητών προσφύγων
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΣΠΑΣΜ = συνεχή παρουσία διερμηνέα στη σχολική μονάδα ΑΠΨΚΛ = αναγκαία η παρουσία ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 11	
1. Άποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΛΥΑΣ = εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση λόγω ύπαρξης αλλοδαπών στη σχολική μονάδα ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλινοστούντες
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΓΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης ΑΟΟΕΠΠ = Αναγκαιότητα οργάνωσης για την ορθή ένταξη παιδιών προσφύγων
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΣΕΦΕΕΠΜ = Το σχολείο ως επίσημος φορέας ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων μαθητών

2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολική μονάδα ΠΕΣΜ = πλήρης ετοιμότητας σχολικής μονάδας
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΣΣΓΣΧ = συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΑΣΣΕΕΣΓ = απαιτούμενο η συγκατάθεση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών και του Συλλόγου Γονέων ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό ΑΥΠΠΕ = αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΑΜΣΧ = θετική αποδοχή εκπαιδευτικών λόγω ύπαρξης αλλοδαπών μαθητών στη σχολική μονάδα ΥΠΕΚΕ = ύπαρξη παιδαγωγικής και επιστημονικής κατάρτισης εκπαιδευτικών
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΥΚΔΔΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΔΕΟΕΓΜ = διαρκής επαφή και ορθή ενημέρωση των γονέων των μαθητών ΕΣΕΕΔΕ = έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΥΘΔΟΕΠ = θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων ΑΠΩΑΜ = αποδοχή προσφύγων ως απλούς μαθητές

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 12	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΚΜΕΣΔΕ = Καμία επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση ΑΕΕΛΕΕΣΑ = Απόκτηση εκπαιδευτικής εμπειρίας στη διαπολιτισμική εκπαίδευση σε ελληνικά σχολεία της αλλοδαπής ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλινοστούντες
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΤΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΜΣΛΤΕΚΣΣ = Μη συμβατή η λειτουργία των τμημάτων ένταξης με την κουλτούρα του συμπεριληπτικού σχολείου
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολική τους μονάδα ΠΕΣΜ = πλήρης ετοιμότητα σχολικής μονάδας
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο ΥΠΥΣΜΚΥ = υλοποίηση προγράμματος υποδοχής σε σχολικές μονάδες με κτηριακές υποδομές
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΑΣΕΕΜ = αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκόμενων μερών
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΑΣΣΕΣΓ = απαιτούμενο η συγκατάθεση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών και του Συλλόγου Γονέων
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΜΑ = το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΕΙΜΣΠ = αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον

12.Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΣΕΣΕΚ = συνεχής ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών ΔΕΟΕΓΜ = διαρκής επαφή και ορθή ενημέρωση των γονέων των μαθητών
14.Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΥΘΔΟΕΠ = θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων ΑΡΑΕΕ = αποδοχή ρόλου και ανάληψη ευθύνης των εκπαιδευτικών ΑΠΩΑΜ = αποδοχή προσφύγων ως απλούς μαθητές

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 13	
1.Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1.Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΚΜΕΣΔΕ = Καμία επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση ΑΕΕΔΕΕΣΑ = Απόκτηση εκπαιδευτικής εμπειρίας στη διαπολιτισμική εκπαίδευση σε ελληνικά σχολεία της αλλοδαπής
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΠΕΠΜΔΔ = πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΥΕΠΣΧ = υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολική τους μονάδα ΠΕΣΜ = πλήρης ετοιμότητας σχολικής μονάδας ΣΜΑΜΠ = σχολική μονάδα με αλλοδαπό μαθητικό πληθυσμό
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΑΣΕΕΜ = αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών

8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό ΑΣΠΑΣ = Αναγκαία η συνεχής παρουσία διερμηνέα στο σχολείο
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΜΑ = το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΕΙΜΣΠ = αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση ΣΣΜΑΠΑ = συμβολή της συμπερίληψης στη μείωση αντιδράσεων και πολιτισμικών ανισοτήτων
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΜΕΠΤΥ = Μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό στις τάξεις υποδοχής ΕΣΕΕΔΕ = έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση ΣΕΣΕΚ = συνεχής ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΥΘΔΟΕΠ = θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων ΑΡΑΕΕ = αποδοχή ρόλου και ανάληψη ευθύνης των εκπαιδευτικών ΑΠΩΑΜ = αποδοχή προσφύγων ως απλούς μαθητές

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 14	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΚΜΕΣΔΕ = Καμία επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση ΑΕΕΔΕΕΣΑ = Απόκτηση εκπαιδευτικής εμπειρίας στη διαπολιτισμική εκπαίδευση σε ελληνικά σχολεία της αλλοδαπής
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΓΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης ΠΕΠΜΔΔ = πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων

2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολική μονάδα ΠΕΣΜ = πλήρης ετοιμότητας σχολικής μονάδας ΑΥΕΠΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης επιμορφωτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΑΣΕΕΜ = αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό ΑΥΠΕΕ = αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ΑΣΠΑΣ = Αναγκαία η συνεχής παρουσία διερμηνέα στο σχολείο
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΜΑ = το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΕΙΜΣΠ = αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον ΑΣΜΠΣ = Αναγκαιότητα συνεκπαίδευσης μαθητών του πρωινού σχολείου ΥΚΔΑΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΜΕΠΤΥ = Μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό στις τάξεις υποδοχής ΕΣΕΕΔΕ = έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση ΔΕΟΕΓΜΠ = διαρκής επαφή και ορθή ενημέρωση των γονέων των μαθητών προσφύγων ΣΚΚΝΕΣΠΠ = Σεβασμός των κανονισμών, κουλτούρας, νομοθεσία του ελληνικού σχολείου από τα παιδιά πρόσφυγες
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΥΘΔΟΕΠ = θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων ΑΥΕΕΕΤΥ = αναγκαιότητα για υψηλού επιπέδου επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τάξεων υποδοχής ΥΚΕΥΤΥ = Ύπαρξη κατάλληλου εποπτικού υλικού στις τάξεις υποδοχής

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 15	
1.Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1.Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΚΜΕΣΔΕ = Καμία επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση ΕΔΕΥΡΣΜ = εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Ρομά στη σχολική μονάδα ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλινοστούντες ΕΔΕΛΥΤΥ = Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Τάξης Υποδοχής ή ΔΥΕΠ
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΠΕΠΜΔΔ = πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΑΟΟΕΠΠ = Αναγκαιότητα οργάνωσης για την ορθή ένταξη παιδιών προσφύγων
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολική τους μονάδα ΚΕΣΜΥΠ = Καμία ετοιμότητα των σχολικών μονάδων για την υποδοχή προσφύγων ΣΡΣΠ = σημαντικός ο ρόλος των συντονιστών προσφύγων
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό ΑΥΠΕΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ΑΣΠΔΣ = Αναγκαία η συνεχής παρουσία διερμηνέα στο σχολείο
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΣΤΥΜΑΕ = Στελέχωση τάξεων υποδοχής με αναπληρωτές εκπαιδευτικούς ΠΑΠΕΣΠΑ = Πρόσληψη αναπληρωτών με το πρόγραμμα ΕΣΠΑ
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	

10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = Καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΜΑ = Το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΕΙΜΣΠ = Αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον ΑΣΜΠΣ = Αναγκαιότητα συνεκπαίδευσης μαθητών του πρωινού σχολείου ΥΚΛΔΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση ΣΣΜΑΠΑ = Συμβολή της συμπερίληψης στη μείωση αντιδράσεων και πολιτισμικών ανισοτήτων
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής ΑΠΠΣΚ = Αποδοχή των παιδιών προσφύγων από τη σχολική κοινότητα ΚΚΑΠ = Καλλιέργεια κουλτούρας αποδοχής διαφορετικότητας
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΥΘΔΟΕΠ = Θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων ΑΥΕΕΕΤΥ = Αναγκαιότητα για υψηλού επιπέδου επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τάξεων υποδοχής ΥΚΕΥΤΥ = Ύπαρξη κατάλληλου εποπτικού υλικού στις τάξεις υποδοχής

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 16	
1. Άποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΜΕΕΜΠΜ = Μικρή εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες ή μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΕΔΕΥΡΣΜ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Ρομά στη σχολική μονάδα ΕΔΕΛΥΤΥ = Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Τάξης Υποδοχής ή ΔΥΕΠ
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΚΙΓΠΝ = Καμία ιδιαίτερη γνώση πέρα της Νομοθεσίας ΑΟΟΕΠΠ = Αναγκαιότητα οργάνωσης για την ορθή ένταξη παιδιών προσφύγων
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων

2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολική τους μονάδα ΚΚΥΣΤΥ = καταλληλόλητα κτηριακών υποδομών για συγκρότηση τμημάτων υποδοχής
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο ΕΣΕ = ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών ΕΣΓΚ = ενημέρωση συλλόγου γονέων και κηδεμόνων
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΑΣΕΕΜ = Αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών ΟΛΑΣΤΥ = Ομόφωνη λήψη απόφασης για συγκρότηση τμήματος υποδοχής
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΠΥΚΚΥ = προϋπόθεση ύπαρξης αξιόλογων κτηριακών υποδομών ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό ΑΥΠΕΕ = αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΣΤΥΜΑΕ = στελέχωση τάξεων υποδοχής με αναπληρωτές εκπαιδευτικούς ΘΑΕΥΤΕ = Θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής ΠΑΠΕΣΠΑ = Πρόσληψη αναπληρωτών με το πρόγραμμα ΕΣΠΑ
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΜΑ = Το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων ΣΑΚΚΕ = Το σχολείο αποτελεί κίνητρο για κοινωνικοποίηση και ένταξη
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΕΙΜΣΠ = αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον ΑΣΜΠΣ = Αναγκαιότητα συνεκπαίδευσης μαθητών του πρωινού σχολείου ΥΚΛΔΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΜΕΠΤΥ = Μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό στις τάξεις υποδοχής ΕΣΕΕΔΕ = Έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΣΠΑΣΜ = Συνεχή παρουσία διερμηνέα στη σχολική μονάδα

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 17	
1. Άποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΕΔΕΛΥΤΥ = Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Τάξης Υποδοχής ή ΔΥΕΠ
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΓΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης ΠΕΠΜΔΔ = Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΚΕΣΜΥΠ = Καμία ετοιμότητα των σχολικών μονάδων για την υποδοχή προσφύγων ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολική τους μονάδα ΑΥΤΥΠΜ = Αναγκαιότητα υλοποίησης τμημάτων υποδοχής προσφύγων μαθητών
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = Θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο ΕΣΕ = Ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών ΕΣΓΚ = Ενημέρωση συλλόγου γονέων και κηδεμόνων
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = Συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΣΤΥΜΑΕ = Στελέχωση τάξεων υποδοχής με αναπληρωτές εκπαιδευτικούς ΠΑΠΕΣΠΑ = Πρόσληψη αναπληρωτών με το πρόγραμμα ΕΣΠΑ ΘΑΕΥΤΕ = Θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΜΑ = Το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων

	ΑΣΦΜΠ = Αναγκαιότητα για συστηματική φοίτηση των μαθητών προσφύγων
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΕΙΜΣΠ = Αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον ΑΣΜΠΣ = Αναγκαιότητα συνεκπαίδευσης μαθητών του πρωινού σχολείου ΥΚΛΑΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΜΕΠΤΥ = Μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό στις τάξεις υποδοχής ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής ΣΠΑΣΜ = Συνεχής παρουσία διερμηνέα στη σχολική μονάδα
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΣΠΑΣΜ = Συνεχής παρουσία διερμηνέα στη σχολική μονάδα ΥΘΔΟΕΠ = Θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 18	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΕΔΕΛΥΤΥ = Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Τάξης Υποδοχής ή ΔΥΕΠ
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΓΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης ΠΕΠΜΔΔ = Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΥΕΠΣΧ = Υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΚΕΣΜΥΠ = Καμία ετοιμότητα των σχολικών μονάδων για την υποδοχή προσφύγων ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολική

	τους μονάδα ΑΥΤΥΠΜ = Αναγκαιότητα υλοποίησης τμημάτων υποδοχής προσφύγων μαθητών
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = Θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο ΕΣΕ = Ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών ΕΣΓΚ = Ενημέρωση συλλόγου γονέων και κηδεμόνων ΠΥΕΠΕ = Προτεραιότητα η υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΟΛΑΣΤΥ = Ομόφωνη λήψη απόφασης για συγκρότηση τμήματος υποδοχής ΑΣΕΕΜ = Αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ΠΥΚΚΥ = Προϋπόθεση ύπαρξης αξιόλογων κτηριακών υποδομών
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΣΤΥΜΑΕ = Στελέχωση τάξεων υποδοχής με αναπληρωτές εκπαιδευτικούς ΠΑΠΕΣΠΑ = Πρόσληψη αναπληρωτών με το πρόγραμμα ΕΣΠΑ
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = Καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΜΑ = Το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων ΣΑΚΚΕ = Το σχολείο αποτελεί κίνητρο για κοινωνικοποίηση και ένταξη
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΕΙΜΣΠ = Αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον ΑΣΜΠΣ = Αναγκαιότητα συνεκπαίδευσης μαθητών του πρωινού σχολείου ΥΚΛΑΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = Αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής ΜΕΠΤΥ = Μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό στις τάξεις υποδοχής
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΥΘΔΟΕΠ = Θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων ΔΓΜΠΜΠ = δυνατότητα γραμματισμού μαθητών μέσω του προγράμματος

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 19	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΑΕΕΔΕΕΣΑ = Απόκτηση εκπαιδευτικής εμπειρίας στη διαπολιτισμική εκπαίδευση σε ελληνικά σχολεία της αλλοδαπής ΕΔΕΛΥΤΥ = Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Τάξης Υποδοχής ή ΔΥΕΠ
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΓΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης ΠΕΠΜΔΔ = Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΕΕΔΕΓ = Εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερη ξένη γλώσσα ΥΕΠΣΧ = Υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου ΛΔΑΚΕ = Λειτουργία δομών με αναπληρωτές χωρίς κατάλληλη επιμόρφωση
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΚΕΣΜΥΠ = Καμία ετοιμότητα των σχολικών μονάδων για την υποδοχή προσφύγων ΑΥΤΥΠΜ = Αναγκαιότητα υλοποίησης τμημάτων υποδοχής προσφύγων μαθητών
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = Θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο ΕΣΕ = Ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών ΕΣΓΚ = Ενημέρωση συλλόγου γονέων και κηδεμόνων ΠΥΕΠΕ = Προτεραιότητα η υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών ΔΑΛΤΥ = Δημιουργία αντιδράσεων για τη λειτουργία τάξεων υποδοχής
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = Συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΣΣΓΣΧ = Συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας ΑΣΕΕΜ = Αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΑΣΠΔΣ = Αναγκαία η συνεχής παρουσία διερμηνέα στο σχολείο ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ΠΥΚΚΥ = Προϋπόθεση ύπαρξης αξιόλογων κτηριακών υποδομών ΑΥΠΕΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών

9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΣΤΥΜΑΕ = Στελέχωση τάξεων υποδοχής με αναπληρωτές εκπαιδευτικούς ΠΑΠΕΣΠΑ = Πρόσληψη αναπληρωτών με το πρόγραμμα ΕΣΠΑ ΜΕΚΑ = Μη επαρκή κατάρτιση αναπληρωτών
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = Καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΜΑ = Το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων ΣΑΚΚΕ = Το σχολείο αποτελεί κίνητρο για κοινωνικοποίηση και ένταξη
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΣΜΠΣ = Αναγκαιότητα συνεκπαίδευσης μαθητών του πρωινού σχολείου ΥΚΛΔΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής ΜΕΠΤΥ = Μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό στις τάξεις υποδοχής
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΘΔΕΟΕΠ = Θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων ΣΣΔΦΣ = Συνεργασία μεταξύ σχολείου και Δομών Φιλοξενίας με διαμεσολαβητές ΑΠΨΚΛ = Αναγκαία η παρουσία ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών ΥΚΕΥΤΥ = Ύπαρξη κατάλληλου εποπτικού υλικού στις τάξεις υποδοχής

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 20	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΜΕΕΜΠΜ = Μικρή εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες ή μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΚΜΕΣΔΕ = Καμία επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση ΚΠΕΕΔΕΠ – Καμία προηγούμενη εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με πρόσφυγες ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλινοστούντες
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΓΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης

4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΣΕΦΕΕΠΜ = Το σχολείο ως επίσημος φορέας ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων μαθητών ΣΠΑΑ = Το σχολείο πρέπει να προάγει τις ανθρωπιστικές αξίες
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΚΕΣΜΥΠ = Καμία ετοιμότητα των σχολικών μονάδων για την υποδοχή προσφύγων ΜΕΚΥΣΜ = Μη επαρκής κτηριακή υποδομή σχολικής μονάδας
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = Θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = Συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΣΣΓΣΧ = συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας ΑΣΕΕΜ = Αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ΠΥΚΚΥ = Προϋπόθεση ύπαρξης αξιόλογων κτηριακών υποδομών ΑΥΠΕΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = Θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = Καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΜΑ = Το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΕΙΜΣΠ = Αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον ΒΚΠΠΜΠ = Βαθύτερη κατανόηση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας των μαθητών προσφύγων ΑΣΜΠΣ = Αναγκαιότητα συνεκπαίδευσης μαθητών του πρωινού σχολείου ΥΚΛΔΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΚΚΥ = Κατάλληλη κτηριακή και υποδομή ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής ΕΑΕΤΥ = Επαρκής αριθμός εκπαιδευτικών για τα τμήματα υποδοχής ΚΚΑΠ = Καλλιέργεια κουλτούρας αποδοχής διαφορετικότητας
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΕΥΑΔΠ = Εξασφάλιση υγιούς και ασφαλούς διαβίωσης των προσφύγων ΥΚΕΥΤΥ = Ύπαρξη κατάλληλου οπτικού υλικού στις τάξεις υποδοχής ΑΥΕΕΕΤΥ = Αναγκαιότητα για υψηλού επιπέδου επιμόρφωση των

	εκπαιδευτικών τάξεων υποδοχής
--	-------------------------------

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 21	
1.Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1.Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΜΕΕΜΠΜ = Μικρή εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες ή μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΚΜΕΣΔΕ = Καμία επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση ΚΠΕΕΔΕΠ – Καμία προηγούμενη εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με πρόσφυγες ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλιννοστούντες
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΓΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης ΠΕΠΜΔΔ = πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΕΕΔΞΓ = Εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερη ξένη γλώσσα ΥΕΠΣΧ = Υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΣΕΦΕΕΠΜ = Το σχολείο ως επίσημος φορέας ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων μαθητών ΣΠΑΑ = Το σχολείο πρέπει να προάγει τις ανθρωπιστικές αξίες
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΚΕΣΜΥΠ = Καμία ετοιμότητα των σχολικών μονάδων για την υποδοχή προσφύγων ΑΥΤΥΠΜ = Αναγκαιότητα υλοποίησης τμημάτων υποδοχής προσφύγων μαθητών
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = Θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = Συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΣΣΓΣΧ = Συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας ΑΣΕΕΜ = Αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκόμενων μερών
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ΠΥΚΚΥ = Προϋπόθεση ύπαρξης αξιόλογων κτηριακών υποδομών ΑΥΠΕΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = Θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	

10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΔΜ = Το σύγχρονο σχολείο σέβεται το δικαίωμα στη μάθηση ΣΑΚΚΕ = Το σχολείο αποτελεί κίνητρο για κοινωνικοποίηση και ένταξη
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΕΙΜΣΠ = Αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον ΑΣΜΠΣ = Αναγκαιότητα συνεκπαίδευσης μαθητών του πρωινού σχολείου ΥΚΛΔΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής ΜΕΠΤΥ = Μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό στις τάξεις υποδοχής ΚΚΑΠ = Καλλιέργεια κουλτούρας αποδοχής διαφορετικότητας
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΕΥΑΔΠ = Εξασφάλιση υγιούς και ασφαλούς διαβίωσης των προσφύγων ΚΕΥΤΥ = Ύπαρξη κατάλληλου εποπτικού υλικού στις τάξεις υποδοχής

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 22	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΚΠΕΕΔΕΠ – Καμία προηγούμενη εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με πρόσφυγες ΚΜΕΣΔΕ = Καμία επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΠΕΠΜΔΔ = Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΥΕΠΣΧ = Υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΣΕΦΕΕΠΜ = Το σχολείο ως επίσημος φορέας ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων μαθητών ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	

5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΚΕΣΜΥΠ = Καμία ετοιμότητα των σχολικών μονάδων για την υποδοχή προσφύγων ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολικούς μονάδα ΑΥΤΥΠΜ = Αναγκαιότητα υλοποίησης τμημάτων υποδοχής προσφύγων μαθητών
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = Θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο ΕΣΕ = ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών ΥΠΥΣΜΚΥ = Υλοποίηση προγράμματος υποδοχής σε σχολικές μονάδες με κτηριακές υποδομές ΕΣΓΚ = ενημέρωση συλλόγου γονέων και κηδεμόνων
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΟΛΑΣΤΥ = Ομόφωνη λήψη απόφασης για συγκρότηση τμήματος υποδοχής ΑΣΕΕΜ = Αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών ΣΣΓΣΧ = Συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΠΥΚΚΥ = Προϋπόθεση ύπαρξης αξιόλογων κτηριακών υποδομών ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό ΑΧΠΥ = Αναγκαιότητα χρηματοδότησης προγράμματος υποδοχής
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = Θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής ΠΑΠΕΣΠΑ = Πρόσληψη αναπληρωτών με το πρόγραμμα ΕΣΠΑ
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΜΑ = Το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΕΙΜΣΠ = Αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον ΑΣΜΠΣ = Αναγκαιότητα συνεκπαίδευσης μαθητών του πρωινού σχολείου ΥΚΛΑΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον ΒΚΠΙΜΠ = Βαθύτερη κατανόηση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας των μαθητών προσφύγων
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής ΑΠΠΣΚ = Αποδοχή των παιδιών προσφύγων από τη σχολική κοινότητα ΚΚΑΠ = Καλλιέργεια κουλτούρας αποδοχής διαφορετικότητας
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΘΛΕΟΕΠ = Θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων ΑΠΩΑΜ = Αποδοχή προσφύγων ως απλούς μαθητές

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 23	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΚΠΕΕΔΕΠ – Καμία προηγούμενη εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με πρόσφυγες ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΕΔΕΛΥΤΥ = Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Τάξης Υποδοχής ή ΔΥΕΠ
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΠΕΠΜΔΔ = Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΥΕΠΣΧ = Υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΣΕΦΕΕΠΜ = Το σχολείο ως επίσημος φορέας ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων μαθητών ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΚΚΥΣΤΥ = Καταλληλόλητα κτηριακών υποδομών για συγκρότηση τμημάτων υποδοχής ΑΥΕΠΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης επιμορφωτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = Θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο ΕΣΕ = Ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΟΛΑΣΤΥ = Ομόφωνη λήψη απόφασης για συγκρότηση τμήματος υποδοχής ΑΣΕΕΜ = Αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκόμενων μερών ΣΣΓΣΧ = Συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ΑΥΠΕΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = Θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΣΣΜΑ = Το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων

11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΥΚΛΔΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον ΑΕΙΜΣΠ = Αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής ΕΣΕΕΛΕ = Έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΘΔΕΟΕΠ = Θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων ΑΥΕΕΕΤΥ = Αναγκαιότητα για υψηλού επιπέδου επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τάξεων υποδοχής ΑΠΩΑΜ = Αποδοχή προσφύγων ως απλούς μαθητές ΑΠΨΚΑ = Αναγκαία η παρουσία ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 24	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΚΠΕΕΔΕΠ – Καμία προηγούμενη εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με πρόσφυγες ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλιννοστούντες ΕΔΕΛΥΤΥ = Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Τάξης Υποδοχής ή ΔΥΕΠ
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΓΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης ΠΕΠΜΔΔ = Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΥΕΠΣΧ = Υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΣΕΦΕΕΠΜ = Το σχολείο ως επίσημος φορέας ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων μαθητών ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων

2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολική μονάδα ΚΚΥΣΤΥ = Καταλληλόλητα κτηριακών υποδομών για συγκρότηση τμημάτων υποδοχής ΑΥΕΠΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης επιμορφωτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = Θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = Συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΑΣΕΕΜ = Αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών ΣΣΓΣΧ = Συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = Θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής ΑΠΕΟΕΕ = ανασταλτικός παράγοντας η έλλειψη ορθής ενημέρωσης των εκπαιδευτικών
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = Καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΑΚΚΕ = Το σχολείο αποτελεί κίνητρο για κοινωνικοποίηση και ένταξη
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΥΚΔΔΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = Αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση ΣΣΜΑΠΑ = Συμβολή της συμπερίληψης στη μείωση αντιδράσεων και πολιτισμικών ανισοτήτων
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΚΚΥ = Κατάλληλη κτηριακή και υποδομή ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής ΑΠΠΣΚ = Αποδοχή των παιδιών προσφύγων από τη σχολική κοινότητα ΚΚΑΠ = Καλλιέργεια κουλτούρας αποδοχής διαφορετικότητας ΣΚΚΝΕΣΠΠ = Σεβασμός των κανονισμών, κουλτούρας, νομοθεσία του ελληνικού σχολείου από τα παιδιά πρόσφυγες
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΕΥΑΔΠ = Εξασφάλιση υγιούς και ασφαλούς διαβίωσης των προσφύγων ΑΠΩΑΜ = αποδοχή προσφύγων ως απλούς μαθητές

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 25	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΜΕΕΜΠΜ = Μικρή εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες ή μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλινοστούντες ΕΔΕΛΥΤΥ = Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Τάξης Υποδοχής ή ΔΥΕΠ ΚΜΕΣΔΕ = Καμία επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση ΚΠΕΕΔΕΠ – Καμία προηγούμενη εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με πρόσφυγες
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΓΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης ΠΕΠΜΔΔ = Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων ΥΕΠΣΧ = Υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΣΕΦΕΕΠΜ = Το σχολείο ως επίσημος φορέας ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων μαθητών ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΚΕΣΜΥΠ = Καμία ετοιμότητα των σχολικών μονάδων για την υποδοχή προσφύγων ΑΥΤΥΠΜ = Αναγκαιότητα υλοποίησης τμημάτων υποδοχής προσφύγων μαθητών
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = Θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = Συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΑΣΕΕΜ = Αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών ΣΣΓΣΧ = Συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ΠΥΚΚΥ = Προϋπόθεση ύπαρξης αξιόλογων κτηριακών υποδομών ΑΧΠΥ = Αναγκαιότητα χρηματοδότησης προγράμματος υποδοχής ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΠΑΠΕΣΠΑ = Πρόσληψη αναπληρωτών με το πρόγραμμα ΕΣΠΑ ΣΤΥΜΑΕ = Στελέχωση τάξεων υποδοχής με αναπληρωτές εκπαιδευτικούς ΘΑΕΥΤΕ = Θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής ΜΕΚΑ = Μη επαρκής κατάρτιση αναπληρωτών

3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = Καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΣΑΚΚΕ = Το σχολείο αποτελεί κίνητρο για κοινωνικοποίηση και ένταξη
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΥΚΛΛΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = Αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΚΚΥ = Κατάλληλη κτηριακή και υποδομή
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΘΔΕΟΕΠ = Θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων ΣΣΔΦΣ = Συνεργασία μεταξύ σχολείου και Δομών Φιλοξενίας με διαμεσολαβητές ΑΠΩΑΜ = Αποδοχή προσφύγων ως απλούς μαθητές

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Κωδικοί - Λειτουργικοί Ορισμοί
Διευθυντής 26	
1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση	
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες
2. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΔΕΥΡΣΜ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Ρομά στη σχολική μονάδα ΕΔΕΛΥΤΥ = Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Τάξης Υποδοχής ή ΔΥΕΠ ΚΜΕΣΔΕ = Καμία επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση
3. Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΕΓΥΠΥΠΕΕ = Ειδησεογραφική γνώση για την υλοποίηση του προγράμματος στην ελληνική επικράτεια
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων ΣΕΦΕΕΠΜ = Το σχολείο ως επίσημος φορέας ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων μαθητών ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής	

5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας	ΑΥΕΠΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης επιμορφωτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών ΑΓΤΥΠ = Ανησυχία γονέων για τις τάξεις υποδοχής προσφύγων
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης	ΘΑΥΠΕΣΣ = Θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο ΠΥΕΠΕ = Προτεραιότητα η υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΔΣΜ = Συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας ΑΣΕΕΜ = Αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών ΣΣΓΣΧ = Συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΑΥΠΕΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ΑΕΕΑ = Αναγκαιότητα επιμόρφωσης σε κάθε εκπαιδευτική αλλαγή
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΘΑΕΥΤΕ = Θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής ΥΠΕΚΕ = Ύπαρξη παιδαγωγικής και επιστημονικής κατάρτισης εκπαιδευτικών
3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΚΟΣΜΠΑ = Καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων ΠΑΕΠ = Πολιτισμικές ανισότητες ως ένα είδος πρόκλησης
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΥΚΔΔΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον ΑΕΙΜΣΠ = Αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών	
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΕΣΕΕΛΕ = Έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση ΚΚΥ = Κατάλληλη κτηριακή και υποδομή
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΑΥΕΕΕΤΥ = Αναγκαιότητα για υψηλού επιπέδου επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τάξεων υποδοχής

Συγκεντρωτικός Πίνακας Δεδομένων Συνέντευξης

1. Αποψη διευθυντών για το Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων στην Α/θμια Εκπαίδευση		
Κατηγορίες	Κωδικοί	Εμφανίσεις
1. Εκπαιδευτική εμπειρία σε πρόσφυγες / μετανάστες	ΕΕΔΓΧΥ = Ειδικευση στα Ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα ως χώρα υποδοχής	2
	ΚΕΕΜΠΜ = Καμία εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες και μετανάστες	17
	ΜΕΕΜΠΜ = Μικρή εκπαιδευτική εμπειρία με πρόσφυγες ή μετανάστες	8
	ΕΕΔΕ = Ειδικευση εκπαιδευτικού στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση	1
3. Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση / επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	ΕΜΣΔΣ = Εμπειρία σε διαπολιτισμικό σχολείο	1
	ΕΕΑΜ = Έκδοση επιστημονικών άρθρων και μελετών	2
	ΣΣΔΟ = Συμμετοχή σε διαπανεπιστημιακή ομάδα	1
	ΕΔΕΛΥΤΥ = Εμπειρία στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Τάξης Υποδοχής ή ΔΥΕΠ	10
	ΑΕΕΔΕΕΣΑ = Απόκτηση εκπαιδευτικής εμπειρίας στη διαπολιτισμική εκπαίδευση σε ελληνικά σχολεία της αλλοδαπής	4
	ΚΠΕΕΔΕΠ = Καμία προηγούμενη εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με πρόσφυγες	7
	ΕΔΕΜΜΠ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση με μετανάστες και Παλιννοστούντες	12
	ΕΔΕΥΡΣΜ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση λόγω ύπαρξης Ρομά στη σχολική μονάδα	4
	ΕΔΕΜΣΗΚ = Επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μέσω σεμιναρίων / ημερίδων/ προγράμματος κατάρτισης	14
	ΕΔΕΜΜΠΡ = Εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση μέσω μεταπτυχιακού προγράμματος	1
ΚΜΕΣΔΕ = Καμία επιμόρφωση στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση	11	
3. Πρόγραμμα ένταξης και υποδοχής προσφύγων του ΥΠΠΕΘ στην Α/θμια Εκπαίδευση	ΓΤΣΠΥ = Γενική γνώση του σκοπού και του πλαισίου υλοποίησης	13
	ΚΙΓΠΝ = Καμία ιδιαίτερη γνώση πέρα της Νομοθεσίας	2
	ΕΓΥΠΥΠΕΕ = Ειδησεογραφική γνώση για την υλοποίηση του προγράμματος στην ελληνική επικράτεια	1
	ΠΕΠΜΔΔ = Πρόγραμμα ένταξης προσφύγων μαθητών δύο διαστάσεων	18
	ΕΕΔΞΓ = Εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερη ξένη γλώσσα	4
	ΛΔΑΚΕ = Λειτουργία δομών με αναπληρωτές χωρίς κατάλληλη επιμόρφωση	3
	ΥΕΠΣΧ = Υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο πλαίσιο του συμπεριληπτικού σχολείου	13
ΑΟΟΕΠΠ = Αναγκαιότητα οργάνωσης για την ορθή ένταξη παιδιών προσφύγων	3	

	ΧΠΑΕΣΠΑ = Χρηματοδότηση προγράμματος από το ΕΣΠΑ	1
4. Ο ρόλος των σχολικών μονάδων στη λειτουργία τμημάτων ένταξης και υποδοχής	ΣΕΦΕΕΠΜ = Το σχολείο ως επίσημος φορέας ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων μαθητών	10
	ΒΚΣΣΜ = Βασική και καθοριστική η συμβολή των σχολικών μονάδων	23
	ΣΠΑΑ = Το σχολείο πρέπει να προάγει τις ανθρωπιστικές αξίες	2
	ΣΣΕΣΜ = Σημαντική η συνεργασία των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας	2
	ΚΧΥΠΕΜΠ = Κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης / ενσωμάτωσης μαθητών προσφύγων	15
	ΜΣΛΤΕΚΣΣ = Μη συμβατή η λειτουργία των τμημάτων ένταξης με την κουλτούρα του συμπεριληπτικού σχολείου	1
	ΣΑΤΣ = Σε αλληλεπίδραση με τις τάξεις του Σχολείου	2
	ΑΔΣΕ = Αναγκαιότητα διενέργειας σχολικών επιμορφώσεων	1
2. Ανταπόκριση σχολικής μονάδας στη λειτουργία τάξης υποδοχής		
Κατηγορίες	Κωδικοί	Εμφανίσεις
5. Βαθμός ετοιμότητας σχολικής μονάδας;	ΠΣΔΤΥΣΜ = Πρόθυμοι στη δημιουργία τάξης υποδοχής στη σχολική τους μονάδα	14
	ΠΕΣΜ = Πλήρης ετοιμότητα σχολικής μονάδας	8
	ΔΔΤΥ = Διεκδίκηση δημιουργίας τάξης υποδοχής	1
	ΣΡΣΠ = Σημαντικός ο ρόλος των συντονιστών προσφύγων	1
	ΑΥΤΥΠΜ = Αναγκαιότητα υλοποίησης τμημάτων υποδοχής προσφύγων μαθητών	9
	ΣΜΑΜΠ = Σχολική μονάδα με αλλοδαπό μαθητικό πληθυσμό	2
	ΚΕΣΜΥΠ = Καμία ετοιμότητα των σχολικών μονάδων για την υποδοχή προσφύγων	11
	ΜΕΚΥΣΜ = Μη επαρκής κτηριακή υποδομή σχολικής μονάδας	2
	ΑΥΠΕΜΣ = Απουσία ειδικού πλαισίου για την ένταξη των μαθητών στο σχολείο	1
	ΚΚΥΣΤΥ = Καταλληλόλητα κτηριακών υποδομών για συγκρότηση τμημάτων υποδοχής	3
	ΑΥΕΠΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης επιμορφωτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών	5
	ΕΧΕΕ = Εκπαιδευτικοί χωρίς εμπειρία και επιμόρφωση	1
	ΑΓΤΥΠ = Ανησυχία γονέων για τις τάξεις υποδοχής προσφύγων	1
6. Αποδοχή υλοποίησης προγράμματος ένταξης και υποδοχής	ΕΣΕ = Ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών	6
	ΘΑΥΠΕΣΣ = Θετική αποδοχή υλοποίησης προγραμμάτων ένταξης στο συμπεριληπτικό σχολείο	26
	ΕΣΓΚ = Ενημέρωση συλλόγου γονέων και κηδεμόνων	5
	ΥΠΥΣΜΚΥ = Υλοποίηση προγράμματος υποδοχής σε σχολικές μονάδες με κτηριακές υποδομές	2

	ΠΥΕΠΕ = Προτεραιότητα η υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικών	3
	ΔΑΔΤΥ = Δημιουργία αντιδράσεων για τη λειτουργία τάξεων υποδοχής	4
7. Συγκατάθεση εκπαιδευτικών & συλλόγου γονέων για την υλοποίηση τάξης υποδοχής στο σχολικό ωράριο	ΣΣΓΣΧ = Συγκατάθεση συλλόγου γονέων σχολικής μονάδας	14
	ΣΣΔΣΜ = Συγκατάθεση συλλόγου διδασκόντων σχολικής μονάδας	21
	ΟΛΑΣΤΥ = Ομόφωνη λήψη απόφασης για συγκρότηση τμήματος υποδοχής	5
	ΑΣΕΕΜ = Αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης εμπλεκομένων μερών	16
	ΜΑΣΣΓ = Μη αναγκαία η συγκατάθεση του Συλλόγου Γονέων	5
8. Απαιτήσεις για τη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΑΕΕΑ = Αναγκαιότητα επιμόρφωσης σε κάθε εκπαιδευτική αλλαγή	1
	ΑΥΠΕΕ = Αναγκαιότητα υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών	12
	ΠΥΚΚΥ = Προϋπόθεση ύπαρξης αξιόλογων κτηριακών υποδομών	9
	ΑΥΕΒ = Αναγκαιότητα ύπαρξης ενημερωμένης βιβλιοθήκης	1
	ΔΑΑΜΠ = Δόμηση αισθήματος αποδοχής μαθητών προσφύγων	5
	ΑΣΣΕΣΓ = Απαιτούμενο η συγκατάθεση του Συλλόγου Εκπαιδευτικών και του Συλλόγου Γονέων	5
	ΕΚΣΑΔ = Επαρκής κάλυψη σε ανθρώπινο δυναμικό	14
	ΑΕΑΥΑΕ = Αναγκαιότητα έγκαιρης ανάληψης υπηρεσίας αναπληρωτών εκπαιδευτικών	1
	ΚΥΤΥ = Κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή	16
	ΑΧΠΥ = Αναγκαιότητα χρηματοδότησης προγράμματος υποδοχής	2
	ΑΣΠΑΣ = Αναγκαία η συνεχής παρουσία διερμηνέα στο σχολείο	4
9. Ανταπόκριση εκπαιδευτικών στη δημιουργία τάξης υποδοχής	ΑΠΕΟΕΕ = ανασταλτικός παράγοντας η έλλειψη ορθής ενημέρωσης των εκπαιδευτικών	1
	ΘΑΕΥΤΕ = Θετική αποδοχή εκπαιδευτικών για την υλοποίηση τάξεων υποδοχής	20
	ΘΑΕΑΜΣΧ = Θετική αποδοχή εκπαιδευτικών λόγω ύπαρξης αλλοδαπών μαθητών στη σχολική μονάδα	2
	ΥΠΕΚΕ = Ύπαρξη παιδαγωγικής και επιστημονικής κατάρτισης εκπαιδευτικών	2
	ΜΕΚΑ = Μη επαρκή κατάρτιση αναπληρωτών	2
	ΣΤΥΜΑΕ = Στελέχωση τάξεων υποδοχής με αναπληρωτές εκπαιδευτικούς	8
	ΠΑΠΕΣΠΑ = Πρόσληψη αναπληρωτών με το πρόγραμμα ΕΣΠΑ	7

3. Συμβολή της σχολικής μονάδας στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων		
Κατηγορίες	Κωδικοί	Εμφανίσεις
10. Συμβολή του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΣΣΣΜΑ = Το σύγχρονο σχολείο συμβάλει στη μείωση των ανισοτήτων	15
	ΣΜΔΜ = το σύνολο των μαθητών έχει δικαίωμα στη μόρφωση	1
	ΣΣΣΔΜ = Το σύγχρονο σχολείο σέβεται το δικαίωμα στη μάθηση	2
	ΣΣΖΟ = Το σχολείο συνιστά ζωντανό οργανισμό	2
	ΤΣΩΟ = Το σχολείο ως οικογένεια	1
	ΔΑΕΜ = Δυνατότητα αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών - μαθητών	5
	ΚΟΣΜΠΑ = Καθοριστικός ο ρόλος του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	23
	ΠΑΕΠ = Πολιτισμικές ανισότητες ως ένα είδος πρόκλησης	2
	ΣΑΚΚΕ = Το σχολείο αποτελεί κίνητρο για κοινωνικοποίηση και ένταξη	8
	ΑΣΦΜΠ = Αναγκαιότητα για συστηματική φοίτηση των μαθητών προσφύγων	1
	ΑΣΣΜΑ = Αμφιβολία για τη συμβολή του σχολείου στη μείωση των ανισοτήτων	1
11. Τρόποι συμβολής του σχολείου στη μείωση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΕΙΜΣΠ = Αναγκαιότητα ελαχιστοποίησης της ιδιαιτερότητας του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον	13
	ΔΕΠΣ = Δυνατότητα έκφρασης πολιτισμικών στοιχείων	3
	ΑΔΜΠ = Ανάδειξη των δεξιοτήτων των μαθητών προσφύγων	1
	ΑΣΓΜΠ = Ανοιχτό το σχολείο στους γονείς των προσφύγων	1
	ΑΠΛΠΕΚ = Απαίτηση για παροχή καλύτερης πληροφόρησης της εκπαιδευτικής κοινότητας	2
	ΒΚΠΜΠ = Βαθύτερη κατανόηση της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας των μαθητών προσφύγων	5
	ΔΤΜΓΠ = Δημιουργία τμημάτων μητρικής γλώσσας προσφύγων	1
	ΑΣΜΠΣ = Αναγκαιότητα συνεκπαίδευσης μαθητών του πρωϊνού σχολείου	10
	ΔΠΜΡΕΟ = Διαχωρισμός παιδιών μόνο με ρητή εντολή της οικογένειας	1
	ΣΣΜΑΠΑ = Συμβολή της συμπερίληψης στη μείωση αντιδράσεων και πολιτισμικών ανισοτήτων	5
	ΥΚΛΑΣΠ = Υλοποίηση κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον	19
ΔΕΠΣΧ = Διφορούμενη η έννοια του πολιτισμικού σχολείου	1	
12. Πρόκληση αντιδράσεων των γονέων των μαθητών και αύξηση των πολιτισμικών ανισοτήτων	ΑΑΣΕ = Αντιμετώπιση αντιδράσεων με σωστή ενημέρωση	26
	ΠΑΜΚΕ = πρόκληση αντιδράσεων μεγάλης κλίμακας και έντασης	1
	ΠΑΠΑΣΠ = πρόκληση αντιδράσεων σε κάθε πιθανή αλλαγή στο σχολικό περιβάλλον	2

	ΣΣΜΑΠΑ = Συμβολή της συμπερίληψης στη μείωση αντιδράσεων και πολιτισμικών ανισοτήτων	5
	ΔΘΚΓΜΣ = Δημιουργία θετικού κλίματος με τους γονείς των μαθητών του σχολείου	1
4. Εκπαιδευτικό πλαίσιο – εκπαιδευτική διαχείριση προσφύγων μαθητών		
Κατηγορίες	Κωδικοί	Εμφανίσεις
13. Προϋποθέσεις και προαπαιτούμενα για τη λειτουργία τμημάτων υποδοχής προσφύγων στο σχολικό πλαίσιο – κανονικό σχολικό ωράριο	ΕΣΕΕΔΕ = Έγκαιρη και συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση	14
	ΔΕΟΕΓΜΠ = διαρκής επαφή και ορθή ενημέρωση των γονέων των μαθητών προσφύγων	2
	ΣΕΣΕΚ = συνεχής ενημέρωση συλλόγου εκπαιδευτικών	4
	ΜΕΠΤΥ = Μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό στις τάξεις υποδοχής	7
	ΣΚΚΝΕΣΠΠ = Σεβασμός των κανονισμών, κουλτούρας, νομοθεσία του ελληνικού σχολείου από τα παιδιά πρόσφυγες	2
	ΥΑΥΥ = Ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής	13
	ΚΚΥ = Κατάλληλη κτηριακή και υποδομή	7
	ΕΑΕΤΥ = Επαρκής αριθμός εκπαιδευτικών για τα τμήματα υποδοχής	2
	ΑΠΠΣΚ = Αποδοχή των παιδιών προσφύγων από τη σχολική κοινότητα	3
	ΚΚΑΠ = Καλλιέργεια κουλτούρας αποδοχής διαφορετικότητας	6
14. Προτάσεις για την ομαλή ένταξη και εκπαιδευτική διαχείριση των προσφύγων μαθητών	ΘΔΕΟΕΠ = Θετική διάθεση εκπαιδευτικών για την ομαλή ένταξη των προσφύγων	4
	ΑΡΑΕΕ = Αποδοχή ρόλου και ανάληψη ευθύνης των εκπαιδευτικών	3
	ΔΓΜΠΜΠ = Δυνατότητα γραμματισμού μαθητών μέσω του προγράμματος	5
	ΣΠΔΣΜ = Συνεχή παρουσία διερμηνέα στη σχολική μονάδα	6
	ΑΠΨΚΛ = Αναγκαία η παρουσία ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών	5
	ΣΣΕΣΑΤΥ = Συνεχή συνεργασία των εκπαιδευτικών του σχολείου με τους αναπληρωτές τμημάτων υποδοχής	1
	ΑΠΩΑΜ = Αποδοχή προσφύγων ως απλούς μαθητές	9
	ΑΥΕΕΕΤΥ = Αναγκαιότητα για υψηλού επιπέδου επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τάξεων υποδοχής	8
	ΥΚΕΥΤΥ = Ύπαρξη κατάλληλου εποπτικού υλικού στις τάξεις υποδοχής	4
	ΣΣΔΦΣ = Συνεργασία μεταξύ σχολείου και Δομών Φιλοξενίας με διαμεσολαβητές	2
ΕΥΑΔΠ = Εξασφάλιση υγιούς και ασφαλούς διαβίωσης των προσφύγων	3	

Παράρτημα 3

ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΗΡΙΟ

Δια του παρόντος παραχωρώ στον Χρήστο Χρυσικό φοιτητή του μεταπτυχιακού προγράμματος «Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης – Εκπαιδευτική Ηγεσία», του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, την ηχογραφημένη/βιντεοσκοπημένη συνέντευξή μου και τα συνοδευτικά τεκμήρια που του παραχώρησα για την εκπόνηση της εργασίας του στα πλαίσια των σπουδών του.

Ο άνωθεν αναφερθείς μπορεί να χρησιμοποιήσει το υλικό για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς σε έντυπες και ηλεκτρονικές δημοσιεύσεις (Συμπεριλαμβανομένου και σε CD και στο διαδίκτυο), σε διαλέξεις, σε ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές και σε μουσειακές εκθέσεις.

Περιορισμοί

- Κανένας προσωπικός περιορισμός
- Επιθυμώ να διασφαλιστεί η ανωνυμία μου
- Επιτρέπω την επώνυμη χρήση της συνέντευξής μου μόνο ύστερα από χρόνια.

Όνοματεπώνυμο αφηγητή/ τριας (Συνεντευξιαζόμενου/ης)

..... Μ. Κ

Διεύθυνση- τηλέφωνο:.....

Τόπος – Ημερομηνία: Η.Ε.Ν.Ε.Μ. 18-12-19

Ο Ερευνητής

Ο Συνεντευξιαζόμενος/η